

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
ocak'86
55
300 TL
KDVdahil

YARIN

GENÇLİK... BARİŞ...
DEMOKRASİ...

NAZIM HİKMET SANAT ve EDEBİYAT
ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

365 gün..

"İnsanın görülmemiş derecede küçümsendiği ve çaptan düşürüldüğü günümüzde, kişinin en ivedi ve soylu görevi olayları şarkılaş-tırmak olmalı. Kuşkusuz bu gerçeğin bilinci-ne varacak , insanın insanca sözüne ve onun bülbülleri bile susturabilecek orkestrasına katıl-ma yükükliliğini gösterecek hayli insan var..."

Aragon'un sözleri yalnızca günümüzü anlat-makla kalmıyor. Daha da önemlisi bugüne bakıp geleceğe uzanıyor. Geleceğin anlamını bilerek, insanlara inanarak. İşte geçen bir yılın anlamını en iyi kavrayabilecek olanlar bu bilinç ve inan-çı üyüztümüşes güne sığdırabilecekler olacaktır. Gelecek günlere daha gur sesler ulaştırarak olan da aynı bilinçlilik ve inanç değil midir? "Bir yıl" değil, tam üçyüz atmışbes gün geride kalan. Her saatiyle, her dakikası ve saniyesindeki an-la-ma geleceğe uzanan bir yıl.

Geçtiğimiz yıl "katılım, gelişme, barış" il-keleri yaşama geçirilmeye çalışırken içinde bulunduğumuz yeni yıla ilişkin hedefler de belirlenmişti. Bu belirlenleşme, bir sürecin en somut canlılık belirttileriydi. Yarı, bu bilinç-le 85 boyunca ilkeleri tüm yönleriyle tartışma-ya çalıştı. Gelişmeleri, uygulamaları, yaklaşımla-ri ilişkin görüşlerini açıkladı. Biliyordu ki "Gençlik Yılı"nın ilkeleri "86 Barış Yılı"nın anlamından ayrı düşünülemez. Yarı, 86 yılına adı veren "barış"ı da, yüzlerce yıllık özlemi, çabayı kalıcı bir bilince dönüştürmek için her yönüyle tartışacak. Barış savunmasının en geniş anlamıyla yaşama, insan haklarını, demokrasiyi, geleceği savunmak anlamına geldiğinin bilinci-yle yazacak çizecek. Bu bilinci çabaya dönüştü-ren temel ise.. Barışın savaşa karşı olmak gibi durağan bir anlayış değil, barış yapacak herşeyi yaşama geçirmek için çabalamayı gerektiren dinamik bir süreç olmasıdır.

86'nın ilk sayısını da ağırlıklı bir bölüm ola-rak "Barış"ı ayırdık. Bölümün ilk yazısını Yarı'n ın "Gençlik, Demokrasi, Barış" üzerine temel aldığı görüşleri oluşturuyor. Bu görüşlerimizi bundan sonra da ayntılandırarak tartışmayı sürdüreceğiz. Uluslararası yaklaşım temelinde barışçı olmak ne anlama geliyor? Simonov'un yıllar öncesinde söyledikleri günümüzde de "gelecek için ders" olmayı sürdürüyor. Türkiye'de barış savaşınının tarihi üzerine, bu savaşın bir parçası olmuş Sayın R. Nuri İleri ile konuştuk. Ulusal silah sanayimizin kurulma-sı için hareketli çalışmaların yapıldığı şu günler-

de sorunu "Az Gelişmiş Ülkelerde Silah Sanayii ve Barış" başlığı altında A. Tufan Aydın ele al-dı.. Barışın kalıcı olması öncelikle insanlarda barış bilincinin gelişmesinden, yerleşmesinden geçmiyor mu? Yasemin Çongar ve Hatay Dum-lupınar'ın birlikte hazırladıkları konuya ilişkin yazı, günlük yaşamımızda, kitaplarda, gazeteler de, haberlerde karşılıklı kamksadığımız pek çok şeyi derin anlamlara sahip çarpıcı örne-ler olarak karşımıza çıkartıyor. Barış savunma-larından.. tarihsel öncemi ve anlamı herke-tarından kavranması gereken "Barış Derneği Da-vası" sanıklarının, savunma ve sorgulandıktan yaptığımız alıntılar barışa ilişkin geniş bir bakış getiriyor.

Bu sayımızla birlikte altı ay boyunca süreç-ten yeni bir yazı dizisine başlıyoruz. Nazım Hikmet'in Sanat ve Edebiyat Üzerine Görüşleri. Bunu bir görev olmanın yanında sanat ve edebiyat-ımız adına bir sorumluluk olarak görüyoruz. Şiir-de gelecek tartışması ise Şükran Kurdakul ile sürüyor.

Manos Loizos'u tanıyor muyuz? Bugün aramızda olmayan Loizos'u pek azımız müziklerinde tanıyoruz. Akdenizden yükselen bu coşkun, onur dolu sesi Veli Usta arkadaşımız anlatıyor.

Bu sayıda, üzerinde önemle durduğumuz bir-başka yazı da "Demokrasi ve Katılım Üzerine.." Cem Gönenç öğrenci demeklerine ilişkin "Yeni" yaklaşımları tartışıyor. Laiklik ve Dindar Gençlik başlıklı yazı şimdilerde yapılan pek-çok tartışmaya net açılımlar getiriyor..

Yeni bir yıla giriyoruz. Yeni yıla olan inan-emimizi, umudumuzu, sevincimizi, kartlarıyla, mektuplarıyla, paylaşılan herkes yüzekten teşek-kür ediyoruz. Yarı'nı birlikte oluşturduğumuz okurlarımıza, yazarlarımıza, çizerlerimize de aynı sorumlulukları yeni sayılarda da paylaş-mak üzere "nice yıllara"..

Yeni bir yıla birlikte Yarı temsilciliklerine bir yenisi daha eklendi: İsviçre Temsilciliği. Temsilciliği üstlenen arkadaşımız Serdar Ataman.

5. Yıl Abone Kampanyası Ocak ayı sonunda bitecek. Tüm okullarımızı abone olmaya, abone bulmaya çağırırken bugüne dek kampanyamıza gösterilen yoğun ilgi için de teşekkür ediyoruz. Daha çok okur, daha çok abone daha güçlü bir Yarı demektir..

Sevgiyle, dostlukla..

YARIN/Gençlik ..Barış... Demokrasi	4
R.NURİ İLERİ "Barış için mücadele bir bütündür ve şüphesiz barış taraftarı olanlar dünya halklarıdır."	5
A. TUFAN AYDIN/Az gelişmiş Ülkelerde Silah Silah Sanayii ve Barış	6
YASEMİN ÇONGAR-HATAY DURLUPINAR/Şair Ruhlu Padişahlardan Şanlı Fetih Öykülerine Barış Eğitimi	8
Barış Savunmalarından..	10
KONSTANTİN SİMONOV/Gelecek İçin Dersler	14
BEHİÇ PEK "Nükleer savaş tehlikesi sürerken, karikatürün geleceği domeçul demektir."	16
İSMAİL GÜL/ Laiklik ve Dindar Gençlik	17
NAZIM HİKMET'in Sanat Edebiyat Üzerine Görüşleri - 1	18
CEM GÖNENÇ/"Rektör Vesayeti İsteği Anti-Demokratiktir"	20
RIZA ARAT/Fotografı İnsançıl Bakış	21
SELİM DEMİRCİ/Demokrasi ve Katılım Üzerine	22
HAKKI YALÇIN "Çocuklarımızın sorunlarına sahip çikalım."	23
ŞİİRDE GELENEK/ŞÜKRAN KURDAKUL "Çağdaş Türk Şiiri'nin başlangıç tarihi, çağdaşlaşma bilincine bağlı hareketlerin toplumsal olayları etkilemeye başladığı evreden ayrı düşünülemez."	24
ALPER FİDANER/ Sinema Notları	25
VELİ USTA/Manos Loizos İçin..	26
Şiir Penceresi	27
İşkence Üzerine Bir Basın Toplantısı	28
HİDAYET KARAKUŞ/Şiir	15
PLANTU/Karikatür	4
HATAY DURLUPINAR/Karikatür	11
İBRAHİM KELEŞ/Karikatür	20
BOZKURT BELİBAĞLI/Karikatür	29

□SAHİBİ Sami Alptekin	İzmir: 856. Sokak Nurhan 3/502 Konak
□SORUMLU YAZIŞLARI YÖNETİMİ Mustafa Okan	İstanbul: Divanyolu Hoca Rüstem Sokak Zafer-Han, No: 7/14 Cağaloğlu
□BÜRO VE TEMSİLCİLİKLER İsviçre: Gürhan Uğkan Box 38045, 100 64 Stockholm	Adana: Levent Aksel Özel Sancak İşhanı Asmakat, No: 5 Dörtöyl
F. Almanya: Mehmet Bilgin Vulkan Str. 20 4000 Düsseldorf 1	□İLAN FİYATLARI Kapak/ Tam Sayfa: 80.000,- TL. Yarı Sayfa: 50.000,- TL. Çeyrek Sayfa: 25.000,- TL. İç Sayfalar/ Tam Sayfa: 50.000,- TL Yarı Sayfa: 25.000,- TL Çeyrek Sayfa: 15.000,- TL.
Hollanda: Ramazan Ekinçi Postbus 392 6040 AJ Roermond	□DAĞITIM Erkin Dağıtım 527 60 11
İsviçre: Serdar Ataman Apollo Str. 8 8092 Zürich	

□ABONE KOŞULLARI Yurtiçi/Yıllık 2400, Altı Aylık 1200 lira, Yurtdışı/Yıllık 30, Altı Aylık 16 DM, Yurtdışı tek satış 8 DM.
□TEKNİK İŞLER Dizgi: Norm Dizgi Film: Denk Ajans Baskı: Sanem Matbancılık Kapak Baskı: Maya Grafik Düzenleme: Yarı
□YÖNETİM ADRESİ Hanımeli Sokak, 19/10 Sıhhiye, Ankara
□YAZIŞMA ADRESİ Yarı, PK 723, Kızılay Ankara
□POSTA ÇEKİ Yarı, 164860

HIROŞİMA ŞİİRLERİ

Türkçesi: ALATTİN BİLGİ

SANKİCHİ TOGE — 6 Ağustos 1945 sabahı, evinden çıkmış kent merkezine doğru giderken cakmış o korkunc simsek. İki bin beş yüz kilometre çapında daire içinde bulunan insanlar bir anda öldüler diri diri gömüldükleri yıkıntılar altında yandılar, kavruldu. Sankichi Toge'ya güya talihi yardım etmişti. Sadece uçuşan cam parçalarından ufak tefek yaralar almıştı. Radyasyon hastalığına yakalandığını daha bilmiyordu. 1950'de İnsanları Geri Verin ve bir yıl sonra da Atom Bombası Şiirlerini yayımladı. 1983'e kadar kırkdört baskı yapan ikinci kitabının sonunda, "Bu şiirler insanları seven herkese bir armağandır ve aynı zamanda bir uyarıdır." diyor. Toge, 1945 ağustosunda yakalandığı hastalıktan 1953 de 36 yaşında öldü

ATSUKO FUJİNO — 1933'de Hiroşima'da doğdu. Atom bombasının atıldığı gün Hiroşimanın kuzeyinde bir dağ köyünde oturuyordu. O sırada kentte çalışan babası bombadan birkaç ay sonra lösemiden öldü. Fujino, Tokyo Üniversitesinde Fransız edebiyatı okurken şiir yazmaya başladı. Evlendikten iki yıl sonra hastalandı ve eşinden ayrıldı. 1956 yılında otuz üç yaşında öldü.

TAMİKİ HARA — 1905'de Hiroşima'da doğdu, kırk altı yaşındayken Tokyo'da kendini trenin altına atarak yaşamına son verdi. 1944'de çok bağı olduğu eşini yitirmişti, ardından bombanın getirdiği felaketler, yıkımlar, dostlarının acılı ölümleri, Atom bombasıyla iç içe yaşadığı altı yıl (1945 - 1951) boyunca bu acılı ve korkunc deneyim ile ilgili şiirler, romanlar yazdı. Bir Yudum Su, can çekişmesine tanık olduğubir yakınının son valvirmalarıydı.

Bir Yudum Su

Bir yudum su
Ah bir yudum su
Keşke ölüverseydim
Ah keşke

Yetişin yetişin
Su
Su
Neredeyseniz
Kimseniz

Oof of of
Oof of of

Gök yarıldı
Şehir uçtu
Irmak \

Akıyor
Oof of of
Oof of of

Gece oluyor
Gece oluyor
Büzülmüş yüzlere

Cerahatli dudaklara
Bu kavrulmuş
Titreten
Morarmış
Yüzden

Bir insan iniltisi
Bir insan...

Tamiki Hara

And

Ansızın o yalazın ortasında
Bu gün gencecik gövden artık buz gibi
Dokuz yıl
Tam dokuz yıl o yalaz saklandı içinde
Kemirdi taze kemiklerini
Un ufak etti kurtlar gibi

Halâ süt dişlerinde
Salmacağı kavrayan ellerinde
Çaresiz ve sarsak

Yakalandım diye bir anlık yalaza
Dokuz yıl
Tam dokuz yıl
Sürdü körpe vücudunun erimesi

Yemek kutun düştü elinden
Çırpınırken yapışmıştı saçların alınna
Sisler içerisinde gibi

Çaresiz her şeyden habersiz
Kavruanların süngerleşen kemiklerinden çıkan koku
Etsiz kemiksiz kansız yenik düşmüş bir yumak
Binlerce yaşam
Hepsini unuttum

Hiç bir şey olmamış gibi geçen dokuz yıl

Evet and içiyorum
Boşa giden çırpınışların önünde
Binlerce ölüm önünde
Unutulan yaraları geri getirmeye
Yok olup giden yaşamları geri getirmeye

Evet and içiyorum

Atsuko Fujino

Geri Ver İnsanları

Babamı ver geri annemi ver geri
Yaşlı dedeyi de
Çocukları da ver geri

Geri ver bana geri ver yakınlarımı
Geri ver insanları

İnsanlar için dünyanın bir ucundan öbür ucuna
Kimsenin bozmayacağı bir barış
Barış geri ver

Sankichi Toge

...Söz konusu olan insan toplumunun ve onun beşiği yeryüzünün bizzat kendi varlığıdır. Sorun, yarım olup olmayacağı, çocuklarımız ve torunlarımızın yeryüzünde güneşi görüp göremeyeceğidir.

Barışın düşmanları aklın sesine kulak vermeyi reddediyorlar, harap edici bir savaşın evrensel ateşine dönüşmek üzere yayılmaya ve gezegenimizdeki tüm hayatı yoketmeye hazır nükleer ateşi daha da körükliyorlar. "Solohov 1983 eylülünde tüm dünyaya seslenirken son derece açık bir gerçeği tüm sadeliğiyle bir kez daha anımsatıyordu: hiçbir şey barıştan daha önemli olamaz!

İnsanlığı ve insan uygarlığını bir anda yeryüzünden silecek miktarda toplu kıyım silahlarının biriktirildiği, her gün daha yenilerinin daha güçlerinin yapılmasına yönelik bir yarışın sürdürüldüğü bir çağda hiç bir şey barıştan daha önemli olamaz!

Bu nedenle gençler; barışın korunması, güçlendirilmesi, silahlanma yarışının durdurularak genel ve kalıcı silahsızlanmanın başlatılması, uluslararası gerginliğin azaltılması ve yumuşama sürecinin güçlendirilmesi istemlerini karalı savunucularıdır.

Çünkü savaşın kıyırlığını en acımasız biçimde yaşamış ve yaşayacak olanlar gençlerdir. İnsanlık tarihinin geçmiş 5500 yılında 14000'den fazla savaşta yaşamlarını yitirenlerin sayısı bugünün dünya nüfusuna eşit, yani dört milyardan fazladır. Ve bunların büyük bir çoğunluğunu oluşturanlara gençlerdi...

Savaşın yanında silahlanma yarışından da en çok zarar gören kesimlerin başında gençler geliyor. Silahlanma için harcanan paralarla neler yapılmaz ki? Oysa bu paralar, özellikle içinde bulunduğumuz kriz döneminde, eğitim, sağlık gibi sosyal harcamalardan kısılarak sağlanıyor.

Silahlanmanın en çarpıcı sonuçlarından biri de işsizlik. Artan işsizlikten de en büyük payı gençler alıyor. Silahlanma harcamalarının artış hızı ile işsizliğin artış hızı birbirine uyumlu ve yakındır. NATO ülkelerindeki harcamalara bakalım. 1975 - 80 arasında, silahlanma harcamaları 150 milyar dolardan 225 milyar dolara çıktığında işsizlik de 14 milyondan 21 milyona çıkmıştır. Çünkü, silahlanma için yapılan yatırımlar sivil alanda yapılan yatırımlara göre yüzde 50 - 100 daha az iş olanağı yaratmaktadır.

Silahlanma, en temel anlamda yaşam koşullarının kötüleşmesine yol açıyor. Bugüne kadar hiç kimsenin "hem top, hem tavayağı" safasını gerçekleştiremediğidir. Ne-fah, hiçbir zaman savaşmaktan geçmemiştir. Savaş güdüsü kılık ve yokluk güdüsü olmuştur. Silahlanma için arttırılan vergiler ve vergi gelirlerinden sosyal harcamalar için ayrılan payların, silah-

Karikatür: Plantu

GENÇLİK BARİŞ DEMOKRASİSİ

lanma harcamaları lehine azaltılması, yaşam koşullarının daha da kötüleştirilmesinden başka bir anlam gelmiyor.

Bu nedenle, ülkemizde bir siyasi parti genel başkanının, barış yılına girerken, partisinin kongresinde söylediği "aç kalsak da atom bombası yapacağız" deme çılgınlığına göz yumulamaz. Gençler, gelecekle ilgili kararları kendilerine ağırlığı ve ölümü vaadeden yaklaşımlara tepki göstermeli, savaş kışkırtıcılığına karşı çıkmalıdır. Ölim makinesi için aç kalmak niye? Tok karn, savaşsız bir dünya daha iyi değil mi?

Demokrasiyi savunmak, barış için çaba göstermekten geçiyor. Savaş kışkırtıcılığına, ırkçılığa, faşizme karşı çıkmadan, demokrasiyi savunmadan barışı kurmanın/korumanın olanaksız olduğunu, herşeyden önce tarih gösteriyor. Barış için atılmış her adım aynı zamanda demokrasi için de atılmış

olacağını İkinci Dünya Savaşı sırasında Hitler faşizmine karşı yürütülen savaş en iyi biçimde gösteriyor. Yine aynı tarihsel örnekler ve yaşadığımız günler, barışın da demokrasinin de düşmanlarının aynı ve bir olduğunu gösteriyor.

Barışın düşmanı, varlığını uluslararası gerginliğe, askeri bloklara dayanmış silah tekelleridir. Kâr oranlarının yükseltilmesini bu gerginliğin derecesine ve savaşların varlığına bağlanmış silah tekellerinin bulunduğu ülkelerde devlet mekanizmasıyla giderek kaynaştıkları, siyasal amaçlarına savaş yoluyla ulaşmayı amaçlayan militarizmin ve onun artan saldırı-ganışının maddi temelini oluşturduğu görülüyor. Tüm bunlar barış için temelli bir tehlike oluşturmuyor. Son günlerde ülkemizde yeni vergilerle oluşturulan savunma fonunun işlevini ve geleceğini değerlendirmek için bu durum ibret verici olsa gerek. Sanayicilerimizin

hummalı çabalarını, her geçen gün yeni bir uluslararası silah tekellinin ülkemizin kapısını çalmasını bu çerçevede içinde dikkatle değerlendirmek gerekiyor. Söz konusu olan ülkemizin geleceğidir. Demokrasiye inanmanın ve onu geliştirmenin yolu militarizmi güçlendirmekten geçmiyor olsa gerek.

Aynı nedenlerle silahlanma yarışını uzaya sıçratmaya yönelik "Yıldız Savaşları" projesine dünyanın her yerinde karşı çıkılarak Savunma Bakanı'nin bu projede yer alması gerektiği, katılmanın ülkemiz yararına olduğu yönündeki sözlerini doğru bulmak olanaklı mı? Erdal İnönü'nün de belirttiği gibi, yıldız savaşları projesinin Türkiye'ye hiçbir katkısı olmayacağı gibi ülkemizi savaş çılgınlığının içinde bir bilinmez sükrele-yeceğinden kuşku duyulmamalıdır.

Savaşların büyük çoğunluğu, istisnalar, paylaşım savaşları şimdiye dek göstermiştir ki barışın temelli düşmanı emperyalizm ve onun sömürsüye dayalı düzeni olmuştur. Bu gün de ABD, ortaya attığı sınırlı nükleer savaş ve benzeri doktrinlerle, güvenliği kendi tarafına, yıkımı karşı tarafa bırakacak çözümlerle, uzaya sıçratmaya çalıştığı silahlanma yarışıyla, yarattığı "temiz" bombalarla barışa ilişkin tavrını ortaya koymaktadır. ABD'de Brookings Enstitüsünün yaptığı şu araştırma rakamlarına bakmak bunun için yeterli kanıttır. 1946 - 75 yılları arasında ABD siyasi amaçlarına ulaşmak için tam 215 kez askeri güce başvurmuş, tam 19 kez de nükleer silah kullanma tehdidinde bulunmuştur. Dünyanın dört bir yanında bulunan askeri üsleri ve bir milyona yakın askeri ile ABD, bugün de az önceki sayıları daha da arttırabileceğini gösteriyor. "Müttefikleriyle sürdürdüğü ilişkilerde de dönem dönem, "müttefik" in hükümranlık haklarını ve ulusal güvenliğini çiğneyerek maceracı, savaş kışkırtıcı girişimlerde bulunabiliyor. Ülkemizin yaşadığı U - 2 casus uçakları badesini bunun yalnızca bir örneğidir.

Bu üslerle ilişkin geçmişte yaşadıklarımız da dikkate alınarak; ABD ile ilişkilerimiz Ulusal Kurtuluş Savaşımız geleneği içinde ele alarak, "bağımsız bloksuz Türkiye"yi istemek gerekiyor. Böyle bir istek, içinde bulunduğumuz bölgenin nükleer silahlardan arındırılması istemlerinin yanında yer almakla da bütünleşik kazanacaktır.

Barış için gösterilen çabalar, geleceği ve yaşamı güvence altına almak içindir. Bu en yalın anlamıyla, olmak ya da olmamak mücadelesidir.

Barış için silahlanma yarışının durdurulması, silahsızlanma için mücadele; ulusal bağımsızlık için, demokrasi için çaba demektir.

YARIN

YARIN □ Türkiye'de örgütlü barış mücadelesi ne zaman başladı; bu mücadelenin başladığı dönemin koşulları nelerdi?

RASİH NURİ ■ Türkiye'de barış deyince benim aklıma gelen ilk şey Atatürk'ün dış politikasıdır. Bildiğiniz gibi, Atatürk "Yurtta barış, dünyada barış" sloganını ortaya atmış bir liderdir. Kendisi asker ve dünyada emperyalizme karşı ilk Kurtuluş Savaşı'nı başarıyla sonlandıran insan olduğu halde özünde barışsever bir liderdir. Bütün hayatı boyunca bu barış sorunu üzerinde durmuştur. O derecede ki, Balkan Savaşı'nda savaştığımız Bulgaristan, hatta Kurtuluş Savaşı'mızı verdiğimiz Yunanistan ile en yakın dostluk ilişkilerini kurmuş bir liderdir. Atatürk'ün temel görüşü, olanakları son derece dikkatli bir şekilde değerlendirmenin gerektiği yolundadır. O'nun için barış soyut bir kavram değildir. O'nun için savaş; haklı savaş, haksız savaş diye ayrılır. Yani özgürlük için yapılan savaşlar haklı savaşlar, emperyalizmin yayılmasını amaçlayan tecavüz savaşları haksız savaşlardır. Atatürk'ün olanakları nasıl değerlendirdiğine iki çarpıcı örnek vereyim; birincisi Musul Vilayeti-ki Musul vilayeti demek petrol demektir. Misak-ı Milli sınırları içinde olduğu halde Lozan Anlaşması'yla kuvvetler dengesi burayı almamıza olanak vermemiştir. 1925 Şeyh Said İsyanı'na kadar bu mücadele sümüştür. İngilizlerin düzenlediği bu irticai ayaklanmadan sonra Musul kaybedilmiştir. Halbuki, birçok yıl sonra Hatay sancığı sözkonusu olduğunda o dönemin şartları gözönüne alınarak ve dayatılarak barışçıl yollarla Hatay vilayetimiz kazanılmıştır. Yine bir örnek: Batı Trakya ve Ege sahil adalarında nüfusun yarıdan fazlası Türk olduğu halde buraları istemeye bile teşebbüs etmemiştir.

Atatürk'ün bu barış kavramı içinde yeralan önemli bir öge onun dış politikasının temeli, yani; öncelikle komşu ülkelerle dost olmak ve hele Kurtuluş Savaşı'mızda bize çok büyük yardımları bulunan SSCB ile yakın dostluk kumak. Bu siyaset Atatürk'ün ölümüne kadar devam etmiştir. Dolmabahçe Sarayı'nda ölüm döşeginde Ali Fuat Cebesoy ile yaptığı son konuşmada açıkça belirtmiştir: "Dış siyasetimizin temel ilkesi Sovyet dostluğudur. Bu dostluğa zarar vermeyecek şekilde ve derecede İngiltere ile dostluk ve ittifak kurabiliriz." Burada da açıkça görüldüğü gibi Ata-

türk Nasyonal Sosyalistlere ve faşistlere kesinlikle karşıdır.

Atatürk'ün ölümünden sonra ve İkinci Dünya Savaşı'nın gidişi sırasında (1939-1945 yılları arasında) maalesef Türk Hükümetleri bu dış politikayı, yani, komşularımızla dost olma politikasını sürdürmemişlerdir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanlar ile olan yaklaşma bunun örneğidir.

İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra Türk Hükümeti-bazısı haklı olan birçok nedenlerle yeni bir taraf tutma yoluna girmiştir. Ancak, o dönemde atom bombası bir

tek ABD'nin elinde vardı ve dünyadaki birçok gerici güç Sovyetler Birliği'ni bir savaşla yoketme politikası gütmekteydi. Bu duruma karşı, ABD'de ve tüm dünyada geniş bir tepki oluşmuştur. Bu tepki, dünya halklarının barış savaşını şeklinde meydana gelmiştir.

25 Nisan 1949'da Paris'te 'Barış Taraftarları Kongresi' toplanmıştır. Ve bu kongrede savaş eğilimlerine dur denilebilmiştir. Başta ABD olmak üzere, tüm dünya mil-

letleri bu toplantıda yer alırlarken, Türkiye yoktur. Bu toplantıya katılan ülkeler: Fransa, ABD, Büyük Britanya, İtalya, Çin, Afrika, Arnavutluk, Cezayir, Almanya, Avustralya, Arjantin, Avustralya, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Kanada: Şili, Kore, Küba, Danimarka, İspanya, Finlandiya, Yunanistan, Guatemala, Ma-

caristan, Hollanda, Hindistan, Endonezya, Irak, İran, İrlanda, Lübnan, Lüksemburg, Madagaskar, Meksika, Moğolistan, Norveç, Polonya, Romanya, İsveç, İsviçre, Çekoslovakya, Trieste, Tunus, Uruguay, Venezuela, Viet-Nam, Yugoslavya, ve Uluslararası Öğrenci Birliği ile Uluslararası Gazeteciler Birliği'dir.

Türkiye'de Barış Savaşımının Geçmişi Üzerine R.Nuri İleri İle Konuşma

Rasih Nuri İleri "Barış için mücadele bir bütündür ve şüphesiz barış taraftarı olanlar dünya halklarıdır"

BARİŞSEVERLER CEMİYETİ'NİN TBMM'NE KORE OLAYI ÜZERİNE ÇEKTİĞİ TELGRAF

TBMM Başkanlığı Yüksek Makamı'na ANKARA

Bakanlar Kurulu halk efkârının heyecan ve teessürünü mucip olan bir şekilde ve Amerikan senatörü Mc. Cai'nin devlet efkârıyla temaslardan hemen sonra Kore'ye 4500 kişilik bir silah kuvveti gönderme kararını vermiş bulunuyor. Hükümetce her ne kadar bu kararın B.M.'e karşı girişilen taahhütleri yerine getirmek üzere verildiği ifade edilmiş ise de, bu kararın verilmesi, hem Türk anayasasına hem de B.M. anayasasına aykırıdır. Zira B.M. anayasasının 43. maddesi, bu kurala dahil olan memleketlerin herhangi bir ihtilafa silahlı olarak müdahaleleri için önceden bazı hususi anlaşmalar mevcudiyetini şart koşturmuştur. Oysa ki Türk Milleti ile B.M. arasında bu hususta herhangi bir hususi anlaşma mevcut değildir. Bundan mâda yine B.M. anayasasının adı geçen maddesi gereğince bu hususi anlaşmaların, imzalayan devletler tarafından her birinin anayasa usulleri gereğince tasdik edilmesi lazım gelmektedir. Görülüyor ki, hükümet silahlı kuvvetler göndermek şöyle dursun, bu hususta yapacağı herhangi bir anlaşmayı dahi TBMM'nin tasdikinden geçirmek mecburiyetindedir. Türkiye hükümeti Kore'ye kara askeri gönderme kararıyla açıkça belirtilmemiş olmakla beraber, bir harp ilânı kararı vermiştir. Halbuki Türk anayasası gereğince, harp ilân etmek yetkisi münhasıran TBMM'ne ait bulunduğundan hükümet memleketin istikbal ve güvencesi bakımından fevkalade tehlikeli olan bu kararı vermekle selahiyetlerinin hududuna tecavüz etmiş, anayasa hükümlerine riayet etmemiş bulunmaktadır. Türk Barışseverler Cemiyeti, bütün barışçı Türk halkının su andaki en samimi hissine tercüman olduğu kanaatiyle, Türkiye'nin Kore'deki silahlı ihtilafa bu şekilde fiilen iştirak edecek yerde, Hindistan hükümetinin yaptığı, barış yolu ile yapılacak teşebbüslerle bu harbin durdurulmasına ve dünya barışının tehlikeden kurtarılmasına çalışmasını diler. Cemiyetimiz, yüksek mahkâmünüzün hükümetin millî menfaatlerimize B.M. anayasasına aykırı olan kararını bir an önce iptal etmesi için TBMM'ni fevkalade toplantıya davet edeceği ümit ve temennileriyle derin saygılarını arz ve takdim eder.

Başkan
Dr. Behice Boran

Genel Sekreter
Adnan Cemgil

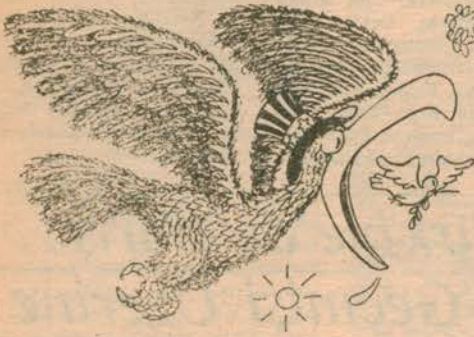
Not: Derginin tarihi 1 Ağustos 1950. Bu bildiri üzerine dernek ve dergi kapatılmıştır.

Türkiye'nin katılmama nedeni; çok alışılmış bir taktik ile barış için olan mücadelenin bir komünist mücadele olarak gösterilmiş olmasıdır. Oysa, her ülkeden katılan delegelerin dallarına gözetilirse, bunlar arasında dünyanın nobel ödüllü kazanmış en büyük bilim adamları, profesörleri, hukukçuları, devlet adamlarının bulunduğu görülür.

□ Barışseverler Cemiyeti ne gibi etkinliklerde bulundu, kapatılmasının nedenleri nelerdi?.

■ Barışseverler Cemiyeti, 15 Nisan 1950'de yani DP iktidarından az önce kurulmuş ve bir de "Barış Dergisi" çıkarmaya başlamıştır. Derneğin Genel Başkanı Dr. Behice Boran, genel sekreteri ise Adnan Cemgil'dir. Bu faaliyet 1 Ağustos 1950'ye, yani DP iktidarı dönemine kadar sürmüştür.

DP iktidarının Anayasa'ya aykırı olarak, yani meclisten karar almadan Kore'ye asker yollaması üzerine Barış Dergisi'nin son sayısında "Kore Nere?" diye bir kapak yapılmış ve aynı dergide Barışseverler Cemiyeti'nin TBMM'ye çektiği telgraf yer almıştır. Bu telgrafa hem TBMM'den karar geçmeden Türk askerlerini yabancılara savaşta yollanmayacağı açıklanmış, hem

Barış isteği

15 Nisan 1950 tarihli Barış Dergisi'nden

de Birleşmiş Milletler Anayasası'nın 43. maddesine göre silahlı müdahaleler için bazı anlaşmalara katılmak şartının olduğu belirtilmiştir. Bu anlaşmalara Türkiye katılmamıştı. Katılması için de yine TBMM'de meselenin tartışılması gerekirdi. Bu, işin hukuksal yönüdür. Politika yönü ise, DP hükümetinin ABD'den destek ve para yardımı alma politikası güttüğünden böyle bir yola gitmesidir. Sonuçta, Türkiye Barışseverler Cemiyeti kapatılmış ve üyeleri de hapisanelere atılmıştır. 10 yıl süren bir baskı rejimi devam etmiştir. Türkiye'de DP baskı rejimi, değil solun, CHP'nin dahi söz söylemesine izin vermemiş, İsmet İnönü'nün TBMM konuşmalarını bile yasaklamıştır.

Türkiye'de 27 Mayıs 1960 ile yeni bir dönem, bir yıl sonra da yeni bir anayasa meydana gelmiştir. Bir özgürlükler rejimi kurulmuştur. Bu özgürlükler rejimi içinde emekli bir büyükelçi olan Mahmut Dikerem'in yönetiminde Türk Barış Derneği kurulmuştur. Bu dernek de, bilindiği gibi, 12 Eylül'den sonra aşağı yukarı aynı nedenlerle mahkemeye verilmiştir. Mahkeme hala devam ettiğinden bu konuda başka bir şey söylemeye hukuken olanak yok.

Barış Derneği, organik olarak ilk derneğin devamı olmasa bile, düşünceler olarak o derneğin devamıdır. Barış için mücadele bir bütündür. Dünya çapında bir mücadeledir. Ve şüphesiz, barış taraftarları olanlar dünya halklarıdır. Savaş taraftarları olanlar, kesinlikle savaşta kâr edenler yani savaş sanayii, imalatı yapanlar, çok uluslu tekel-lerdir. Bu, tartışılması dahi abes kaçan bir gerçektir.

□ Barışseverler Cemiyeti döneminin nasıl etkiledi?

■ Ne yazık ki bu iki derneğin de çalışmaları halka immeden susturulmuştur. Birincisi, birkaç ay ve DP iktidarına geçiş döneminde oluşmuş, Kore Savaşı'nda son bulmuştur. İkincisi Türkiye'de bazı güçlerin bilinçli olarak anarşiyi körüklediği bir dönemde oluşmuş ve 12 Eylül darbesi ile son bulmuştur. İkisi de Türkiye'nin çok kritik dönemlerinde meydana gelmişler ve ikisi de halka malolabilecek bir ortamda gelişmemişlerdir.

Zaten şunu da söylemeliyiz ki, anarşik olaylar 1962'de sağcı teröristler tarafından başlatılmıştır. Bu anarşik olayların tek amacı, 1961 anayasasını değiştirip işçi haklarını, insan haklarını kısıtlamaktır. Bu dönemde sol da anarşik olaylara katılmıştır. Fakat, hele başlangıçta, meşru savunma amacıyla katılmışlardır. 12 Mart'tan önce ölenleri inceleysek; 27 sol görüşlü kişi öldürülmüş, buna karşılık biri Edebiyat Fakültesi'ne hücum ederken, diğeri de kendi hazırladığı bombanın elinde patlamasıyla sağcılardan sadece iki kişi ölmüştür. Oysa 12 Mart döneminde hapse atılanlar, işkence edilmişler hep sol görüşlüler olmuştur. Ondan sonraki gelişmeler, ülkeyi herkesin tedirgin olduğu iç savaş eşğine kadar getirmiştir. Fakat bu hareketi içinden ve dışardan körükleyenler 1961 Anayasası'nı istemeyenler, öncelikle AP, MHP, MSP ve onların arkasındaki emperyalist güçlerdir. Aynı aynı gruplara bölünmüş olan solcular da suçlar işlemişlerdir. Fakat iş, bir aşamadan sonra çığından çıkmıştır. Zaten halkı tedirgin edip bir askeri rejim getirmek planı, Amerikan uzman-

larının uzun zamandan beri hazırladığı ve propagandasını yaptıkları bir plandır. Ve öyle bir durum yaratılmıştır ki, ordu dur deme gereğinde bırakılmıştır.

□ Başlangıcından son duruma kadar Türkiye'deki barış mücadelesinin uluslararası platformdaki yeri ne olmuştur.

■ Yukarıda da belirttiğim gibi, barış mücadelesi Türkiye'de komünizmle eşanlamlı tutulduğundan uluslararası herhangi bir etkinliği olamamıştır. Uluslararası platformda ancak bir dayanışma olabilmıştır. Yani diğer ülkelerde, Barış Dernekleri'nin kapatılmasına karşı bir dayanışma olabilmıştır.

□ Barış Yılı'nda Türkiye'de yapılması gerekenler nelerdir?

■ Türkiye'de Barış Yılı'nda bence önde gelen çaba, bu dönemin yarattığı olumsuzlukları giderecek bir af çıkarmaktır. Aşağı yukarı tüm partiler, 'anayasa affın kapsamı üzerine etkilidir, engelleyicidir' diyorlar. Ben buna inanmıyorum. Çünkü anayasayı değiştirmek meclisin yetkisi içindedir. Meclis anayasayı bu yönde değiştirirse ve cumhurbaşkanı bunu kabul ederse veya en sonunda referanduma gidilirse bu iş yapılabilir. Olmayacak bir şey değildir. Geniş bir affa gidilmesi, siyasi davalanın bu kapsama kesinlikle alınması gereklidir. Düşünce suçu insan haklarına ters düşen bir kavramdır. Türkiye'nin bu yolda imzaladığı uluslararası anlaşmalar, anayasadan daha üstündür.

Anayasayı değiştirmeden de çok şey yapılabilir. Örneğin Ceza Kanunu'nun bazı maddelerini değiştirmek meclisin elindedir. Ceza Kanunu'nun o maddeleri değiştirilirse davalanın bir çoğu düşer.

Sonra banşla direk ilgili olan bir konu, kamu kuruluşlarında çalışacak insanlarda aranan özellikler. Bunlar mantık çerçevesini aşmaktadır. Akrabalıklar, tamdıklıklar, ahbablıklar suç olmaktadır. Ve daha da ilerisi, düşman devletlerle ilişkiler sözkonusu olmaktadır. Benim bildiğim, hukuken Türkiye'nin düşman devletleri yoktur. En yüksek devlet otoriteleri, Sovyetler Birliği ve Çin de dahil olmak üzere tüm dünya memleketlerine gitmektedirler. Düşman devlet diye bir tanım yoktur. Olsa olsa savaş halinde olunan bir devlet bu kapsama alınabilir. Bu da barışa kadar sınırsız geçici bir durumdur.

Tüm bu nedenlerle, kavram bakımından, barıştan, barışçıl dünyadan ve özgürlüklerden bu derece uzagız.

Az gelişmiş Ü

Silah Sanayii ve Barış Tufan Aydın

TBMM'de geçtiğimiz yılın son aylarında, sessiz seditaz bir yasa geçti. Savunma Sanayinin kurulmasına ilişkin olan bu yasanın kabul edilmesinden sonra gazetelerde sık sık yabancı silah şirketlerinin ülkemizde yatırım yapmaya istekli olduğu yolunda haberlerle karşılaşmaya başladık. Söz konusu haberlere göre, şimdilik General Motors, General Dynamics, General Electric, Westinghouse (ABD); Alwis, Westland, Royal Ordnance, Gec-Marconi (İng.); Klaus-Maffei, Dormier (F. Alm.) gibi yabancı silah şirketleri, ülkemizde ortak silah sanayii kurma konusunda tekliflerde bulundular. Bu teklifleri olumlu karşılayan MKE, ASELSAN gibi bazı devlet kuruluşlarının yanı sıra, Sabancı Holding, ENKA, Asil Nadir gibi özel şirketler de bu işe "tav" görünmekte.

Burada, son yıllarda giderek yaygın bir olgu haline gelen az gelişmiş ülkelerde (ağ) silah sanayii kurulmasını tartışmak istiyoruz.

META OLARAK SİLAH VE ASKERİ- ENDÜSTRİYEL KOMPLEKS

Kapitalizmde silahın

salt silah olmasının yanı sıra, "meta" olması giderek çok daha fazla geçerli olmuş, ve çağımız'a silah, en büyük sanayi sektörü haline gelmiştir. Silahın, bu şekilde büyük bir sanayii haline gelmesi, özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası oluşan Soğuk Savaş ortamı ve korulan askeri paktlar nedeniyle, kapitalist dünyada silaha talebin sürekli büyümesi ve silahlanma harcamalarının sabit bir harcama olması ile mümkün oldu. Silah sanayinin merkezi olan ABD'de, 1920 ve 1930'ların basit silah şirketlerinin dev şirketlere dönüşmesi ve bu alanı karlı gören büyük tekel-lerin silah alanına girmesi ile büyük silah sanayii meydana gelmiştir. Ancak günümüzdeki gücüne ulaşmasının temel nedeni, söz konusu silah tekel-lerinin devletle daha fazla iççe geçmesi ve uluslararasılaşmasıdır. Reagan Yönetimini iktidara getirebilecek denli güçlenen ve başını California oligarşisinin çektiği, bugün dünyada askeri-endüstriyel kompleks haline gelen bu tekel-ler, Reagan'a yaptıkları yardım karşılığında fazlasıyla almışlardır. Askeri-endüstriyel kompleksin kârlarını arttırmaları için devlet olanakları seferber edilmiş ve silah pazarının

verilen önemin ne kadar büyük olduğunu göstermek için yeterli sanırız.

AGÜ'DE SİLAH SANAYİ KURULMASI

Askeri pazarın genişletilmesi yolundaki bir diğer girişim ise, askeri-endüstriyel kompleksin uluslararasılaşması çerçevesinde de ele alınabilecek, az gelişmiş kapitalist ülkelerde silah üretiminin yapılmasıdır. Askeri-endüstriyel kompleksin kapitalist dünyadaki hakimiyetini sağlamak için dayatılan yeni uluslararası işbölümü çerçevesinde gündeme getirilen bu durum, genellikle silah ticareti ve yardım anlaşmalarında güçlü olabilmenin, askeri harcamaları tüm müttefiklerin paylaşması gerektiğini kabul ettirerek, başta F.Almanya ve Japonya olmak üzere, diğer gelişmiş kapitalist ülkeleri seferber etmeyi başarmıştır. Ve bugün, Batı Avrupa'da askeri sanayi giderek güçlenmektedir. Örneğin, bugün ABD tekelinin işbirliği yaptığı Messerschmitt-Bölkow-Blohm, Dormier, Krauss-Maffei (F.Alm.); Mitsubishi, Kamasaki, Ishihama-Harima (Japonya) büyük askeri tekel var.

Askeri pazarın genişletilmesi konusunda, kompleksin ikinci önemli girişi, Yıldız Savaşları olarak adlandırılan projedir. Mevcut teknoloji ile silahların modernizasyonunun sınırlarına dayanma "tehlikesi", silah tekelinin silahlanma yarışını uzaya kaydırmalarını getirmiştir. Önümüzdeki yılın askeri bütçesinin 1984'e kıyasla yaklaşık 140 milyar dolar fazla olması ve sadece bu projenin araştırma masrafları için 32 milyar dolar ayrılması, Yıldız Savaşlarına,

nik donanımının, vasıflı personel gereksiniminin silah ihracatçı ülkelere sağlanması, agü'lerde silah sanayi kuruluşunun askeri-endüstriyel komplekse daha fazla bağımlılığa neden olduğu görülür. Sonuçta baktığımızda, agü'lerde silah üretiminin temel olarak çok uluslu silah şirketlerinin satın alma ve/veya alt kuruluş olma ya da ortak olması biçiminde yapılması söz konusu. Bu bağlamda agü'lerdeki silah üretimi, varolan uluslararası ekonomik düzenin kurallarının dışına çıkılmaması değil, tersine daha fazla bütünleşmesi anlamına gelmektedir. O halde "ulusal" olduğu iddia edilen silah üretimi, silah ticareti oluşan bağımlılıktan pek farklı olmuyor, bu koşullarda. Bu konuda en bağımsız silah üreticisi olduğu söylenen İsrail ve G.Afrika'nın bile, gerek sanayileşme, gerekse teknolojik düzey bakımından gelişmiş kapitalist ülkelerin düzeyinden çok geride olmaları nedeniyle, gerçek anlamda "ulusal" silah sanayi kurumaları bir başka kanıt. Örneğin, TAM Arjantin tankı, F.Alman Thyssen-Henschell; Cascavel Brezilya zırhlı aracı, F.Alman Diesel ve Fransız-Belçika şirketleri; Singapur askeri uçakları Lockheed aircraft şirketlerinin lisansları ya da ortaklıklar ile yapılmakta.

AGÜ'LERDE SİLAH SANAYİNİN OLUMSUZ ETKİLERİ

Agü'lerde silah sanayinin olumsuzluğu sadece ulusal olamayacağı yolunda değil. Herşeyden önce zaten yetersiz olan ülke kaynaklarını, akılcı olmayan yönde tüketmektedir. Silah için çok ge-

niş üretim kompleksleri kurulmasına karşın, ülkenin üretim yapısına herhangi bir katkısı söz konusu değil. Aksine, sanayinin özel yapısı nedeniyle dışa bağımlılığı artırması ve ülkenin döviz dengesini bozması sonucunu doğurmaktadır. (Bu konuda petrol ihraç eden ülkeleri istisna kabul edebiliriz) İşte Arjantin, işte Brezilya Silah sanayinin ilk kuran agü'lerin başında gelmeleri, dış borçlarını ödeyemeyerek iflas eden ilk ülkeler olmaları bir tesadüf değil, sanırız. Ayrıca, ülkenin sanayileşmesini tek yanlı şekilde sokarak, iyice bozması da, silah sanayinin bir diğer olumsuzluğu. Ülkenin gereksinim duyduğu ve koşullarının elverdiği bir sanayileşme yerine, dışa daha bağımlı, yatırım ve insangücü dengelerini diğer sektörler zararına bozacak bir model işlerlik kazanmakta. Üstelik, genellikle agü'ler, silah sanayinin, ağır sanayinin ve imalat sanayinin silah üretimi açısından vazgeçilmez önemde olacak bazı kollarını kurmadan (alet yapan makineler, metalurji, elektronik, vb) kurmaya kalkması girişimin ciddiyetini baştan engelleyen bir etmen.

Tüm bunların yanı sıra, ülkenin alt yapı yatırımlarının, silah üretiminin gereksinimlerine göre belirlenmesi; çevre kirlenmesine yol açacağı; sosyal harcamaların kısılmasına neden olacağı diğer olumsuzluklar.

SİLAH ÜRETİMİ DEMOKRASİ VE BARIŞ

Askeri üretim yapan tekelin yapısı incelendiğinde, her üretimde-kapitalizm koşullarında olduğu gibi, karlılığın sürrekli olmasının ürtime talebin sürekli kılınmasıyla bağlantılı olduğu görülür. Ancak, silah üretiminde talebin sürekli yüksek tutulması, ürünün yani silahın bir şekilde kullanılmasını ya da her an kullanılmak üzere depolanmasını zorunlu kılar. Bu da ancak, ülkelerin azından-komşu ülkelerle savaş ya da gerginlik ortamı içinde bulunması ile mümkündür. Dolayısıyla, genelde silahlanma, özde silah üretimi barışın önündeki en büyük engeldir. Artık insanlar eskisi kadar, barış için askeri yönden daha güçlü olmak gerektiği gibi, "caydırıcılık" masallarına inanmıyorlar. Bugün, silah konusunda ülkelerin talebinin yüksek tutulması ancak uluslararası gerginliğin sürmesi ile mümkün olabilmekte. Öy-

leyse, bugün hiçbir silah şirketinin, herhangi bir ülkeye silah yatırımı yaparken, sadece o ülkeye, "ulusal" silah sanayinin kurtmak için yardım etme gerekçesini göstermesi, güllüçlükten öte birşey olsa gerek. Kanıt mı? Her ne kadar nükleer savaş çıkmıyorsa da, çıkan bölgesel savaşlara bakmak yeterli aydınlık sağlıyor bizlere: 1979 ve 1980 ve 1980'de 18, 1983'de 13 bölgesel savaş çıkmasının başkaca bir anlamı var mı?

Uluslararası düzeyde gerginliğin genel geçer bir hal alması, ülkeler düzeyinde, salt diğer ülkelerle olan iyi ilişkileri zedelemekle kalmamakta, aynı zamanda, belki daha fazla olarak, ülke içi barışı zedeleyici, demokrasiyi daraltıcı etkiler yapmaktadır. Öncelikle, bir ülkenin komşuları ile savaş ya da gerginlik halini yaşamaması ülke içinde demokratik hakların, "olağanüstü" koşullar gerektirerek daraltılmasını getirmekte. Yine gerek silah üretimi, gerekse genel silah harcamaları şeklinde olsun askeri bütçenin kabarması, mutlak ve mutlak sosyal bütçenin kısılmasına malolmaktadır. Silahların çıkar çevrelerine önemli kararlar sağlamanın ve silahın "silah" olarak birikmesi, söz konusu çıkar çevrelerinin savaş istemeyen güçlerin ülke içinde bulunmasına tahammüllerini azaltmaktadır. Aynı çıkar çevreleri, sosyal gereksinimlerin artışı talep eden kitlelerin demokratik taleplerini de kısıtlamalıdır ki, askeri kararın ardı kesilmesin. Öyle ise, tüm bunların biraraya gelmesi, heralde demokrasi ile bağdaşır bir durum değil. Nitekim, önemli silah üreticisi agü'lere bakıldığında bu yargımızda hiç de haksız olmadığımız kanlanmaktadır: Arjantin, Brezilya, Filipinler, Singapur, G. Afrika, vb. Bu ülkelerde demokrasi ne kadar var?

Nerden başladık nereye geldik. Ama bir gerçek var ki, bugün herhangi bir ülkede-özellikle agü'lerde-silaha harcanan her kuruş, binlerce insanın savaşta ya da barışta ölmesine harcanıyor demektir. Kapitalist dünyada sürmekte olan ekonominin askerleşmesi olgusu ise, yukarıda belirtilen olgunun yaygınlaşması anlamına geldiğinden, dünya barışı ve demokrasinin en büyük düşmanıdır. Öyleyse, bizler barış ve demokrasiyi gerçekten istiyorsak ve onu savunuyorsak, herşeyden önce, somut olarak, silah tekeline ve ekonominin askerleşmesine hayır demeliyiz. ●

ABD'de çocuklar için 'tabanca ve tüfek kullanma semineri' düzenlendi. Houston-Teksas/. Ünimüzdeki yaz tatilinde Houston'da ilkokulda okuyan çocukların katılabilecekleri 'tabanca ve tüfek kullanma semineri' düzenlendi.

Seminerde, çocukların tabanca ve tüfekte atış yeteneklerinin geliştirilmesinin amaçlandığı belirtiliyor. Uygulamalı dersler sırasında çocuklar, alçından yapılmış güvercinlere ateş açacaklar. Yetkililer, 'çocukların hoşuna gidecek bir seminer düzenlenmesini amaçladıklarını' kaydederek çocukların tabanca ve tüfekleri emniyetli bir biçimde kullanmayı bilmeleri gerektiğini ifade ettiler.¹

Yukarıdaki kısa alıntı, yalnızca yazımızın üzerine kurulacağı temel yapıyı belirlemekle kalmıyor; aynı zamanda, çağımızda giderek daha çok önem kazanan savaş ve barış sorununun ortaya konulması ve çözümü yolunda somut birtakım ipuçları edinmemizi de sağlıyor. Çünkü yine aynı alıntı, her yirmi dört dakikada bir öldürme, her on saniyede bir soygun ve her yedi saniyede bir tecavüz olayının meydana geldiği ve isteyen herkesin peynir-ekmek alır gibi mağazalardan silah satın alabildiği, 50 milyon kişinin evinde serbestçe silah bulundurduğu² bir ülkede, silahlanma, öldürme ve savaş kavramlarının gencecik beyinlere nasıl kazınmaya, yerleştirilmeye çalışıldığını somut bir kanıttır.

Böyle somut bir saptamanın yapılabilmesi, ders kitapları, basın ve kit ile iletişim araçlarının yaşama karşı tavır alış konusunda nasıl bir yanlış bilinç taşıyabileceklerini göstermekle kalmıyor. Yani sıra, insan yaşamına karşı olmanın, yıkımın, savaşın -hem de barışın simgesi olan güvercinin atış talimlerinde hedef olarak kullanılmasıyla- öğretilmesi olgusundan hareketle, barışın ve barış içinde birarada yaşama bilincinin de insanlara öğretilebileceği gerçeğinin, giderek günümüzde bunun bir zorunluluk olduğunu ayırdına varmamızı da sağlıyor.

Yukarıda örneklenen türden bir 'eğitimin' etkileri, bu eğitimden geçmiş insanların, erişkin yaşlara geldiklerinde ellerinde hâlâ mısır patlağı ve cola'lariyla, karşısında saatlerce oturdukları TV ekranından, kendi ülkelerinde ya da dünyanın herhangi bir yerinde, ellerinde güvercin resimli pankart ve afişleriyle savaş karşıtı gösteriler düzenleyen insanlara küfür ve lanetler yağdırabilmeleri gerçeğinde somutlanıyor olmalı. İşte o zaman da, bu ve benzeri kışkırtmalara, koşullandırmalara "alternatif" oluşturabilecek bir bilinçlendirmenin gerekliliği tüm çıplaklığı ile kendini gösteriyor.

DERS KİTAPLARI NE DİYOR?

Savaşın, saldırganlığın insanlara eğitim yoluyla benimsenmesi olgusunu irdelemek gerekirse, sanırım buna okullarda okutulan ders kitaplarından başlamak gerekir. Hele, salt bizim gibi fiberleştirilmiş toplumlarda değil, gelişmiş kimi toplumlar

da bile ders kitaplarının içerdikleri birçok eksik, yanlış ve çağdışı/gerici unsura karşın, eğitimin temel aracı olma işlevini yitirmedikleri gözönüne alınırsa, bu işlevin ardındaki en yalın gerçek ise, skolastik eğitimin, özel olarak da ders kitaplarının egemen ideolojiyi yansıttığıdır. Buradan yola çıkarak, ders kitaplarında yazılı olmayan bilgilerin bizim öğrenmemizin istenmediği bilgileri olduğu, yapılan yorumların da bizim düşüncelerimizi istenen yönde biçimlendirme amacını taşıdığı sonucuna varabiliriz. Türkiye'deki ders kitaplarının da bu genel doğrular dışına çıkmadığı açıktır. Aşağıda sıralayacağımız bir dizi örnek, bunun en somut kanıtı. Kaldı ki, böylesi bir örnekleme için fazlaca uğraşmaya da gerek kalmıyor. 1985 Türkiye'sindeki ders kitaplarından -hele son "seferberlikte" yazdırılanlardan- birinin kapağını aralamak yetiyor.

Bir örnek de "İç İsyancılar" konusundan. (Bu, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünün nedenlerini, kısaca onun varoluşunun, dayandığı sömürü ve baskı düzeninin neden çözülmek zorunda kaldığını en çarpıcı şekilde somutlayabilecek ve bu nedenle de ders kitaplarında en kısa ve en haması sözlerle geçirtilen konulardan biridir.)

"Osmanlı İmparatorluğu'nda daha önce de isyanlar çıkmıştı. Fakat, o zaman ordu çok kuvvetli ve disiplinli idi. Devlet teşkilatı düzenli, başta bulunanlar değerli ve yetenekli kimselerdi. Onun için ayaklanmalar kolaylıkla bastırıldı."⁵

Yine aynı kitaptan, diğer bir alıntı ise "İslahat Hareketleri" başlıklı bölümden:

"Genç Osman (II. Osman):1618' de padişah olduğu zaman 15 yaşında idi. İyi bir eğitim ve öğretim görmüştü. Temiz yürekle islahat yapmak istedi."⁶

Şair ruhlu padişahlardan, şanlı fetih öykülerine

BARIŞ EĞİTİMİ

Yasemin Çongar
Hatay Dumlupınar

Bir burada, Ortaokul 2 "Milli Tarih" ders kitabından aldıkları-mızla yetineceğiz.

İlk örneğimiz, "Yavuz Sultan Selim'in Kişiliği" başlıklı paragraftan: "Yavuz Sultan Selim, Osmanlı padişahlarının en büyüklerinden biridir. Kısa süren hükümdarlığı sırasında çeşitli yönlerden değerini ortaya koymuştur. Yavuz Sultan Selim, başarılı bir padişah; devlet işlerinde programla hareket ederdi. Bilgin ve sanatkarlara gereken değeri verir, onlarla konuşmaktan hoşlanırdı. Sadeliği severdi. Komutanlıkta deha sahibiydi. Adaletle çok önem verirdi. Hazinesinin dolu olmasına dikkat ederdi. Devrinde, devletin hazinesi dolu olmuştur. Şairdi. Bir de divanı vardı."³

Yavuz Sultan Selim'in, çağdaş bir eğitimde ders kitaplarına girmesinin gerekip gerekmediği tartışması bir yana, eğer girecekse dünya tarihçilerinin gözünden kaçmayan diğer bazı yönlerinin de vurgulanması gerekir. Tek tümceyle özetlenecek olursa, "büyük", "değerli", "başarılı", "programlı", salt bilginlere değer verdiği yetmezmiş gibi bir de onlarla konuşan, "sade", "deha sahibi" ve "şair", üstelik "adaletle de çok önem veren" bu padişahın tahta çıkar çıkamaz anasını, babasını, kardeşlerini, akrabalarını öldürttüğü ve buna ek olarak da, Anadolu'da yaşayan binlerce insanı kılıçtan geçirdiği gerçeği unutulmuştur. Osmanlı padişahlarının en büyüklerinden biri olduğu söylenen bu kişinin, "gazaba geldi mi en yakın akrabalarına da, düşmana da, günahsız insanlara da aynı şiddetle davranmış" biz, yabancı tarihçilerin yazdıklarından öğreniyoruz.⁴

"Değerli" padişahlar yüzünden kolaylıkla bastırılan isyanlardan, temiz yürekle islahat yapmak isteyen padişahlara... tüm bu alıntılar aslında sıradan örneklerdir, yoksa kitabın kendisinin "alıntı" olduğunu belirtmek gerekir.

BİR TARİH ANLAYIŞI VE ARDINDAKİ AMAÇ

Tüm bu alıntılar neden yaptık? Bu sorunun yanıtı çağımızda savaş tehlikesi ve barış içinde birarada yaşama sorununun tarih bilinci kavramıyla çok yakın ilintili olması gerçeğindedir. Açıkta ki, barışçı bilinçlenmenin ve barış savaşının önüne koyulan en büyük tarihin genç kuşaklara yanlış ve çarpıtılmış biçimiyle aktarılması,

engellerden biridir. Geçmişte yaşanmış olayların ardındaki sosyal, ekonomik, politik etkenleri göstermekten kaçınan ve tarihi sadece yer ve zaman belirterek, yaşananların -egemen ideoloji tarafından yeniden biçimlenmiş haliyle- kronolojik bir sıralamaya indirgenmesi olarak kabul eden bir anlayış, her şeyden önce bilgilenme sürecinin yolunu tıkayarak barış savaşımını sekteye uğratar. Olayların neden ve sonuçlarını "şair ruhlu" hükümdarların kişilik ve yeteneklerine mal etmek, emperyalizmin en yalın birer örneğini oluşturan saldırı ve işgalleri "şanlı" fetih öykülerine dönüştürmek, savaşkanlığı ve kan dökücülüğü soyumuzun değerini yükselten bir erdem olarak tanıtmak... işte tüm bunlar bilinçli bir seçim sonucu yapılan çarpıtmalardır. Kapağında, tarihte hep kurulduğu söylenen, ama nedense, nerede ve ne zaman kurulduğu ve kurucularının

niçin "Türk" olarak adlandırıldığı hiçbir bilimsel açıklamaya dayandırılmayan 16 devleti vurgulayan bir "Milli Tarih" kitabında, rönesansın, barutun, matbaanın bulunuşunun, bilim ve kültür alanında yapılan önemli atılımların 5-6 sayfa ile geçirilmiş olması da ayrıca ilginç bir noktadır ve yine aynı tarih anlayışının bir yansımasıdır.

Ve böyle bir eğitim düzeninin tarih kitabında 11-12 yaşındaki çocuklara verilen; yanlışlarla, eksikliklerle, çarpıtılmış bilgilerle dolu ve toplumsal yaşamı bugünüyle, yaniyla doğru kavramaya yönelik hiç bir ipucu taşımayan, deyim yerindeyse bir tarih bilinci değil, bilinçle oluşturulmuş bir tarih bilinçsizliğidir.

Tarihi böylesine rahatlıkla yontup biçilebilir bir anlayışın savaş-barış sorununa yaklaşımı nasıl olacaktır? Lise öğrencilerinin asker selamı vererek başladıkları bir Milli Güvenlik dersinde, savaş bir "sanat" olarak tanımlayan kafa yapısının, ilkokul birinci sınıftan lise son sınıfa dek okutulan kitapların hiçbirinde barış kavramından söz etmemesi, bir savaşın sonuçlarını "müttefiklerimiz yenilince biz de yenik sayıldık" illikliğinde değerlendirmesi bu konuda bir fikir verebilir.

Okul sralarında ders kitaplarından öğrenilen bilgilerin gençlerin dünyayı kavrama yeteneklerini, olaylara yaklaşım biçimlerini ve ileride yapacakları, siyasal, toplumsal, yaşamsal seçimi nasıl etkileyebileceğini de, yine çocuklara güvercinlere ateş etmeyi öğreten ülkenin deneyimlerine bakarak anlayabiliriz. ABD'de ders kitaplarında savaş ve barış konularının nasıl işlendiğine ilişkin yapılan bir inceleme sonucunda, ortaöğretimde okutulan toplam 11 sosyal bilgiler/tarih ders kitabından hiçbirisinde savaşın sınıfsal ve emperyalist niteliğinden söz edilmediği görülmüştür. Bu kitaplarda, ABD'nin Vietnam'a saldırısına getirilen tek eleştirinin, bu savaşın ABD bütçesine getirdiği mali yük konusuna sınırlı kalması da ilgi çekici. Ne savaşın haksızlığından, ne Vietnam halkına verdiği büyük zarar ve derin acılardan, ne de ABD'nin silah tekeline kazandığı milyarlarca doların sözedilmiş. İncelenen 11 kitaptan dokuzunda Hiroşima ve Nagasaki'ye atom bombası atılmasının yüküseli anlatılırken, nükleer silah kullanımının insanlığı içine attığı tehlikeden tek bir satırda olsa söz edilmiyor. 11 kitaptan tümü de atom bombası kullanımını, İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdirilmesine neden olan "haklı ve yerinde" bir eylem olarak gösteriyor.

Halkların faşizme karşı ortak sa-

vasınının zaferi ile sonuçlanan İkinci Dünya Savaşı'nı barış için bir "ders" olarak gençlere anlatıp, halkların barış yolunda anti-emperyalist dayanışmasının altını çizmek dururken, on milyonlarca insana ölüm ve büyük acılar getiren bu savaş, tümüyle insanlık dışı, yaşam karşıtı bir eylemin "bahanesi" olarak göstermek tarihi çarpıtmanın en çirkin, en haksız bir biçimi olsa gerek.

Hiç kuşkusuz, Amerikan yönetimi bu çarpıtma ile etkilerini biçmeyi de hesaplamıştır. Ve bugün, silahları, askerleriyle dünyanın dört yanındaki savaşlara katılan, ancak kendi topraklarında bir Kuzey-Güney savaşı dışında hiçbir çatışma yaşamayan bu ülkenin gençleri, savaşın acılarını kavrayabilme yeteneğinden yoksunlarsa, Grenada gibi bir adanın işgalini "sevince" karşılayabiliyorlarsa ve Ronald Reagan gibi silahlanma yanlısı, "savaşçı" bir başkanın görev süresinin dört yıl daha uzamasına neden olan oyların yüzde 60'ı gençlerden gelmişse, biçilen ekin, alınan ürün meydana gelir. Yarar yerine zarar, verim yerine kırim, yaşam yerine ölüm getiren bir üründür bu.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA NE VAR?

Gazete, TV, radyo gibi kitle iletişim araçlarının, barış bilincinin oluşturulmasındaki işlevleri de, ayrıca incelenmeye değer nitelikte görünüyor. Bunun başta gelen nedeni ise bu araçların yaygınlıkları ve yaygınlıkları ölçüsünde çok insanı kucağına alabiliyor olmaları.

Ders kitaplarını irdelerken sözünü ettiğimiz kimi çarpıtma ve yanlış bilinclendirme örneklerini, kitle iletişim araçları için de rahatlıkla söylemek olanaklı. Bunlar da, tıpkı ders kitaplarının yaptığı gibi olayların ardındaki gerçekleri vermek ye-

rine, onları çarpıtmak ve bu yöntemin teklemeye başladığı andan itibaren de milliyetçilik ve giderek şovenizmi öne sürerek aynı bilinçsizleştirme politikasına destek oluyolar.

Hep bilinen örneklerdir: Bir spor karşılaşmasında başarılı olduktan sonra, "Yunanlıları devirdik", "Polonya'yı ezdik" ya da "Almanları ağılattık" türünden gazete başlıkları atılır, Türk takımı başarısız oldu mu da hemen, "şerefimiz iki paralık oldu", "analarımız ağladı" ya da "biz adam olmayız" diye veyahut ediliyor. Birbirine bu denli karşıt iki anlayışı yansıtan bu "manşet ekollerini" aştında aynı kendine güvensizliğin, aynı bencil ve duygusal kafa yapısının, aynı dar görüşün ürünü olmalıdır.

Kışkırtıcılığın bu "magazinel" yönü bir yana, aynı türden yaklaşımları resmi ideolojinin sözcüsü konumundaki televizyon ve radyodan da duymak olanaklıdır. Barış propagandası yapmaktan insanları yargılanmaya başladığı günlerde, en yetkili ağızlarca kürsülerden, bu ülkenin sanatçısı, yazarı, düşünürü de suçlanmamış mıydı? Karikatürçülerin "güvercinli karikatürler çizerek aynı suça katıldıkları" iddiası da henüz belleklerde. Yazımızın en başındaki örnekle, "Küçük Amerika" olma çabasındaki bir ülkede yaşananların bu denli benzeşmesi ilginç değil mi? Ama bizim "küçüklüğümüz" kendisini, bu kez de çocuklarımızı ilkokullarda atış talimleri yaptıramamış olmakta göstermektedir.

"GURBETÇİ" NİN SINIFSAL ANLAMINI

Yukarıda sıraladığımız manşetler benzeri "basit" ve "kaba" örnekler bir yana, bundan daha incelikli, çok daha iyi düşünülmüş ve bu anlamda çok önemli/zararlı çarpıtmalardan da burada söz etmek gerekir. Örneğin:

Her yıl Zonguldak'ta, kömür ocaklarında, yerin binlerce metre altında ihmalin (yani cinayetin) kurbanı olarak ya da baraj inşaatlarında, fabrikalarda iş kazaları sonucu yaşamını yitiren binlerce kişinin adı, televizyon, gazete ve radyolarımız için "şehit"tir. Bu bağlamda İstanbul surlarına yeşil bayrağı diken Ulubatlı Hasan ile, ciğerleri kömür tozu ile dolmuş, işkazanına kurban gitmesi bile ömrü ortalama

40-45 yılı geçmeyecek bir emekçi arasında resmi ideoloji açısından bir ayrım yoktur. Çünkü ikisi de bu topraklar için canlarını seve (!) feda etmişlerdir. Yine benzer şekilde, Federal Almanya'da, ya da diğer bazı Avrupa ülkelerinde çalışan işçilerimiz aynı görüş açısından "gurbetçi"dir. Sormak gerekir, nedir "gurbetçi"nin, "kurban"ın ya da "şehit"nin sınıfsal anlamı? Bu sorunun yanıtını gazeteler, televizyon ya da radyo yoluyla kafası bu ve benzer sözcüklerle şekillenen insanların vermesi gerekir. Yanıt açıktır: Yoktur!

Yukarıdaki örnekler, "barış" sorunuyla doğrudan ilgisiz görünebilir. Ancak bu örneklerin önemi, barış savaşınının bütün bir toplumsal

savaşından ayrı düşünülemez, soyutlanamaz olmasında yatmaktadır. "Sömürülen" in yerini "fakir-fukara", "sömürücü" nün yerini "zengin" sözcüklerinin alacağı kadar kavramların içinin boşaltıldığı bir ortamda insanların sınıf bilincine varmaları ne denli güçse, barış bilincine varılması, giderek barış için savaşılması, tüm bunlar bir yana en basit demokratik talepler ve insan hakları için bile savaşımada bulunulamayacağı açıktır. Barış savaşımı, ancak insan hakları, bağımsızlık, demokrasi, toplumsal gelişme uğrunda savaşımalarla birlikte yürüdüğü, düşünme, düşündüğünü söyleme, örgütlenme özgürlüğünün savunulduğu alanlarda gerçek hedefini bulabilir, daha ileri kazanımların yolunu açabilir.

BARİŞ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Barış eğitimi, farklı toplumların ayrı renk ve inançtaki insanların barış içinde birarada yaşayabilecekleri bir ortamın yaratılması, savaşın yalnız olanaksız değil, düşünülemez olacağı bir toplumsal sisteme ulaşılması yolunda genç kuşaklara barış kavramının, barışçı düşüncenin ve barış mücadelesinin öğretilmesi olarak anlaşılmalıdır. Türkiye'de ve Türkiye gibi ülkelerde, egemen ideolojinin sömürüyü, savaş ve kıyımlı haklı göstermek, geçerli ve sürekli kılmak için okullardan kitle iletişim araçlarına tüm eğitim organlarını sonuna dek kullanabildiği gerçeği ise bize, barış bilincinin oluşturulabilmesi için "alternatif" bir eğitimin kurulması gerektiğini, böyle bir eğitimin üstlenilmesi sorumluluk ve yükümlülükleri daha açık biçimde göstermektedir.

Buradan hareketle, barış eğitimi, dünya barış hareketinin geçmişteki deneyimlerden aldığı güç ve kazanımlarla, barış mücadelesinin günümüzdeki aşamasında insanların bilincini barışa ve barış idealinin gerçekleşmesine engel olabilecek her türlü önyargı, koşullandırma ve baskıdan arındırmak anlamına gelir. Bu arınma sağlandığında, tüm insanlarla ortak özlemlerde buluşmaları kolaylaşacaktır.

Herşeyden önce ders kitaplarının tarihi ve toplumsal yaşamın doğru, eksiksiz anlatılması bir zorunluluktur. Sovyetler Birliği'nde ortaöğretimde okutulan sosyal bilgiler kitaplarında "barış ve barış içinde birarada yaşama" başlıklı bir üniteye yer verilmesi, Macaristan'da bundan birkaç yıl önce okul kitaplarında Ortaçağ ve İkinci Dünya Savaşı'nı anlatan bölümlerin "anti-Türk" ve "anti-Alman" bir izlenim bırakması tümüyle engellenen örnekler anımsandığında, ders kitaplarında önyargıların, şoven duyguların aşılması ve barışın mutlaka açık biçimde tanımlanıp, dünyadaki barış mücadelesinin anlatılması gerektiği de ön plana çıkmaktadır.

Öte yandan, yalnızca sıcak savaşın olmamasını amaçlayan ve bu durumu "barış" olarak tanımlayan bir anlayış, sıcak savaş tanımayan genç kuşakları "barış" içinde yaşadıkları yanlışına düşürebilir, "ba-

riş" için yapılacak birşeyin kalma-
dığı düşüncesine kapılabılır, hatta
latinedeki sözcük kökenleri ayrı
da olsa, çağımızda tümüyle ayrı-
laşmış olan "barış" ve "pasifizm"
kavramlarının karıştırılmasına yol
açabilir. Bu anlayışla sınırlı kalan,
barış eğitiminin insanları pasifize
etmesi, onları duyarsızlaştırması,
yılınlaştırması sözkonusu olur ki,
savaş eğitiminin insanları da bun-
dan pek farklı değildir gerçekte.

Biz, barış eğitimi ile verilmesi
gerekenler için üç aşamada toplan-
abileceği görüşündeyiz. Bunlardan il-
ki, genç insanlara savaşın ne kötü,
ne acı birşey olduğunu anlatacak,
bu en basit, en yalın yoldan, savaş-
karşıtı bir bilinç oluşturacak aша-
madır. Bu aşamada, barış bilincine
giden bu ilk adımda, insanların sava-
şa gönüllü katılmayı reddedecek bir
duyarlık düzeyine erişmeleri hedef-
lenmelidir. Bu hedef barış müca-
delesini için de bir temel olacaktır.
Barış eğitiminin ikinci aşamasın-
da getirilmesi gereken "mücadeleci-
lik" ilkesidir. Genç beyinlere sava-
şın gerçek nedenleri, kimlerin işine
yaradığı ve kimler tarafından, niçin
kısıktıldığı öğretilmelidir. Bu ögre-
nim, gençleri savaşa karşı mücadele
etmeye, başka deyişle savaşa zorla
götürülmeyi reddetmeye yöneltecek
bir karşı-koyuş, direniş bilinci olu-
şturmayı hedefleyecektir. Barış eği-
timinin, günümüzde mutlaka ulaştır-
ılması gereken bir üçüncü aşama
daha vardır ki, bu da anlamını
"örgütlülük" ilkesinde buluyor. Sava-
şa zorla götürülmeyi reddedecek
bilinçteki, genç insanlara öğretilme-
si gereken, insan haklarının, temel
özgürlüklerin, demokrasinin, sosyal
adaletin egemen olduğu bir toplum
yaşamı ve tüm bunları da kapsayan
bir barış ortamı kurma mücadelesi-
nin başarıya ulaşmasının önkoşulu-
dur. Yani savaşa karşı çıkan insan-
ların savaşı engelleyebilecek güce
erişmesi, onları bu güce eristirecek
yol konusunda doğru bir seçim
yapmaları hedeflenmektedir. Çağ-
ımızda bu yol dünyadaki tüm barış
güçlerinin, tüm barışsever insanların
aydınlık bir gelecek, barışçı bir ya-
şam için örgütlü mücadelelerinden
geçer.

Aynı zamanda barış mücadelesi-
nin aşamalarını da yansıtan bu üç
ilke, eğitim yoluyla gençlere kavra-
tılıp, yaşama geçirildiğinde ise artık
çağdaş, uygar insanın bilimde, san-
atta, tüm kültürel alanlarda ve in-
sanlıkta, sevgide, paylaşmada kendi
kendisini nitel olarak sürekli geli-
ştirebilmesine olanak sağlayacak ve
yaşamın tüm birimlerinde, tüm yo-
ğunluğuyla varolacak bir "barış"
ortamının kurulması yolunda en
önemli adım atılmış olacaktır. Bu
yol, sonu açık, aydınlık bir yoldur.

1. 7 Mayıs 1981 tarihli ANKA Ajansı
bülteninden aktaran Varlık Özmenek,
Bilim ve Sanat Dergisi, sayı 9, sf.20.
2. **Uyarlık Tarihi**, Server Tanilli, Say
Sayınları, Sf.128.
3. **Millî Tarih**, Ortaokul 2 sf. 46 Niyazi
Akşit, Türk Tarih Kurumu Basımevi,
Ankara, 1985.
4. **Türklerden Kalan**, Georg Scheiber,
Milliyet Yayınları, Sf.113.
5. **Millî Tarih**, Ortaokul 2, Sf.88.
6. **Millî Tarih**, Ortaokul 2, Sf.90.

BARIŞ SAVUNMALARINDAN

Barış Derneği hakkındaki soruşturma 12 Eylül tarihinden kısa bir süre sonra, 1980 yılı
Ekim ayı içinde açıldı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emriyle ilk başta yalnızca
Barış Derneği tarafından yayımlanan bir bültenle ilişkin olarak açılan ve tutuksuz
sürdürülen soruşturmanın kapsamı daha sonra genişletildi. Barış Derneği'nin kuruluşundan
itibaren tüm çalışmaları, yayınları vb. incelendi. Tüm yöneticilerin ifadeleri alındı. Barış
Derneği'nin kurulmasından çok önceki tarihlerde, hâlâ Barış Derneği davası nedeniyle tutuklu
bulunan bazı kişilerin henüz doğmamış oldukları tarihlerde Türkiye'de gerçekleştirilen barış
hareketleri de soruşturma kapsamında sayıldı.

Soruşturmayı yürüten savcının üç kez değiştirilmesinden sonra, İstanbul Sıkıyönetim Savcılığı
iki kez Askeri Mahkeme'ye Barış Derneği yöneticileri hakkında tutuklama kararı alınması için
başvurdu. Ancak bu karar üçüncü başvuruda, soruşturmanın açılmasından yaklaşık 1,5 yıl sonra
verildi ve İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi, Barış Derneği'nin yöneticileri olan 44 sanık hakkında
gyaplarında tutuklama kararı verdi. Bu karardan sonra, 26 Şubat 1982 gecesi, sanıklar
evlerinden alınarak önce Emniyet Müdürlüğüne, daha sonra da Askeri Cezaevi'ne gönderildiler.
Tutuklanan sanıklar şöyle, Mahmut Dikerdem (37 yıllık diplomat, Barış Derneği Başkanı),
Orhan Apaydın (İstanbul Barosu Başkanı), Erdal Atabek (Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi
Başkanı), Aykut Göker (Tüm Teknik Elemanlar Derneği Genel Başkanı), Nedim Tarhan (eski
milletvekili, Köy-Koop Genel Başkanı), Mustafa Gazale (eski milletvekili), İsmail Hakkı Öztoran
(eski milletvekili), Kemal Anadol (eski milletvekili), Nurettin Yılmaz (eski milletvekili), Reha
İsvan, Tahsin Usluoğlu, Haluk Tosun, Gencay Şaylan, Orhan Taylan, Atal Behramoğlu, Şefik
Asan, Ali Taygun, Aybars Ungan, Ali Sirmen, Hüseyin Baş, Melih Tümer, Metin Özek, Niyazi
Dalyancı, Ergun Elgin ve Uğur Kökden. Yönetim kurulu üyesi olmayan iki sanık Semra Özdamar
ile Gündoğan Görsev de davada tutuksuz olarak yargulandılar. Davanın duruşmasına, 24.6.1982
tarihinde başlandı. Davada yargılanan 27 sanığın sorgusunun yapılması altı ay sürdü. Aralık
ayının sonlarında sanıklar, tutuklu olarak 10 ayı doldurmuşlardı. Tutuklulardan Mahmut
Dikerdem ve Orhan Apaydın bir süre sonra hastaneye kaldırıldılar. Dikerdem prostat kanseri
nedeniyle ameliyat edildi. Avukatlarının tutukluluk halinin ölüme yolaçabileceği yolundaki
uyarıları sonrasında, 16.12.1982 tarihinde yapılan duruşmada, mahkeme Dikerdem'in tahyisine
karar verdi. 23.12.1982'de 20 sanığın daha tahyisine karar verildi. Dört eski milletvekilinin
tahyisi ise Milli Güvenlik Konseyi'nin siyasi parti üyelerinin yargılanmasına ilişkin kararın
nedeniyle 1,5 ay gecikti.

O tarihten sonra tutuksuz sürdürülen dava, 1,5 yıl devam etti. Yargılama süresince avukatlar iki
kez "reddi hakim" istediğinde bulundular, ancak mahkeme bu talebi kabul etmedi. 14.11.1983
tarihinde, avukatların katılmadığı bir duruşmada açıklanan karar ile, sanıklardan Mustafa
Gazaleci, Kemal Anadol, Uğur Kökden, Semra Özdamar ve Medet Serhat için beraat; Melih
Tümer, Gündoğan Görsev, İsmail Hakkı Öztoran, Niyazi Dalyancı ve Orhan Apaydın haklarında
5 yıl ağır hapis cezası uygun görüldü. Geri kalan sanıkların tümü 8 yıl ağır hapis cezasına
çarpıtıldı. Mahkeme ayrıca haklarında mahkumiyet kararı verilen tüm sanıkların
tutuklanmalarına ve çalışmalarını 4 Nisan 1977'den beri sürdüren Barış Derneği'nin
kapatılmasına karar verdi. Davaya dosyasının Askeri Yargıtay'a ulaşmasına dek geçen 5 aylık
süreyi, sanıklar buldukları cezaevine tutuklu olarak beklediler. Sonunda dosyayı inceleyen
Askeri Yargıtay Başsavcılığı haklarında mahkumiyet kararı verilen sanıklardan 8'i hakkında
onama, diğerleri hakkında ise bozma kararı verilmesini istedi. Haklarında onama kararı verilmesi
istenen sanıklar şunlar: Mahmut Dikerdem, Orhan Taylan, Ergun Elgin, Atal Behramoğlu, Ali
Sirmen, Niyazi Dalyancı, Gündoğan Görsev ve İsmail Hakkı Öztoran.

Daha sonra dava dosyası Askeri Yargıtay 3. Dairesi tarafından da incelendi ve karar 29.8.1984
günü açıklandı. Askeri Yargıtay mahkemenin mahkumiyet kararını "eksik inceleme" gerekçesiyle
bozdu. Bozmadan sonra, yargılamaya İstanbul 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde devam
edildi. Bu arada Barış I davasının yargıtaydaki sonucunun alınması ertesinde Barış II davası da
açıldı.

10.10.1984 günlük duruşmada, Mahkeme, davadaki tüm sanıkları temsil eden 30 avukatın
katılımını yeterli görmeyerek, toplam 200 avukat olduğu ve ilanen tebligatı yapılmış olduğuna
dair tebligat parçasının dosyaya girmediği nedeni ile duruşmayı erteledi. 30.10.1984 tarihindeki
duruşmada da direnme kararı verdi. Bu karardan sonra, Askeri Yargıtay Başsavcılığı Askeri
Yargıtay Daireler Kurulu'nun incelemesi için hazırladığı tebliğnamede Reha İsvan, Gencay Şaylan,
Nurettin Yılmaz ve Tahsin Usluoğlu hakkında bozma, ötekiler için onama isteğinde bulundu.
Dosya Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'na 28.10.1985 günü incelemeye alındıysa da görüşme
tamamlanamayarak 19.12.1985'e ertelendi.

Son olarak, 19 Aralık tarihine incelemelerini tamamlayan Askeri Yargıtay, 1. Ordu Komutanlığı
nezdinde kurulu 2 Numaralı Askeri Mahkeme tarafından verilen "direnme kararı"nı "eksik
soruşturma" nedeniyle usülden bozdu. Tahliye konusunda bir hükme yer verilmeyen bozma
kararı tutukluların tutukluluk durumlarının sürmesine neden oldu. Askeri Yargıtay tarafından
gerekçesi hazırlandıktan sonra 2 Numaralı Askeri Mahkemeye geri gönderilecek ve bozma
kararına uymak zorunda olan mahkeme eksik soruşturma'yı tamamladıktan sonra yeni bir karar
verecek. Son duruma göre, Barış Derneği davasının tutuklu sanıkları cezaevinde 36'ncı aylarını
doldurmuş oldular. Bu, infaz yasasına göre 5,5 yıl hapis cezasının karşılığı oluyor.

Barış Derneği Davasının yargılanan bilim-sanat ve düşün adamlarını elde edebildiğimiz savunma
ve sorgularından bölümler sunuyoruz.

Karikatürler: HATAY DURLUPINAR

MAHMUT DIKERDEM

"(...) Helsinki Konferansına gelinceye dek
dünyada barış, savaşın mevcut olmadığı ort-
tam olarak anlaşılmıştır. Oysa yalnız açık
şiddetin yani savaşın olmadığı bir ortam
eksik bir barıştır, olumsuz bir barıştır. Ger-
çek, olumlu bir barış adaletini, eşitliğin var
olduğu ve kuvvet kullanma olasılığının en
aza indirildiği, güvenliğin inandığı olduğu
bir ortamdır. Böyle bir ortamda sadece şid-
dete, kaba kuvvete değil, BASKI ve SÖMÜ-
RÜ'ye de yer yoktur.

(...)
"Nükleer savaş tehlikesi bugün insanlar için
korkulu bir düş olmaktan öte bir ciddilik ve
güncellik kazanmış bulunmaktadır. Bu durumda
milyonlarca insanın barış hareketine katılmasını,
kitlesele kırım araçlarının yapımına ve kendi ül-
kelerine yerleştirilmesine karşı çıkmasını ideolo-
jik amaçlara ya da propaganda odaklarının etki-
sine bağlamak boşnadır. İnsanların en kutsal hak-
ları olan yaşama hakkının tehlikeye düşmesi
karşısında duydukları içgüdüsel tepki her türlü
ideolojik etkiden üstün ve hiçbir propagandaya
gereklenme duymayacak kadar güçlüdür.

(...)
"Emperyalizme dünya barış hareketinin de karşı çıkmasının nedeni ideolojik olmayıp hareketin ve aynı zamanda Birleşmiş Milletler Yasası'nın temel ilkelerinden biri olan, 'devletlerin eşitliği' ilkesine ters düşmesidir. Evvelce de açıkladığım gibi, barış hareketinin amacı dünyada kalıcı olduğu kadar adil bir barışın gerçekleştirilmesidir. Barışın adil olabilmesi uluslar arasındaki emperyalist ilişkilerin kaldırılmasını ve büyüklükçü tüm devletlerin eşit haklara sahip olmalarını gerektirir. Bu bakımdan, büyük devlet hegemonyasını temsil eden emperyalizm dünya barışının önündeki büyük engeldir. Bu engeli bertaraf edecek olan ulusal kurtuluş, bağımsızlık ve her türlü baskıdan kurtulma hareketlerini dünya barış hareketi destekler. (...) Faşizm uluslararası ilişkilerde 'ırk üstünlüğü', 'hayat sahası' gibi gerekçelerle güçlü devletin öteki devletler üzerinde hegemonya kurmasının savunuculuğunu ve 1930'ların Avrupa'sında görüldüğü üzere, savaş doğurganlığı, tıpkı emperyalizm gibi barışın önünde bir engeldir. Dünya Barış Hareketi'nin ve Barış Derneği'ni faşizme karşı çıkışının nedeni budur. Barış Derneği emperyalizme karşı ulusların bağımsızlığını, faşizme karşı demokrasiyi savunmuştur. (...) Militarizm ise en genel anlamda toplumun ve toplumsal yaşamın askerileştirilmesi demektir. Bizim karşı çıktığımız militarizm, savaşların kaçınılmaz olduğu, uluslararası eşitlik olmadığı, birinin diğerine sürekli üstünlük sağlama mücadelesinin haklılığı, bu mücadelenin eninde sonunda savaşla çözüleceği şeklindeki anlayış, başka bir deyişle, saldırganlığın doğal ve meşru bir olaya dönüştürülmesidir. Toplum bu anlayışla koşullandırılırsa, olağanüstü bir silahlı gücün her zaman el altında bulundurulması için bütün kaynaklar seferber edilir. Bu açıdan militarizm "yurtta barış, dünyada barış" anlayışının tam karşıtıdır.

(...)
"Savunmama, bütün zamanların en büyük bilgilerin ALBERT EINSTEIN'in şu sözlerinden esilenerek son vermek istiyorum:
"Ben yalnız barışsever değil, bir barış savaşçıyım. İnsanlar savaşa savaş açmadıkları sürece hiçbir şey savaşları ortadan kaldıramayacaktır. Büyük ülkelerin mücadelesi önce küçük ama yürekli bir azınlıkla başlatılır. Barış gibi inandığımız bir dava uğruna ölmek, savaş gibi inandığımız bir şey uğruna acı çekmekten daha iyi değil midir? Her savaş insanlığın ilerlemesini engelleyen kötülükler zincirine bir halka daha ekler.

Halk yığınları asla savaş düşkünü değillerdir, yeter ki propaganda ile zehirlenmiş olmasınlar. Yapmamız gereken, savaşın çıkarı olan çevrelerin propagandasına karşı kitlelere doğruları anlatarak bağımsızlık kazandırmaktır. Savaş yolunda hiç direnmeksizin göze aldığımız özverileri barış uğruna da göze almak zorundayız."

"Mahkemenizden şahsım için ayrıca bir istetim yoktur. Ancak, iddia makamının Barış Derneği'nin kapatılması yolundaki istemini reddetmemizi ve böylece ülkemizin adil ve kalıcı bir dünya barışına bağlılığının resmi demeçlerde yer alan basit bir klişeden ibaret olmayıp kamu vicdanına mal olmuş yüce bir ülkü olduğunu tarih önünde teşvil ve dünyaya ilan eylemenizi talep ediyorum."

REHA İSVAN

"(...) İnanın ki, biz insanlığa yaşadığımızı geçecek birşeyler sunmak istiyoruz. En gerçek ve kalıcı armağan olarak da barışı düşünüyoruz. Bizler barışa, kişi olarak benim örneğimde olduğu gibi, en küçük çapta da katkıda bulunabilmek için karşılıksız uğraş veren eğilmez, onurlu, inanch insanlarız. (...) Eğer dünyada olup bitenler hakkında bilgi edinmiş olmak suç ise, peşin kabul edeyim, bizler suçluyuz.

"Çünkü 'bizler, mesleğimiz ne olursa olsun, dünya ile, evrenle, yurdumuzla, ülkemizin diğer ülkelerle olan ilişkileri ile, devlette toplumla, gençlerimiz, ihtiyarlarımız, çocuklarımızla, hasılı: Yaşamlı ilgiliziz"

"Çünkü insanları seviyoruz. Hiç ayırım gözetmesizin herbir insanın mutluluğunu istiyoruz. Bu gerçekleşmeden tümü ile mutlu da olamıyoruz. Tüm canlıların güzel yaşamalarını istiyoruz. Çiçekler, balıklar, kuşlar dahil tüm canlıların verimli olmalarını istiyoruz bu bunun için BARİŞ uğruna baş koyuyoruz. (...)

"Çünkü ben, 'herkes kendi işinin, ailesinin sınırı içinde kahra herşey düzenli; nasıl olsa devlet büyükleri iyisini bilir' diyen diyebilen kimselerden olmadım. Tüm insanlardan, hel hele kendi ülkemizin insanlarından son derece sorumlu hissediyorum kendimi. "Savaşlara engel olmak bana mı düşmüş?" gibi hiç hissetmedim. Savaş olsa, ben "savaş olmasın diye neler yapabilirim de yapmadım" diye ayrıca üzülürüm. (...)

"Ziraatçı olarak iyi ürün yetiştirmek, öğretmen olarak adil ve sevecen bir eğitici olmak, ana olarak namuslu, bilgili, sevgi dolu evlatlar yetiştirip iyi bir eş olmağa çalışmadım değil, çalıştım. Ama birinci derecedeki sorumluluğumdan dönünmeden. Aksi halde harcanacak gençler, savaşa kurban vereceğim isim, napalm bombaları, nükleer başlıklı füzeler ya da kimyevi silahlarla çiçek açmadan kavrılacak ağaçlar benden hesap sorarlar gibi gelirdi.

NİYZAZI DALYANCI

(...)
Biz bölge ve dünya barışını savunduk. Bu, bugün insanlığın topyekün imhası tehlikesiyle karşı karşıya gelmiş olmanın yarattığı en ivedi bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Çünkü herşey yaşamla mümkündür. Yaşamın bittiği yerde herşey biter. Biz yaşamı savunduk. Ama bu savunu elbette tarafsız değildi. Çünkü savaş tehdidinin sınırlandırılması, dünyamızda korku ve güvensizlik ortamının yaratılması, bölgesel gerginliklerin diri tutulması ve savaş bir yerlerde birilerinin işine yaramaktadır. İşte biz onlara karşı tarafsız. Onların açık, cehalet, salgın hastalıklar, tüm dünya halklarının refahı pahasına silahlanma yarışını köfüklemelelerine, bu volda milyarlarca dolar harcamalarının karşı çıkıyorum. İnaniyorum ki, dünyada silahlanmaya harcanan paranın küçük bir bölümü bile yukarıda sayılan insanlığa acı çektiren kötülüklerin giderilmesi, dünyamızın daha yaşanılabilir bir yer olması için yeterlidir. Ülkemiz ve benzeri ülkeler silahlanmaya ayırdıkları kaynakları geri kalmışlık zincirini kırabilirler. İşte bu nedenlerle elbette biz de tarafsız. Barıştan yanayız. Silahlanmaya karşıyız. Çabamız bu düşüncelerimizi açıklamak ve yaymaya çalışmaktır. Ve bu düşüncelerimizden ötürü mahkemeniz.

"Ben bir gazeteci aydın olarak, halkımızın ve dünya halklarının çıkarlarını savunmanın temel kistasının barıştan geçtiğine inanıyorum.

"Heyetiniz çok basit ama çok zor bir

görevle karşı karşıyadır. Vereceğiniz kararlarla ister istemez ya savaşı, ya da tüm dünya halklarının ortak özlemi barışı, uluslararası kardeşliği ve dayanışmayı seçmiş olacaksınız.

"Bizim için ise, barış gibi yaşamsal bir konuda mücadele etmişiz için özgürlüğümüzden olmak, barış ve insanlığın geleceğine yönelen tehlikelere sırt çevirmenin zilletinden çok daha ağır değildir.

"Böyle düşünüyorum ve böyle inanıyorum.

HALUK TOSUN

"(...) Barış ve silahsızlanma mücadelesi insanlığın yüzyıllardır büyük uğraşlar sonunda ulaştığı günümüze uygarlığı yokolmaktan alıkoyması bakımından son derece önemli, son derece yaşamsaldır. Bilim adamları gerek mesleki formasyonları, gerek öldürücü, toptan yokediciler silahların yapımında öncülük edebilme rolleri nedenleriyle dünyanın her yerinde barış mücadelesi içinde yer almışlardır, yer almaktadırlar. Başka bir deyişle çağımızda bilim adamının sorumluluğu ile barış mücadelesi adeta içiçe geçmiş bir biçimde ortaya çıkmaktadır. İçinde yaşadığımız yüzyıl bunun çok canlı örnekleriyle doludur. Belki de, bütün çağların en büyük bilimadamlarından biri olan Albert Einstein bu alanda yalnızca bilimadamlarına değil, tek tek tüm insanlara da zengin bir miras bırakmıştır.

(...)
"Ben ülkemizin bilim adamları topluluğunun bir üyesi olarak, Dünya Barış Konseyi'nin kuruluşu ve çalışmalarında bilim adamlarının etkin rolünü görmekten onur duyuyorum. Kendimi barış için mücadelede geçmişin büyük bilim adamlarının kendi yetenekleriyle sınırlı bir mirasçısı sayıyorum. Barış için mücadele bir bütündür. Onun mukaddes bir kavram olduğunu söylemek yetmez. Barışın insanları biraraya geterek düşünceleri doğrultusunda çalışmaları, insanlığı savaş felaketinden korumak için mücadele etmeleri kaçınılmazdır.

(...)
"Çağımızın bilim adamlarının barış için örgütlenmeye ve mücadeleye mecbur olduklarına içtenlikle inanıyorum. Bu inancı taşıdığım için Türkiye barışseverlerinin örgütlenmesi içinde yer aldım. Bilim ve bilim adamı tarafsız değildir, aksine çok açık ve kesin biçimde doğrudan yanadır, taraf olmak zorundadır. Çünkü bilim insanlarıdır, toplum içindedir ve insanlık tarihinde ilk kez savaş tehlikesi insan türünün ortadan kalkması olasılığı yaratmıştır. Beni barış mücadelesinde yer almaya, bilgin ve uzmanlığım ölçüsünde bu mücadeleye katkıda bulunmaya yönelten inanç budur. Bundan dolayı ya onay duyuyorum ve gelecekte de aynı davranışı sürdürmenin gerektiğini düşünüyorum. (...)"

ORHAN TAYLAN

"(...) 17 yıldır ülkemde profesyonel sanatçı olarak çalışıyorum. Yurtiçinde ve dışıda pek çok sergiye katıldım, pek çok kişisel sergi açtım, ödüller aldım. Sanat ve kültür sorunları üzerine yazılar yazdım, konferanslar verdim. (...) Bütün bu çalışmalarım sırasında, gerek sanatçı, gerekse yönetici olarak ülkemizde sanat alanının gelişebilmesi için bazı şartların varolması gerektiğini gördüm. Şöyle ki:

"Sanatçılar düşünce ve duygularını cesaretle ifade edebilmelidirler. Demek ki, ülkede demokrasi olmalıdır.

"Sanatçılar eserlerini yurtdışında, tüm ülkelerde tanıtabilmelidirler. Demek ki ülkeler arasındaki gerginlikler giderilmeli, barış ve dostluk ilişkileri egemen olmalıdır.

"(...) Ben, Barış Derneği'ne, insanların öldürülmesi karşısında bir sanatçı olarak herkesten daha duyarlı olduğum için değil, aklım, mantığım, mesleğime ve ülkeme olan sevgim bu yolu gösterdiği için girdim. (...) Dünya Barış Konseyi üyeliğime seçilmiş ilk ressam elbette ben değilim. Çeşitli sanat dallarından büyük ustaların yanısıra Picasso'dan, Matisse'den, Sommeville'e kadar pek çok ressam bu hareket içinde yer aldılar. Şunu da eklemeliyim ki; sözcüğü Picasso bir Türk ressamı olsaydı ve yaşasaydı, burada bizimle birlikte, kafası kazanmış mahkum kılığında, en az 8-15 yıl istemiyeli yargılanıyor olacaktı. (...)"

CEMAL TAHSİN USLUOĞLU

"(...) Bu yüzden de, artık barış mücadelesi, dünyanın başında dolaşan korkunç nükleer savaş tehlikesini savuşturmayı da aşan bir nitelik kazanmıştır. Barış sorunu artık, insanca yaşama sorunu ile içiçe geçmiştir. Barış kuruluşlarının ilgi alanları da bu nedenle artmıştır. Artık, insanca yaşama talebinde bulunmak barışı; savunmakla eşanlı hale gelmiştir. Demokrasiyi savunmak barışı savunmak ile özdeşleşmiştir. Belki de anlaşılmasın nokta budur. Burada bir amaç dışılık aramaya çalışmak da yanlış olacaktır. Demokrasiyi, insanca bir yaşamı tek tek kişiler savunacak da, barış kuruluşları mı savunamayacaktır? Demokrasi olmadan barış olabilir mi? Bunları savunmak hiçbir şekilde suç oluşturmaz.

"Barış sorununun artık insanca yaşama sorunu olduğu gerçeği, tüm ülkeler için doğru ve geçerlidir. Avrupa ülkelerinde, Asya ve Amerika'da milyonlarca kişinin katıldığı barış ve silahsızlanma gösterileri ve ortaklaşa davranma çağrıları bu nedenle yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler Silahsızlanma özel oturumunun toplandığı günlerde tüm dünyayı saran yığinsal barış gösterileri boşuna değildi. Bu özel oturuma sunulan 90 milyon imzalı dilekçenin elbette özel bir anlamı vardı.

"Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın çalışmaları ile tam bir uyum içindeki bu çabaların tek bir ortak yanı vardır. O da, politik ve dinsel inançları birbirinden çok farklı olan milyonlarca insanın, savaş tehlikesine karşı duydukları derin endişedir. Birçok engele karşın her yıl, milyonlarca insan daha bu tehlikenin farkına varmakta, barış böylece daha da erişilebilir, elle tutulabilir hale gelmektedir. (...)

"Bizler de payımıza hiçbir dünya nimetinden, hiçbir üründen düşmediği kadar çok, kişi başına 60 ton dinamit gücünde patlayıcının düştüğü bir dünyada yaşamamızın sorumluluğunu taşıyoruz. Bu sorumluluk hepimize savaşları önleme, silahsızlanmayı sağlama temel görevlerini vermektedir. Bu nedenle barışı savunuyoruz. Ortaya konulan rakamların ve gerçeklerin yarattığı korkunç tablo, ancak barış düşüncesine sahip çıkılarak değiştirilebilir. İnsanlık adına, geleceğimiz adına barışı savunmaktan başka hiçbir seçeneğimiz yoktur. (...)"

GENCAY ŞAYLAN

"(...) Görüldüğü gibi, barış, günümüz dünyasında hiçbir şeye paravan olamayacak kadar hayati bir önem kazanmıştır. Hangi milletten olursa olsun, ne tür bir siyasi düşünceye sahip olursa olsun yeryüzünde yaşayan herkesin bu gerçeği kavraması, bu yolda elinden geldiği ölçüde barış mücadelesine katılması gerekmektedir. Bilim adamları, uzmanlık alanları ne olursa olsun bu soruna bigane kalmamalıdır. Bilim adamlarının içinde yaşadıkları çağa ve topluma karşı sorumlulukları vardır ve kanımca barış mücadelesi bu tür sorumlulukların en önde gelenlerinden biridir. Bilim adamları çalıştıkları bilim dalı, üniversite, enstitü, akademik hayat vb. şeylerin dışında, ayrıca barış için aktif biçimde mücadele etmeli; bilgisi ve yetenekleri çerçevesinde bu soruna ilgili olarak kamuoyunu aydınlatmalıdır. Kuşkusuz bilim adamları, bu görevi aynı amacı paylaşan insanlarla beraber, münhasıran barış mücadelesi yapan bir örgüt içinde çok daha etkin olarak yerine getirebilir. Nitekim dünyanın her yerinde bilim adamları örgütlü barış hareketi içinde yer almakta; ayrıca aralarında Einstein, Russel da bulunan 9'u Nobel ödüllü kazanmış 11 bilim adamı tarafından kurulan Pugwash örgütü, bilim adamlarının uluslararası barış örgütü olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. (...)

"İfade ettiğim gibi, barış hareketi içinde yer almanın, bir bilim adamı içinde en önde gelen sorumluluklardan biri olduğuna inanıyorum ve bu sorumluluğun bir Türk bilim adamı için daha da ağır olduğunu düşünüyorum. Bunun nedeni Türkiye'de bu konuda büyük bir bilgisizliğin ve tartışma eksikliğinin hakim oluşudur

HARUN AYKUT GÖKER

"(...) TÜTED'in, Barış Derneği ile barış fikri çerçevesinde kurmuş olduğu dialog ülkemiz teknik elemanlarının toplumsal sorumluluklarının bilincinde olduklarının göstergelerinden biridir ve barış mücadelesine katılma istek ve iradelerinin somut bir ürünüdür.

"Ben herşeyden önce bir teknik eleman olmanın sorumluluğu ile barış uğrunda çabalara katıldım, Barış Derneği'nde görev aldım. Bir ba-

rışsever olarak, Barış Derneği'nin biryönetim kurulu üyesi olarak da bir teknik eleman kuruluşunun ya da diğer bir kitle örgütünün başkanı ya da yöneticilerinin barış derneğinde görev almasından mutluluk duymuşumdur, bunu Barış Derneği'nin bir başarısı olarak kaydetmişimdir. (...) Anılan kişiler biraraya getiren, dünyada adil ve kalıcı bir barışın tesisi fikrinin toplumumuzda kazandığı güç ve yaygınlıktır, bu fikrin haklılığıdır. Barıştan yana olmak bir tercih meselesidir, bir zorunluluktur. Bunun bilincinde olan herkeşe Barış Derneği'nin kapıları sonuna kadar açık kalmıştır. Bu kapıların ardı, aslında barış fikrini içine sindiremeyenlerin kuşkularına mahal bırakmayacak kadar aydınlıktır.

(...)

"Mesele şudur; dünyada adil ve kalıcı bir barışın tesisini isteyen 100 milyonlarca insan var. Bu özlemin, bu isteğin herhangi bir ideolojinin ipoteği altında olmaması, günümüz barış hareketinin en belirgin özelliğidir. Ama bu fikre karşı çıkanların beyinleri hala emperyalizmin ideolojik ipoteği altındadır.

(...)

"Demokrasi mücadelesi yalnızca bir siyasi görüşün tekelinde değildir. Demokrat olmak çağımıza layık olmak demektir. Demokrasi ve barış fikri birbirine ayrılmaz bağlarla bağlıdır. Demokrasi olmayan yerde barış savunulamaz.

(...)

"Dünü, bugünü, yarını dinamik bir biçimde kavrayamayan, çağı kavrayamayan bakış açısı her zaman yanlış sonuçlar verecektir. Değişen değer yargılarının süratle ulusal sınırların ötesine taşındığı bir çağda ülkelerden birinde barış fikrini, barış mücadelesini geriletmeye çalışmak abesle iştigaldir. Çünkü barış, artık insanlığın ortak özlemi, insanlığın ortak talebidir. (...)"

ERGUN ELGİN

"(...) Ben daima terörün karşısında oldum. Ne uluslararası ne de ulusal sorunların terörle çözülemeyeceğine inanırım. Zorba ve zorbalığa karşıyım. Bu iddiayı da şiddetle reddederim.

"Çok söylendi ama gene de yinelemek zorundayım, ki, savaş ölümler demektir; savaş yıkım demektir, kırum demektir. Savaş salgın hastalıklar demektir. Bunun için barışseverim. Bunun için barışı savunuyorum. (...)"

HÜSEYİN NAZİM HACIBAŞOĞLU

"(...) ABD hidrojen bombasının iki babasının biri olan Prof. Edward Teller, eski savaşlarla nükleer savaş kıyaslarken şu ilginç olduğu kadar ibret verici sonuca varmıştır. Prof. Teller'e göre Jül Sezar döneminde bir savaşta tek bir asker öldürülmesi için 11 lira 25 kuruş harcamak gerekirdi. Bu Napolyon Bonapart döneminde 45 bin, 1. Dünya Savaşında 315 bin, 2. Dünya savaşında 4 milyon, Kore savaşında ise 11 milyon Türk lirasına ulaşmıştır. Oysa bugün nükleer bir çatışmada öldürülen beher insan başına maliyet, erkek kadın ve çocuklar dahil, sadece 15 kuruş olacaktır. Başka bir deyişle, silahlanma yarışını hızlandıkça, insan hayatı da o ölçüde ucuzlamaktadır. Barış yönünde atılan her olumlu adım, hangi ülkeden gelirse gelsin, barışçılar tarafından içtenlikle desteklenir. Çünkü bizler barışçı olarak, şu ya da bu ideolojii ya da yönetim biçimini değil, sadece adil ve kalıcı bir barışın, detantın, uluslararası karşılıklı çıkarlara dayanan her alandaki işbirliğinin destekçileriyiz. Bu dünyadaki ve Türkiye'deki barışçıların değişmez ilkesidir.

"Son derece karmaşık nitelikler arzeden nükleer tehlike, savaş ve barış sorunlarını ve konudaki gelişmeleri izlemek ve anlamak özel dikkat gerektirmektedir. Bu yüzden dünyadaki tüm barış hareketleri çeşitli bilimsel disiplinlerdeki uzman kişi ve kuruluşlara ihtiyaç duymaktadır. Siyaset bilimcilerinin, diplomatların, askerlerin, fizikçilerin, ekonomistlerin, parlamentelerin, kimyacıların; tıp, hukuk, kültür, sanat, din adamlarının, teknik elemanların, gazeteci, yazar, psikolog, sosyolog ve iletişim uzmanlarının barış hareketi içinde yer almaları bu ihtiyacın sonucudur. Bu, barış örgütlerinin yapısının temel özelliğidir. Bu temel özellik nedeni ile de, ne dünya barış hareketini, ne de Türkiye'de Barış Derneği'ni, barış dışında şu ya da bu siyasal görüşün güdümünde

HATA

olmakla suçlamak mümkün değildir; eşyanın tabiatına aykırıdır. "...Ancak barış düşüncesinin hükümetler dışı kuruluş ve kişilerce de savunulmasının, kamuoyunun bu yönde aydınlatılmasının önemini de gözardı etmemek gerekir. İmzacısı olduğumuz Helsinki Nihai Senedi, ilgili ülkeleri bu konuda uğraş veren kuruluş ve kişileri desteklemekle yükümlü kılmıştır. Bir kaç hafta önce Nobel Barış Ödülüne layık görülen ünlü barış savunucusu, İsveçli Alva Myrdal, 'silahlanma yarışına karşı yürütülen barış cabalarının, halen silahlanmadan yana olan hükümetleri bu eğilimlerinden vazgeçirebilecek güçte olduğunu,' vurgulamış, barışın korunmasında kamuoyunun önemini belirtmiştir. Günümüz dünyasında bir ülkede barış hareketlerinin ulaştığı boyutlar, dünya barışı yönündeki katkıları, o ülkenin demokratik ülkeler topluluğundaki saygınlığının önde gelen teminatlarından biri haline gelmiştir. Bu önemli nokta gözden kaçırılmamalıdır...."

K. KEMAL ANADOL

"(...) Yirminci yüzyılın son çeyreğinde, insanlığın 21'nci yüzyıla girmeye hazırlandığı bir tarih kesitinde davamıza savunma aşamasına geldi. Benden önce birçok arkadaşımın belirttiği gibi bir barut fıçısına dönen gezegenimiz gerçekten zor günler yaşıyor. Ortadoğu'dan, Ortaamerika'ya, Afrika'dan, Uzakasya'ya kadar her bölge büyük bir gerilim içinde... İnsanlar nükleer savaş tehlikesini çok yakınlarında hissederek dil, din, ırk, cins, ırk, ideoloji farkı gözetmeksizin Tokyo'dan, Oslo'ya, Avustralya'dan, Kanada'ya kadar alanları dolduruyor. Sade, basit ama asil istemlerde bulunuyorlar. Savaşa karşı barışın, kavgaya karşı anlaşın, açlığa karşı ekmeğin, karanlığa karşı umudun egemenliğini istiyorlar. Tutuklu bulunduğumuz bir yıla yakın süre içinde televizyonda, radyo ve gazetelerde hep bu haberleri izledik. 1984 yılında bu istemler daha da yoğunlaşacak. Sistemleri ne olursa olsun, çeşitli ülkeleri yöneten politikacılar, devlet adamları bu önüne geçilmez baskıyı daha çok duyacaklar, barış çağrılarında konumları ne olursa olsun daha çok uyacaklar. Yine 21'nci yüzyıla çeyrek kala, ülkemiz olağanüstü bir dönemi yaşıyor. Olağanüstü dönemden, olağan döneme geçmenin koşullarını bulmaya çalışıyor, sancılarını çekiyor. Dünyanın ve Türkiye'nin böylesine kritik günler yaşadığı dönemde Barış Derneği davasının önemini bunun için belirtiyorum. Hiç şüphesiz, bu dava siyasal bir davadır ve her siyasal olay gibi tarihin sayfaları arasında yerini alacaktır. Tarih en katı, yansız ve acımasız ölçüleriyle kararını

verecektir. Bu nedenle, mahkemenizin kararıyla tarihin kararının aynı kader çizgisinde çaktığımızı dikkatinize sunuyorum."

UGUR KÖKDEN

"(...)Herkes tarafından bilinir ki, çağımızda, ne tek bir insan, ne tek bir ülke barışı savunabilir ve savaşı önleyebilir. Barış artık evrensel anlamda kitlelerin beklisine bırakılmıştır. Çünkü günümüzün barışı, hükümetlere veya hükümet eden gruplara bırakılmayacak kadar ciddi bir karakter taşıyor.

"Herkesin üstünde birleştiği ve birleşeceği tartışmaz doğru şudur ki, barış bir seçim değil, bir zorunluluktur. Alternatifi olmayan bir zorunluluktur. Barışın mühleti yani bi konudaki herhangi bir tereddüdün bedeli ölümdür. Savaştır. Topyekün yokolustur. Zamanımızda, nesiller, bunu her zamandan ve her nesilden daha iyi kavramış buluyoruz.

"Barışın varlığını savunma, barış mücadelesi ve barış istemi, temelde, savaşın şurda veya burada yaşanmasından, savaşın patlak verme ihtimalinden, kısaca savaş niyet ve potansiyelinden kaynaklanıyor.

"XXI yüzyıla girerken, modern insanın ilk görevi, çağdaş oluşunun ilk kriteri, onun kayıtsız şartsız barışseverliği ve barış komiyuculuğu olacaktır. Bu sorumluluk, çağdaş insanın ve öyle insanlardan oluşacak toplumun ilk bilinç basamağı sayılabilir.

"Hiç kuşkusuz, barışı savunurken yaşamı savunuyoruz. Barışa sahip çıkarken ölüme karşı çıkıyoruz. Teröre karşı çıkıyoruz. Bir barışsever nereden kaynaklanırsa kaynaklansın, her çeşit terörün karşısındadır. (...)"

MUSTAFA GAZALCI

"(...) İnsan haklarının temeli yaşama hakkıdır. Barış istemek, bu yolda uğraşmak, savaşa karar verenleri, demokratik yoldan uyarmak, insanın en doğal hakkıdır. Dünyanın bütün ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de barış için çalışmak, uyar, insani bir davranış olması gerekir.

"Tarihten ders alanlar, yalnız iki dünya savaşında, 60 milyon kişinin öldüğünü bilenler, Sankamış'ta, Yemen'de, yanlış politikalar yüzünden yüzbinlerce insanımızın öldüğünü düşünenler, yeni bir nükleer savaşta bir milyar insanın birden yokolacağını hesabedenler, kulaklarını savaş yanlışlarına değil,barışı isteyenlere verirler.

"Zorunlu yurt savunmasından, yani Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan başka savaş istenemez, savunulamaz.

"Normal olmayan, barışı istemek değil, isteyenleri bir türlü anlamamak, ya da bu insancıl niyetin arkasında ille de başka şeyler aramaktır. "Acısı türkülere geçmiş savaşı korkunçluğunu, en iyi barışçı Türk halkı ve aydını bilir. (...)"

AYBARS UNGAN

"(...) Barış konusu insani hisleri içermekle birlikte, salt bu kaygıyla değerlendirilebilecek bir konu değildir. Barışı, herhangi bir kişisel alışkanlık ürünü ya da dilek cinsinden tanımlamaya olanak yoktur. Barış hedefine ancak, gerçekleşmesi uğrunda etkin çaba harcamak suretiyle ulaşılabılır ve işte Barış Derneği de bu nedenle yaşamda yerini almıştır.

"(...) Barış fikri insanların zihinlerinde artık kaçınılmaz bir biçimde filizleniyorsa bunun nedeni, yalnızca savaş tehlikesinden uzak daha güvenli yarınlara duyulan nesnel gereksinimdir. Barıştan yana tavır almak boş bir hayal, hele hele bilinçsiz bir güdülenme değildir. Ve hatta yalnızca güvenlik dürtüsü de değildir; ülkesine ve çağına karşı sorumluluk duyan her bireyin, herşeyin ötesindeki yurtseverlik anlayışının ifadesidir. (...)"

METİN ÖZEK

"(...) Nükleer silahlara karşı olmak, savaşa karşı olmak, barıştan yana olmak böylesine çok yönlü, belirli bir ideolojinin aleti ve belirli bir devletin kısırtılması olarak gösterilemeyecek ölçüde yaygın bir davranış ve evrensel hareketir. İnsan hayatına saygı duyan herkesin, sağcı ya da solcu, mümin ya da dinsiz, şu ya da bu ekonomik-siyasi sisteme bağlı olsun her ferdin sahip çıktığı bir mücadeledir. (...)"

MELİH TÜMER

"(...) demokratik, çoğulcu ve parlamenter sisteme yürekten inanmış bir aydın olarak Türk insanının ve Türk Toplumunun geri kalmışlık kısır döngüsünü kırarak çağdaş ve uygar uluslar düzeyinde layık olduğu onurlu yer almaktaki çabikememesi için katkıda bulunmak amacıyla daima sorumluluk duygusu taşıdım ve bundan kaçınmadım. Uygur bir toplumda bireylerin, gurupların ve kurumların karşılıklı diyalog ve anlaşılma barış içinde ve hep birlikte daha mutlu olarak ilerlemeye ve gelişmeye dönük olacaklarına, Batı demokrasilerindeki tarihsel deneyimleri de inceleyerek inandım. Çünkü halkımızın artık benimsediği demokrasinin bunun için bir "denge rejimi" olduğunu ve erdeminin de insan haklarının ve çeşitli ve farklı çıkarların söz konusu dengeler içinde uygarca oluşmasında bulunduğunu biliyorum. (...)"

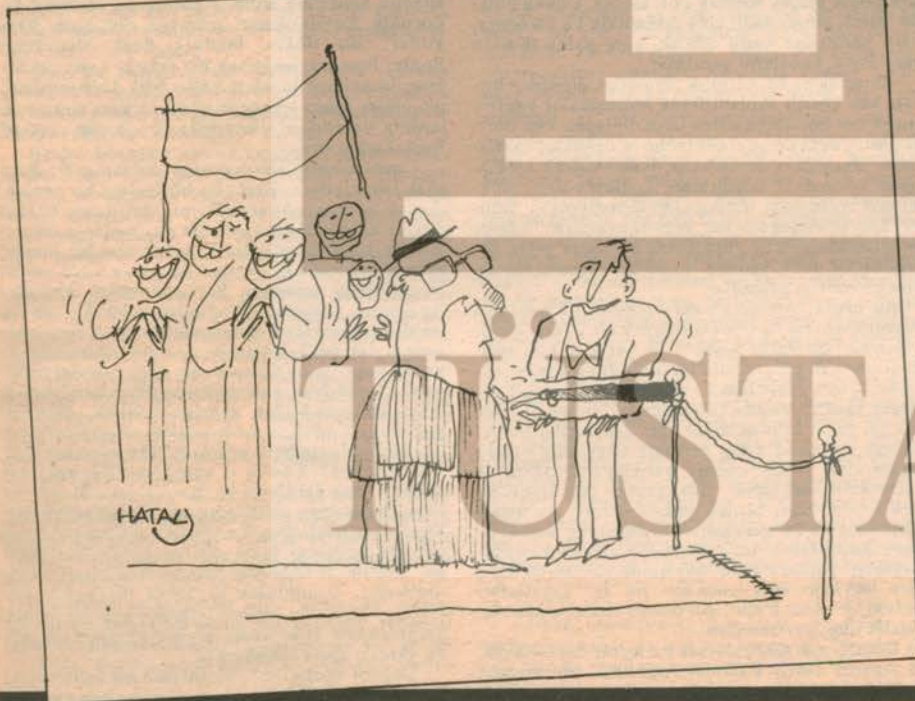
İSMAİL HAKKI ÖZTORUN

"(...) Dünyanın her yerinde kurulu Ulusal Barış Dernekleri ülkelerinin barışa içtenlikle inanmış, değişik toplumsal, ekonomik ve siyasal görüşlere sahip insanlarından oluşur. Ülkemizde de durum böyledir. Bu koşul siyaset adamları, politikacılar için de geçerlidir. Bu temel ilke, barış sorununun şu ya da bu inanışın, siyasi hareketin, sistemin kuyruğunda olmadığını, tüm insanları ve insanlığı ilgilendiren genel bir sorun olduğunun en belirgin kanıtıdır. Barışın gözetilmemesi, genel bir savaşın başlaması insanların inançlarına bakılmaksızın tümünden yokolmaları demektir (...)"

NURETTİN YILMAZ

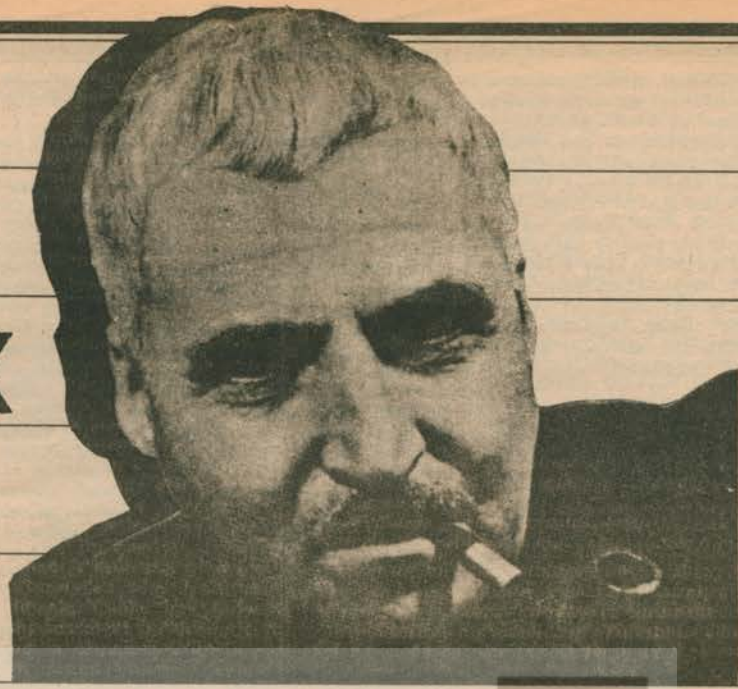
"(...) Barış; demokrasi ve özgürlükle eşdeğerdedir. Demokrasinin tüm kurallarıyla işlemediği ve kişinin temel hak ve özgürlüklerine tam sahip olamadığı bir ülkede, gerçek anlamda huzurun ve dolayısıyla barışın sağlanması kanımca güçtür ve hatta olanaksızdır. (...)

"(...) Huzurun sağlanması iç ve dış etkenlere bağlıdır. Teröre, anarşi ve her türlü dikta rejimlerine karşı olduğum için, bunlara karşı bulunan Barış Derneği'ne sempati duydum. Çünkü, barış, demokratik bir ortamda ancak söz konusu olabilir. Çünkü, barış, demokrasi ve özgürlük kavramlarıyla eşdeğerdir. Çünkü, barış, insanlığın mutluluğunu amaçlamaktadır. (...)"

Konstantin Simonov

Gelecek İçin Dersler

Konstantin Simonov'un Mayıs 1946'da San Francisco'da yaptığı bu konuşma 20th Century and Peace Dergisi'nin Nisan 1985 tarihli sayısında yayımlanmıştır.

Otuz yaşındayım ve bunca zaman ülkenizi ziyaret etmek olanağı bulamadım. Otuz yılda birkez konuşma fırsatı bulunca çok şey söylemek ister, nerden başlayacağınızı bilemezsiniz.

Geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki dostluğumuzdan söz etmek istiyorum; uzun vadede bu dostluk dünyanın en önemli şeyi olacaktır. Rusya'da iyi ve kötü dostlarla ilgili Doğuya özgü bir deyiş vardır: Kötü bir dost gölgeye benzer, güneşli günlerde hep yanınızdayken kapalı bir günde onu bulamazsınız. Tam tersine, iyi bir dost güneşli günlerde peşinizden gelmez ama kapalı günlerde yanınızda bulunur.

Dostluk, geniş ve belirsiz bir kavram, ne ki ülkemizdeki Doğuya özgü deyiş bakarak burada bulunanların ülkemizin en iyi dostları olduğuna inanmak istiyorum. Stalingrad sonrası berrak günlerin yanısıra önceki karanlık günlerde de Amerika'da dostlarımızın bulunduğu biliyorum. Şimdi dünyamızın tamamen kara bulutlarla kaplı olduğunu söyleyemeyiz ancak hava biraz sıkıcı.. Böyle bir havada iyi dostlar özel değer taşır.

Aklıma gelmişken söylemeliyim, ilginç bir soru: Günümüzde Rusya'nın, Sovyetler Birliği'nin iyi bir dostu olmak nasıl bir anlam taşıyor? Her insan kendi ülkesi için bir yurtseverdir, bu doğrudur, doğaldır da.. Bir Amerikalı, Amerika için bir yurtseverdir ancak her tür diplomatik tartışmanın yüzüne çıktığı, her sabah elinize gelen gazetelerde çoğunlukla her üç kötü sözcüğe karşılık Rusya hakkında ancak tek bir iyi sözcük okuduğunuz bir ortamda Sovyetler Birliğiyle dostluğu nasıl bağdaştırırsınız?

Soğuk bir bahar gününde rüzgarın aksi yönde estiği bir nehrin akışını izlediniz mi? Rüzgar küçük dalgalar oluşturur, kimi zaman dalgaların beyaz köpükleri bile görülür ve siz ilk bakışta nehrin aksi yönde akmakta olduğunu, doğal yolunu izlemediğini sanırsınız. Ne ki rüzgar bir görünür, bir kaybolur, ama nehir yıllardır akmakta olduğu yöne doğru akar gider.

Basınızdaki şimdiki yorumların pek çoğu bana pruva rüzgarının oluşturduğu bu beyaz dalgaları anımsatıyor. Ancak daha dikkatli bakarsanız tüm bunların altında, derinlerde nehrin aynı yönde aktığını ve soğuk ve rüzgarlı olmasına karşın günün kış değil bahar olduğunu görürsünüz. Buna tâ derinden inanıyorum, aksi halde savaşta dostluğumuzun anlamsız olduğuna, askerlerimizin Volga ve Normandiya kıyılarında, Sivastopol dağlarıyla Okinava tepelerinde boşu boşuna kan döktüklerine inanmak gerekcektir.

Bana öyle geliyor ki hem Amerikalı bir yurtsever, hem de aynı zamanda Rusya'nın iyi bir dostu olmak arasında bir çelişki yoktur. Bunun da ötesinde, böylesine zor bir dönemde bana göre

iyi bir Amerikalı olmak, Rus halkının iyi bir dostu olmak demektir, aynı şekilde iyi bir Rus olmak Amerikan halkının iyi bir dostu olmak anlamına geliyor.

Ben, daha da ileri giderek şunu söylemek istiyorum: Böylesi zor dönemlerde Amerika'da Rusya'nın iyi bir dostu olmak ve Rusya'da Amerika'nın iyi bir dostu olmak, çocuklarınıza iyi birer baba olmak anlamına geliyor, hatta bu, çocuklarınıza iyi birer baba olmanın tek seçeneğidir. Çünkü babalar arasındaki düşmanlık, çocuklar arasında savaşa dönüşür. Oysa babalar arasında dostluk, çocukların kardeşliğine yolaçar..

Kimi zaman şunları duyuyoruz: Evet, bizler, yani savaşı yaşayan kuşak, yeni bir savaş istemiyoruz ve istemeyeceğiz ama bakalım çocuklarımız ne diyecek, yeni bir kuşak belki de daha farklı düşünecek? Doğrudur değil bu. Eğer biz farklı düşünmüyorsak, çocuklarımız da farklı düşünmeyecektir. Örneğin eve döndüğümüz zaman, iki, üç, beş, on yaşındaki çocuklarımız yeni bir savaş olasılığı hakkında ne düşündüklerini, böyle bir savaşı isteyip istemediklerini sorunuz. Çocuklara böyle şeyler sormak çok saçma diyeceksiniz. Ve ben sizleri şöyle yanıtlayacağım: Evet, tabii ki çocuklara böyle bir şey sormak çok saçma. Çünkü onların yanıtı şimdi değil ama doğallıkla 15 yıl sonra, sizin yanınıza bağlı olacak, yani yalnızca sizin yanınıza, babaların yanıtına!

Amerika'yı üç haftalık ziyaretim süresince birkaç kez çeşitli toplantılarda konuşmalar yaptım ancak her konuştuğumda beni dinleyen kim olursa olsun, aynı üç şeyi söyledim: Öncelikle, halklarımız arasındaki dostluktan, ikinci olarak halklarımız arasındaki dostluktan, üçüncü olarak halklarımız arasındaki dostluktan söz ediyorum. Bunları tekrar etmekten hiç yorulmayacağım, çünkü bu çocuklarımızın yaşamında en başta gelen sorundur ve uzun vadede insanlığın yaşamının en önemli sorunu olacaktır.

Bu arada, Amerika'daki herkesin bu sorunun önemini kavraması olmaktan uzak olduğuna düşünüyorum. Bunların başında ne yazık ki çok sayıda Amerikalı gazetecinin bulunduğu söylemem gerek. Çeşit çeşit insan vardır, ve çeşit çeşit gazeteci vardır. Vicdan özgürlüğü iyi bir şeydir ancak ne yazık ki bazı Amerikalı gazeteciler bu özgürlüğü, vicdana sahip olmama özgürlüğü olarak algılıyorlar. Tanrı onları yarılacak onlar ve patronları hakkında konuşmak istemiyorum. Ben sizlere diğer türden gazetecilerden söz etmek istiyorum: O tür gazeteciler ki tüzücdür, sözcüklerinin sorumluluk duygusunu her zaman kavrayamıyorlar. Rusya'da bir deyişimiz var: Söylenmiş olan söylenmemiş olmaz.. Bu tür gazeteciler nedeniyle Rusya'yla ilgili önce kaba ve adaletsiz sözcük dünyayı dolaşıyor.

Geçtiğimiz günlerde, bir yıl kadar önce Rusya'yı ziyaret etmiş bulunan Amerikalı bir dostum bana kaygıyla, sıradan Rus insanının geçmişte olduğu gibi Amerika ve Amerikalılara açık yürek-

lilik ve dostlukla yaklaşmış yaklaşmadığını sordu. Ona hoşnutlukla "evet!" dedim.

Evet, "evet" dedim, çünkü sevindirici olan şu ki duyguları ve dostluğumuz nedeniyle insanların çoğunluğu sizlerin gazetelerinizi okuyorlar. Haklı olduğumu sanıyorum. Çünkü Rus halkı gibi savaşta önce şey yitiren, önce acı çeken ve savaştan bıkan bir halk, kötü niyete, iftiraya, felaketlere karşı "oh olsun!" der bir tavır takınmasına karşı son derece duyarlı bir tepki gösterir..

Burada sık sık, biz Rusların yabancı gazetecilerin bizler hakkında tüm gerçeği yazmalarını istemediğimizden söz ederim. Bu doğru değildir! Ben, yaşamımızda utanacağımız herhangi bir şey, hoşlanmayacağım ve Amerikalı dostlarımdan herhangi birisine gösteremeyeceğim herhangi bir şey bilmiyorum. Rusya'da yalnızca birkaç ay kalan ancak her şey hakkında kesin şeyler yazan bir takım gazetecilere ne demeli? Bunlar pek çok Rus ailesinin Moskova'da tek bir odada barındığını yazıyorlar. Bu doğru mudur? Evet, doğrudur. Bunlar insanların yoksul biçimde giyinmiş olduklarını, yolda sokakta sık sık iyi giyinmiş birisine rastlanmadığını ancak yamalı pantolonlu bir adamla annesinin solmuş paltosuna sarınmış bir çocukla karşılaşmanın mümkün olduğunu yazıyorlar. Bu doğru mudur? Evet, doğrudur! Bunlar bazı köylerde tek bir erkeğe rastlanmadığını, insanların inekleri kullanarak tarla sürdüğünü, evlere sahip olmayan ailelerin yeraltı sığınaklarında yaşadığını yazıyorlar. Bu doğru mudur? Evet, Doğrudur!

Gazetecilerin yazdıklarına kırlamayız, kırlamak istemiyoruz. Evet, bu böyle, acı bir gerçek! Ancak bana yanıt verebilir misiniz, Rusya hakkındaki o kitaplarla makalelerde satırlarda ve satırlarında sık sık rastladığımız ve normal bir insanın anlayamayacağı o şeytani zevkin nedeni nedir? Mr. Whites, neşenin kaynağı nedir? Almanlar Rusya'nın yarısını yakıldığından ailelerin tek bir odada yaşamakta olduğu olgusu mu? Neşenin nedeni bu mu? Çocukların annelerinin eski ve yırtık paltolarını giymelerine neden seviniyorsunuz? Çünkü hem yeni paltolar dikip hem yeni silahları üretecek kadar zengin değildik. Silahları yeğledik. Kadımlarımızın gözlerinin yaşlı olmasına, köylerde önce az erkek bulunmasına niye seviniyorsunuz? Çünkü o erkekler Stalingrad'dan Berlin'e tüm kentlerin kanlı sokaklarında can verdiler. Buna niye seviniyorsunuz, soruyorum size? Eğer aynı felaketler Amerikan halkınca yaşamış olsaydı, halkımız buna sevinmeyecek, tam tersine, sizlerle birlikte yas tutacaktı. Bizler Rus aydınlarıyız. Üzüntünüzü şeytanca bir sevinç göstermeye kalkışan kişileri öylesine ağır bir manevi yarılama lanetlerdik ki, hiçbir basın özgürlüğü yardımına koşamazdı!

Değerli dostlarım! Her insanın bir kalbi vardır, benden daha iyi biliyorsunuz ki her insan yaralandığı zaman çok duyarlı bir tepki gösterir. Bizim

yüreğimiz de sizlerinki gibidir, kalın bir deriyle ya da demirle kaplı değildir. Acıyı duyar. Ve önemli olan, insan yüreğinin oyuncak olmadığıdır. Öyleyse basın özgürlüğünüze karşın, kimse-nin bunu yapmasına izin vermezsiniz. Yüreği yaralamak kolaydır, iyileştirmek zordur.

Bu salonda sizlere seslenmekten büyük mutluluk duyuyorum. Amerika'da olmaktan mutluluk duyuyorum. Japonya'da altı ay süreyle kaldıktan sonra Vladivostok'a dönmüş ve birkaç gün kendimi evimde hissetmişim ki Amerikan Başyazarlar Birliğinden beni Amerika'ya davet eden bir telgraf aldım. Editörler Kongresine zamanında yetişebilmek amacıyla tüm Sibiryayı aşmak için iki gün uçmam gerekiyordu, ailemle iki uçuş arasında yalnızca 14 saatliğine görüşebilme olanığına karşın çağrıyı hemen kabul ettim. Gençliğimden bu yana beni ciddi ve derin biçimde ilgilendiren bir ülküyle buluşmamı belirsiz bir süre ertelemek istemedim. Burada kendimden söz ederken, yalnızca kendimden değil, genelde kendi kuşağımdan insanlardan sözlemekteyim.

Yıllar geçtikçe Amerika'ya olan derin ilgimiz artıyordu; bunun için bir dizi değişik ve yeterince ciddi neden vardı.

Edebiyatla başlayacağım. Edebiyatla belki de en güçlü, çocukluk ve yetişkinlik izlenimlerimiz Amerikan edebiyatından edinilmişti. Önceleri Mark Twain ve Bret Harte, daha sonra Jack London ve Ivan Bunin'in yetkin çevirisinden okul yıllarında okuduğumuz "Hiawata Şarkısı"yla Longfellow... Biraz daha büyüyünce Edgar Poe'yle sürüklenmiş ve Mark Twain'i yeni ve ciddi bir görüşle yeniden okumuştuk. Sanıyorum ki benim kuşağımdan O. Henry'nin gülünç ve etkileyici, hüznü ve soylu kısa öykülerini okumamış herhangi birisini bulmak mümkün değildir. Son yirmi yılın tüm dünya edebiyatı üzerinde en büyük etkiyi bırakan çağdaş Amerikan edebiyatı olmuştur. Bu bağlamda rekabet kabul etmez bir konuma sahip olduğumu söylemek istiyorum. Önce tüm yapıtları yayınlanan Upton Sinclair ve Dreiser.. Daha sonra Sinclair Lewis, Wollworth, Eugene O'Neill ve son on yılda aydınlarımızın önemli bir bölümünün en sevdiği yazara dönmüş Hemingway. Kuşağımda Hemingway'nin "Silahlara Veda"sını veya Steinbeck'in "Gazap Üzümleri"ni okumamış birisini bulmak çok güçtür.

Ne var ki Amerika bize yalnızca edebiyatla değil, sinema yoluyla da ulaştı. Çocukluğumuz sessiz filmler ve westernlerle ilgili anılardan ayrı düşünülemez. Bu filmlerde herşey akıcı değildi, herşey sanatsal olarak kabul edilebilir değildi ancak mutluluk, sağlık ve enerji doluydu, kuşağın insanları için anlaşılabilir ve değerliydi. Büyüdüğümüzde Chaplin'le çarpışır sarsıldık. Chaplin bizleri bir defada sonsuz dek etkiledi, sinema sanatının en büyük, en değerli doruğu olarak hep bizlerle kaldı..

Amerika kuşağındaki insanlar için yalnızca edebiyat ve sanatıyla değil, teknolojiyle, mühendislerinin yetenekleriyle, örgütleyicilerinin büyüklüğüyle de değer kazandı.

Benim kuşağım birinci beş-yıllık planı başlatmıştı. İkinci beş-yıllık planı omuzlarımızda taşımış, üçüncüsüne başlamıştık ki savaş bizleri askere dönuştürdü. Yapım ve üretimde kendimize özgü yeni pekçok şey ortaya koyduk. Ancak eğer yabancı üretimle teknolojik etkileşimden sözlemeye kalkarsak, aslan payını Amerika'ya ayırmak gerekir. Gençlik günlerimi düşündüğümde aklıma Stalingrad Traktör İşletmelerinin kuruluşu gelir, 13 yıl sonra kuruluşu ait işyerlerinde savaşmıştım. 1929'da Amerikan üretim yöntemleri bizleri büyülemişti. İyi ve enerji dolu öğrencilerdik, zevkle belirtmek istiyorum ki beş-yıllık planların oluşumuyla ilgili anılarım -kiçümsemek istemiyorum- teknolojik dehşetle bizlere pek çok şey öğreten Amerikan halkına duyduğum derin saygıyla bağlıdır.

Tüm bunlardan sözlememden nedeni, halklarımız arasındaki dostluğun geçici siyasi bağlaşıklıklardan çok derin saygı, anlayış ve kayda değer kişilik benzerlikleri temelinde dayandığına olan derin inancımın kaynaklanıyor.

Kararlılık, bağımsızlık, çok çalışma ve zorluklardan korkmama yeteneği, çocuklarının çalışmasına ve görüşlerine saygı, inaniyorum ki tüm bu özellikler halklarımızın kişilik özelliğini oluşturuyor.

Buna bir Rus ve Amerikalının günlük yaşamında olağan olan gerçek demokratisini, onur duy-

gumuzu, kölelik ve dalkavukluktan yoksunluğu ve her insanın "kendini oluşturabileceği"ne olan ciddi inancı eklersek, ve yine bu korkunç ve önemli benzerliği dikkate alırsak, halklarımızın dostluk için yeterinden fazla nedeni olduğunu ve belki de dünyada en rasyonel ve somut nedenlere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Bir yazar olarak izin verirsiniz bizleri bağlayan bir diğer noktadan sözlemek istiyorum: Duygularımızdan. Biz Ruslar ve Amerikalılar gülünç birşey gördüğümüzde gülmeyi severiz, üzülmediğ-

müze gözyaşlarından utanç duymayız, teşekkürlerimizi ifade etmek istediğimizde el sıkmaya hazır insanlarız. Sizlere Elbe yakınlarındaki Torgau şehrinde, bir yıl önce çevirmenle nasıl bir buluşma yaşadığımızı anlatayım. Çevirmenle Elbe'yi geçerek karşı kıyıda Amerikalı bir albayla buluştuk. Albay ufak-tefek, neşeli, enerji dolu bir adamdı, boynuna kendini kovboyarla benzeten kırmızı bir eşarp bağlamıştı. Kentucky'den geliyordu ve yanlış hatırlıyorsam adı Williams'dı. Bir de hem Ruslar, hem de Amerikalılar sık sık isimleri karıştırırlar, onun için durum buyusa albay kusurumu bağışlasın. Adını unutmuş olabilirim ama onu çok iyi anımsıyorum. Buluşmamızda ilk söylediği "En kısa sürede Leipzig'e gidelim, burada savaş tutsaklarınızın bir kampı var, büyük bir olasılıkla sizlerden birisini görmek istiyorlardı. Hemen gidelim. Sizleri dosdoğru oraya götüreceğim" olmuştu. O kadar istekle konuşmuş ve beni kampa götürmekte öylesi ivedi davranmıştı ki yüreğinin büyüklüğünü, inceliğini duyumsamıştım. Yol boyunca tutsakların yaşamı süratle bağlanmışçasına jeep'ini hızla sürmüştü. Sonunda kampa vardık. Kampta 7 bin erkeğin bulunduğunu söylesem, beni anlayacaksınız. Bunlar savaşın başında tutsak edilmişler ve üç yıl süreyle ülkelerinden herhangi birisiyle karşılaşmamışlardı. Bir varilin üstüne çıkarak konuşmaya başladım. Ne söylediğimi, ne kadar süre konuştuğumu hatırlamıyorum, hatta bir konuşmacı gözüyle bakıldığında mükemmel şeyler söylediğime de inanmıyorum. Kısacası, ne hakkında konuştuğumu hatırlamıyorum ancak buluşmanın mutluluğu öylesine güçlüydü ki çevredeki herkes dinliyordu ve ağlıyordu. Ben de ağlıyordum. Sonra varilden aşağı indim ve ansızın, bir görevli, bir yarbay olduğum aklıma geldi, bir Amerikalı albayın karşısına gözü yaşlı çıkmak biraz garipti. Yüzüne baktığımda kırımızı eşarpla onun da gözyaşlarının silmekte olduğunu gördüm. Gözyaşlarını söyleyemediğime bağlı görmediğimi kolayca anlayabilirsiniz, albay Rusça tek bir sözcük bilmiyordu, dilimizi anlamıyordu ama o anda, ordaki insanların ruhunda olup bitenleri anlayabiliyordu, yüce ve iyi bir yüreğe sahipti, onun için ağlıyordu.. Burada, Amerika'da "kızıl omanlar"ımız var, bizim Rusya'da da huş ağaçlarımız.. Tanrıya şükür hem orada hem burada iyi yürekler var ve bir yazar olarak ben, bu nedenle daha az öneme sahip olduğuna inanmıyorum; belki de bu tüm akılcı kategorilerden çok daha önemlidir.

Bugün ortak dostluğumuzdan, sevgimizden çok sözlemtim, bunlar bizi birleştiriyor, şunu belirtmeye de izin veriniz: İnsanları yalnızca ortak sevgi birleştirmiyor, ortak nefret de insanları birleştiren bir ögedir.

9 Mayıs 1945'te Mareşal Keitel'in Müttefik Kumanda masasına gelerek faşist Almanya'nın teslimiyet belgesini nasıl imzaladığını kendi gözlemlerimle görmeye zevkinle eriştim. Bunu düşünmek insana hüznü veriyor ama ne yazık ki faşist Almanya'nın teslim olması, henüz faşizmin silahlarını bıraktığı anlamına gelmiyor ve inaniyorum ki bizleri savaşta omuzomuzla dövüşmeye zorlayan faşizme karşı ortak nefretimiz, o nefret, duygularımızın kaynağından korunmalıdır.

Faşizm insanlardan nefrettir.

Faşizm diğer halklardan nefrettir.

Faşizm kaba güce tapınmadır.

Faşizm insanlık onurunun çiğnenmesidir.

Faşizm bir insanın diğer bir insanın boynuna basarak onu köleleştirmek istediği ideolojidir.

Burada, Alman ordusunun teslimiyetini imzalayan bir generalin bir kalem darbesiyle bu ideolojinin dünya çapında oradan kaldırıldığına inanıyor muyuz? Faşizm varlığını sürdürüyor, değişik biçimlerde, açık ve gizli faşizm şimdi de vardır ve bu hastalık yalnızca güneş ve açık havayla iyileştirilemez. Tövbekâr olan ya da olmayan çok sayıda faşisti serbest bırakan insanların hata yapıyorlar, bu faşistlerin güneş ve açık havanın yardımıyla faşizm hastalığından kurtarılabileceği hatasına düşüyorlar. Faşizm bir soğuk algınlığı değildir!

Faşizm kangrenidir! Kangren açık havayla iyileştirilemez, kangren cerrahlar tarafından iyileştirilir.

Geçmiş yıllarda dünyada "faşist" sözcüğü "Alman" sözcüğüne bağlanıyordu. Size şunu söylemeliyim ki biz Ruslar, faşizme karşı savaşımızdan sözcüğümüzde, herhangi bir ulusal tarafı tutmuyoruz. İspanyol faşisti Franco veya Yunan Faşisti Zervos, veya İngiliz faşisti Mosley'i neden Alman faşisti Goebbels'den daha fazla sevmem gerektiğimi de anlamıyorum.

Bu konuda daha fazla konuşmayacağım ancak bu konuda görüşümü paylaşmanızı istiyorum.

Türkçesi: SEVGÜL ULUDAĞ

Yalvaç

sana evimi öğreteceğim
sokağımı düşlerimi
bulutumu yıldızımı göstereceğim sana

türkülerimi dolduracağım gönlüne
sesimi gülüşümü vereceğim

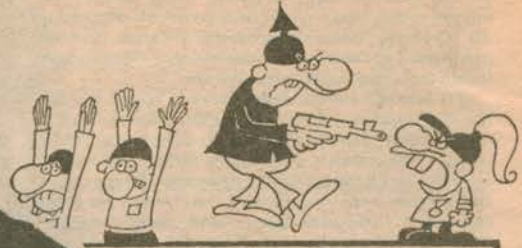
benim olmadığım zamanlarda
buluta bak yumsaklığımı duy
dön yüzünü yıldız yolunu bul

yola çıkınca da sesimle söyle
gönlüne düşen türkülerini

gülüşümü ışık et kendine
kitabımı sen yaz benim

Hidayet Karakuş

BEHIÇ PEK

□ Dünya Gençlik Yılı'nı geride bırakıp Uluslararası Barış Yılı'na giriyoruz. Gençlik Yılı'nın kısa bir değerlendirmesini yaptıktan sonra Barış Yılı üzerine düşüncelerinizi söyley misiniz?

■ Dünya Gençlik Yılı geldi geçti. Fakat bir izi kaldığını sanmıyorum. Gençlik Yılı'nda bir yığın genç, çeşitli nedenlerle okullarından atıldı. Atılmayanlar gittikçe ilkelleşen bir eğitim sistemi içinde bırakıldılar. Mezun olabilenler işsizlikle karşı karşıya kaldılar. Okullardaki gençlerin yanısıra okumayan gençler de yaşadığımız akıl almaz dönem içinde işsiz kaldılar veya son derece düşük ücretlerle çalıştırıldılar. Gençler için sadece ufak tefek, göstermelik jestler yapıldı. En önemlisi, gençlerin küçümsenmeyecek bir bölümü Gençlik Yılı'nı hapishanelerde geçirdi. Kısacası gençlere değer veriliyormuş gibi olsun diye herhangi bir yılın adı "gençlik yılı" oldu.

Şimdi Barış Yılı'nın gerçekten Barış için atılmış bir adım olmasını diliyoruz. Fakat Gençlik Yılı için de iyi dileklerimiz vardı. İstiyoruz ki, Dünya Barış Yılı, gençlik yılı gibi anlamsız olmasın.

□ Barış Yılı'nı silahlanma yarışının daha da turmandırılmak istendiği, uzayın silahlandırılması çalışmalarının yapıldığı bir dönemde karşıyoruz. Böyle bir ortamda Barış Yılı'nın bizlere kazandırabilecekleri neler olabilir?

■ Barış Yılı'nda silahlanma yarış ve nükleer savaş tehlikesi daha yoğun ve sistemli biçimde duyurulabilir. Kalıcı bir barış sağlanamazsa dünyamızın belki de çok yakın bir zamanda, uzaydan silineceği anlatılabilir. Barış, aynı zamanda devletler düzeyinin dışında, insanların sorunlarını bir hoşgörü ortamında konuşarak çözebilmeleri için günlük yaşama geçirilebilir. Buna karşılık tüm insanların, bir nükleer savaşın ne olduğunu öğrenmeye, anlamaya çalışmaları çok yararlı olur.

"Nükleer Savaş Tehlikesi sürerken, herşey gibi karikatürün geleceği de meçhul demektir..."

□ Karikatür sanatının-sanatçısının da yapabileceği bir şeyler olsa gerek

□ Neden "Biraz da Savaşalım"?

■ Nükleer savaş tehlikesi sürerken, kesin bir barış sağlanamayacağına göre, herşey gibi karikatürün geleceği de meçhul demektir. Öyleyse bu konuda herkese olduğu gibi, karikatürcülere de görev düşüyor. Bence bütün karikatürcüler özellikle Barış Yılı'nda (ve daha sonra da) barış için karikatürler düşünelim, çizmelidirler. Bu arada, şunu da belirtmem gerekiyor. Karikatürcüler zaten barış, insan hakları, düşünce özgürlüğü konularında bütün güçleriyle çiziyorlar.

■ Düzenli biçimde savaş karikatürleri çizmeye başladığımda "köşe"nin adı "Savaş ciddi bir iştir" idi. Mikrop'tan Gırgır'a dönünce yeni bir başlık altında çizmem gerekti. Gazetelerdeki "Biraz da gülelim" köşeleri kadar doğal olan "Biraz da savaşalım"ı başlık olarak seçtim. "Geleceğin sahipleri gençler" in ellerine silah verilip savaşa yollandıklarında nasıl şaşırıldıklarını ve tepki gösterdiklerini çizmeye çalışıyorum...

□ Sayın Pek, "Biraz da Savaşalım" nasıl ortaya çıktı?

■ Savaş ve silahlar çocukluğumdan beri benim de ilgimi çekiyordu. Karikatüre başladıktan sonra, Gırgır'da araya savaşa ilgili karikatürler çizdim. Engin Ergönültaş, İrfan Sayar, Sarkis Paçacı, Hasan Kaçan ve Latif Demirci'yle birlikte "Mikrop" dergisinde çalıştığım dönemde, derginin kişiliğine paralel olarak ben de savaş karikatürlerini daha bilinçle, daha ciddiyetle çizmeye çalıştım.

□ Öyleyse "biraz da barışalım" desek ne çizersin?

laiklik tartışması ve DINDAR GENÇLER

İsmail Gül

“Başörtülü öğrenci dersten çıkartıldı,” “Türbanlı öğrenci Danıştay yolunda,” “Belediye hoparlöründen dini yayın yapıldı.” Haberlerinin hemen ardından “irtica hortluyor” “En büyük tehlike kızıl ve kara irtica” haberleri gazetelerin birinci sayfalarını kaplayıvermişti. Zamanlama kusursuzdu. Halkın örgütlü ve etkin katılımına kapalı tutulan, parlamentosu özel koşulların ve etkilerin altında olan, dolayısıyla, hak arama ve denetim yollarının tıkalı olduğu bir siyasal rejim karşısında “değişim ve onarım” isteklerinin giderek arttığı, nesnel olarak birlik güç oluşturma sürecinin hızlandığı bir dönemde bu haberler kusursuz bir zamanlamayı yansıtıyor.

Bu gazete haberlerinin hemen ardından “değişim ve onarım” isteklerinin yanında nesnel olarak yer almış dindar yurttaşların inançları üzerindeki baskıların arttığı gözlemlendi. Buna paralel bir gelişmede bakanlıkların içerisindeki mesiciler, TBMM’de büyük bir emel yapıpını, okullara konulan zorunlu din dersleri vb oldu.

Bu paradoksla başlamak, ilericî sol gençliğin dindar gençlere ilişkin tutumunu sorgulamayı büyük ölçüde kolaylaştırıcaktır. Herşeyden önce bu paradoks, din kavramının nesnel koşullardan ve gelişmelerden bağımsız olamayacağını, bu koşullu ve ilişkilerin değişim sürecine bağlı bir kavram olduğunu gösteriyor. Aynı zamanda, soyut ve diğer toplumsal gelişmelerden bağımsız bir din kavrayışının, yorumunun da olamayacağını gösteriyor. Toplumsal değişim ve çatışmalara bağlı olarak din kavrayışı ve oluşum biçimleri, din-devlet, din ve sınıflar ilişkileri de değişiyor.

Örneğin burjuvazi ve köylülüğün feodaliteye karşı çıkışları, silahlı ayaklanma vb gibi doğrudan biçimlerin yanısıra, dinin özel yorumuna dayanan ‘mezhepçilik’ görüntüsü altında da olabiliyordu. XII. yy Fransa’sında mülkiyetin kaldırılmasını, katolik kilisesinin zenginleşmesine son verilmesini, ilkel hırsyanlığa dönülmesini öneren Valdenses, Papaz John Ball’ın önderliğindeki köylü ayaklanmaları gibi Lutherçilik de din kavrayışının toplumsal gelişmelere ve sınıf ilişkilerine bağlı olduğunu gösteriyor. “Derebeylik egemenliği ile gittikçe sınırlanan özgür köylülerin de kendilerine katılmasıyla güçlenen muhalefetteki tüm mülkiyet sahibi

tabakalar, fazla zengin olmayan soyluların çoğunluğu, kentliler ‘kentli ılımlı Lutherçi islahat hareketi çevresinde toplandılar. Lutherçi hareket de, kendinden önce gelen ve feodaliteye karşı çıkan öteki dinsel hareketler gibi dinsel görünüşleri ve nedenler arkasında belirmekle birlikte, gerçekte burjuvazinin feodaliteye başkaldırışının ifadesiydi.” (1).

Bizim geçmişimizde de bunun örnekleri çoktur. Şeyh Bedrettin olayı bunun en çok bilinen örneğini oluşturuyor. Sıraladığımız bu örneklerden, bu olgunun salt düne ait olduğu çıkartılmamalıdır. Aynı zamanda bugüne de aittir. Latin Amerika’da, büyük toprak sahiplerine ve cuntalara karşı köylülüğün ve öteki muhalefet güçlerinin, toprak ve özgürlük isteyen devrimci demokrat hareketlerin papaz önderlerinin çok olduğu bilinir.

Öte yandan bu hareketlere teorik destek sağlayan hristiyanlığın özel yorumlarının ve mezheplerinin olduğu da bilinir.

Söylediklerimizle yetinilirse, dinin bütün yorum ve özel biçimlerinin genel olarak egemen sınıflara ve varolan toplumsal yapılarla karşı, muhalefetin yanında her zaman yer aldığı ve alacağı sonucu çıkartılabilir. Bu da gerçek durumu yansıtmaktan uzaklaşmak demektir. Dinin, genel olarak ele alındığında, ideolojik olarak geleneksel yapıların korunmasını, egemen sınıfların iktidarlarını sağlamlaştırma ve her zaman önemli bir işlevi olmuştur. Halkın dinsel inançlarının egemen sınıflar tarafından kendi politik çıkarları ve eylemlerinde kullanılması hemen her zaman görülmüştür. Bunun en uç örneği faşist hareketlerde görülmüştür. “Faşistlerin dinsel öğeler dayanarak, siyasal biçim değişimlerine yöneldikleri, dinelliğin faşist düzenlerin oluşmasında etkinliği ise tarihsel olgudur. Çağımızda da gerek Almanya, gerek İtalya’da aynı olgunun yeniden yaşandığı bir gerçektir. Aynı biçimde ‘John Birch Society’, ‘Ku Klux-Klan’ ‘Christian Anticomunist Crusade’, ‘La Creig Fléchee’ gibi faşist örgütlerin dinsel ilkelenden kaynaklanan görüşlerle faşist düzenlere yöneldikleri görülmektedir” (2).

Sol düşüncenin en temelli öğelerinden birini Laicism oluşturuyor. Laik sözcüğünün kökeni, kalabalığa, halka, yığına ait anlamındaki yunanca Laikos’dan geliyor. Tevrat

ta Laca, rahipler ve kendini tanrıya adanmış kimseler olan Levi’lerin dışında kalan halk yığını anlamında kullanılmıştır. Sözcüğün kendi başına anlamından da görülebileceği gibi, laiklik, en genel tanımı ile din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması demektir. Tarihsel gelişimi içinde laik kavramı, her türden dinsel inanca eşdeğer özgürlük tanımak, hertürlü dinsel baskının ortadan kaldırılması demek olduğu kadar dinin kamu hizmeti olarak kabul edilmemesi, din için devlet bütçesinden harcama yapılmasının yasaklanması, bireyin bireysel vicdanı ile ilgili herşeyin okullardan uzaklaştırılması demektir. Bu nedenle, Türkiye’de laiklik adını çeşitli inanışları ve dinsel inancı yerleşirmeye yönelik girişimler, büyük bir çelişkiyi ve politik çıkarı öne koyan bir tutumu yansıtıyor. Laiklik, insanlar üzerinde baskı ve yasaklara yöneliyor, din ve mezhep ayrımına dönüşüyor. İlerici ve sol güçler, her türlü dinsel baskıya son verilmesinden yana olmak durumundadırlar. Dinsel inanışlara, dindar yurttaşlara özgürce kendilerini anlatma, ibadet etme, gereklerini yerine getirme olanağının verilmesini istemelidirler.

Dindar gençliğe ilişkin tutumu sorgularken, bu genel gerçekleri hep gözönünde tutmak gerekiyor. Türkiye gençliği ilericisiyle, dindarıyla dev gibi yığılımsı sorunlarla karşı karşıyadır. Sorunlar, bütün gençlerin ortak sorunlarıdır. Örneğin üniversitede, YÖK sisteminin bir sonucu olarak ortaya çıkan öğrenci kıyımı dindar gençleri, ilericî gençlerden ayırma, iktidarı, Kışlaştırılması yurtlar ve barınma sorunu, kötü yemekler ve beslenme sorunu, vizeler ve ağırlaştırılmış akademik düzenlemeler, öğretimdeki kalite düşüklüğü vb sorunlar dindar ilericî ayırımı yapmaksızın bütün öğrenci kitlesinin ortak sorunudur.

Üniversite yaşamına katılmaktan, yönetim ve karar süreçlerinde yer almaktan, yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesinden diğer gençler kadar, dindar gençler de yararlanacaklardır. Sorunlar ortaktır, sorunların çözülmesinden sağlanacak yarar da ortaktır. O zaman sorunları çözmek için gösterilecek çaba da ortak olmak zorundadır.

Dindar gençlerin nesnel olarak bugünkü siyasal ve toplumsal düzenlemelere karşı oldukları açık bir gerçektir. Kimi birimlerde yöneticilerin gerçek kimliklerini gizliye-

rek, dindar gençlik kimlenmeleri ile kurdukları ilişkilere dayanarak elde ettikleri kısmi rahatlamalar geçicidir. Kalıcı kazanımlar elde etmek, bu nedenle, ilericî gençlerle birlikte ortak sorunlarını çözmeye yönelmekle olacaktır.

Bugün öğrenci gençliğin en önemli sorunu, sendikal örgütlerin yaratılması sorunudur. Öğrenci derneklerini oluşturma sürecinde ilericî demokrasinin yararlarının bilincinde olan gençlerin karşılaştıkları engeller, dindar gençlerin inanışlarının gereklerini yerine getirme sürecinde karşılaştıkları engellerle aynı türden, aynı kaynaktandır. Bu nedenle dindar gençler öğrenci gençliğin sendikal örgütleri olan öğrenci derneklerinin yaratılması sürecine katkıda bulunmak zorundadırlar. Bu durum ne ilericî bir genç için kötü bir yaklaşma olur, ne de dindar bir genç için. Bu, sendikal örgütlerin yaratılması için, üniversite yaşamına en geniş katılım sağlanması için atılması zorunlu bir adımdır.

Kaldı ki, öğrenci dernekleri hem yasal olarak hem de ilkesel bakımdan, politik ve dinsel inanç ayrımına dayalı olmamak zorundadırlar. Hertürlü politik düşünce ve dinsel inanıştan genç bu derneklere üye ve yönetici olabilir.

İlişkide ayırım çizgisi, ‘Ben bir ilericî olarak, ders saatlerinin namaz vakitlerine göre düzenlenmesini talep etmem ama, dindar gençler böyle bir taleple ortaya çıktıklarında da desteğimi esirgemem’ olmalıdır. Ayrıca örgüt içi demokrasinin sağlanması için gösterilecek çabalar ve anlayış birliği, öğrenci derneklerinde her türlü düşünce ve inançtan gençlerin birlikte var olmalarının kalıcı temelini oluşturacaktır. Kuşkusuz, öncelikli birlik, daha öncede belirttiğimiz gibi öğrenci derneklerinin öğrencilerin hak ve çıkarlarını savunmak zorunda olan sendikal örgütler olduğu konusunda sağlanmalıdır.

Hem laik olunmalı, hem de dindar gençlerle ortak sorunlar etrafında, öğrenci derneklerinde birliklik sağlanmalıdır. Bu birliklik laik olmaya zarar vermez; tersine demokrat ve laik olmanın gereği budur. ●

1- ÇETİN ÜZEK, Din ve Devlet Ada
Yayınevi, s. 48
2- A.g.y., s. 105

Nazım

NAZIM HİKMET

SANAT ve EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Edebiyatımızın bugün çok önemli boşluklarından biri de, büyük Türk şairi Nazım Hikmet'in şiir, edebiyat ve sanata ilişkin görüş ve düşüncelerinin bir kaynak kitapta toplanarak, Yaşadığı yıllar içerisinde, 13 yıl süren hapislik, hapishane öncesi ve sonrası uygunsuz koşullar, uzun süre yerleşik ve düzenli bir hayat sürememesi, Nazım'ın sanat ve edebiyata ilişkin görüşlerini ve yayımlamasını olanaksız kılmıştır. Gerek şiiri, gerek genelde şiir, hikâyeye ve çok yazdığı mektupların ürününe üstüne eleştiri ve saptamaları; dünya Bugün bu mektupların yer almış ve kalmıştır. roman sanatıyla ilgili bölümleri dikkatle ve yeniden okunmalıdır. Nazım'ın şiir ve hikâyesinin nasıl geliştiği ve değerlendirmelerinde de şiir ve hikâyesinin nasıl geliştiği, o'nun şiirde olduğu kadar edebiyatın, sosyal ortamında bulunduğu sorunlar, uyguladığı yöntem, bugün edebiyatımızda yaşanan "eleştiri" anlayışına ve tikanıklığına ışık tutacaktır; yazar ve okur bir çok insana yazdıkları ve okudukları metnin ne olduğunu gösterecek özelliktedir.

Görüş ve düşünceleri, toplumcu gerçekçi eleştiri anlayışı, günümüz edebiyatında yapay bir biçimde zorla öne çıkarılmaya çalışılan bir takım yanlış eğilim ve kasıtlı tutumların görülmesi ve sergilenmesi açısından da geçerliliğini koruduğu için, Yana bu görüş ve düşünceleri, yer aldıkları çeşitli mektup ve metinleri tarayarak, mektuplardaki konuyla doğrudan ilgili çevrelerin bilgisine sunmaya karar vermiştir. Nâzım'ın görüş ve düşüncelerini mümkün olduğunca bir bütünlük içinde verebilmek amacıyla bu yayında şöyle bir bölümlenmeye gidilmiştir: 1. SANATTA YARATICI YÖNTEM (GERÇEKÇİLİK); 2. SANATIN YAPISI (İÇERİK VE BİÇİM); 3. SANATIN YAPISI (ŞİİR); 4. SANATIN TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ-I (ROMAN VE HİKAYE); 5. SANATIN TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ-II (ROMAN VE HİKAYE); 6. SANATTA YARATICI YÖNTEM (GERÇEKÇİLİK). Yazı dizisi için eldeki metinlerin dili daha çok genç okuyucuların anlayacağı biçimde, gerek Nazım'ın kendi görüşleri, ancak pek ya da yazı bozulmamalı, gerek Nazım'ın kendisi oluşturmuş ya da başkaları tarafından oluşturulmuş olanların yana parantez içinde bugünkü karşılığı için bir terslik oluşturulmuştur. Bu sayıda, SANATTA YARATICI YÖNTEM (GERÇEKÇİLİK) bölümüyle başladığımız yazılar, daha sonraki sayılarımızda açıkladığımız bölümlerin yayını ile sürmektedir. Dileğimiz, bu görüş ve düşüncelerin, tarih sırası ya da konularına göre sistemli bir biçimde en kısa zamanda bir kitapta toplanmasıdır.

SANATTA YARATICI YÖNTEM (GERÇEKÇİLİK)

- Hakiki sanat, hayatı aksettiren (yansıtan) sanattır. Onda hayatın bütün ihtilaflarına (anlaşmazlıklarına), mücadelelerine, ihlamlarına, zaferlerine, mağlubiyetlerine, aşkına, insan karakterinin bütün tecellilerine (görünüşlerine) tesadüf edilir, Hakiki sanat, hayat hakkında yanlış fikirler vermeyen sanattır.
- Bugün realizm (gerçekçilik) en ileri edebiyatın bayrağıdır. Bugün tam manasıyla, yani tek taraflı değil, pasif değil, şeniyeti (gerçekliği) bütün mürekkepliği (karmaşıklığı) ve akışıyla, inkişafında aksettiren (gelişimi içinde yansıtan) realizm en inkılabçı sanatın esas şiarı (belgisi) oluyor. Realiteden korkanlar mazinin mümessilleridir. Ve kendilerine ileri sanatkar diyenlerin realiteden korkuları yoktur.
- Edebiyatta modern realizm şuurlu (bilinçli) olarak edebiyat sahasına diyalektik materyalizmin tatbididir. Bu felsefi görüş romancı ile mevzu arasındaki münasebeti faal olarak kabul eder. Binaenaleyh (dolayısıyla), sadece realitenin bir fotoğrafik görüşü, aksettirici kâfi gelmez. Romancının bu felsefi görüşüne nazaran mevzuu (konusu) üzerinde yani aksettirmek istediği realite üzerinde faal bir rolü vardır. Yine bu görüşe göre, şuur, sadece mihaniki (mekanik) bir suret-realityyi aksettirmekle kalmaz onu işler, tahlil ve terkip eder (çözümler ve bileştirir). Binaenaleyh realist edebiyatçı mevzuunu terkip ve tahlil eder, mimarisini, yapısını işler, ona azami

- (en yüksekinden) sanatkârane bir şekil ve terkip vermeğe çalışır... Yine realizme gelelim. Diyalektik materyalist felsefeye göre maddi ve ruhi hadiseleri seyirlerinde (akışlarında) görmek lâzımdır. Realist edebiyatçı kimse aksettirdiği sanatkârane inikâs ettirdiği (yansıladığı) mevzuunu böyle bir akış halinde vermesi icap eder. Realizmi, yaptığım tarifine göre izaha devam edelim. Diyalektik için hakikatler mücerret (soyut) değil, konkruttur (somuttur). Realist edebiyatçı için de meselâ şair için bu konkr hakikat meselesi realist şairin esaslarından biri olmalıdır. Velhasıl, felsefedeki diyalektik materyalizmin edebiyata şuurla tatbiki yeni realizmi meydana getirir. Hatta bu bahsi (konuyu) ince eleyecek olursak üsluba kadar bunun tesiri olur. Realist şiir, roman üslubu nasıl olmalıdır meselesi de yine yukarıda söylediğim felsefi görüş tarafından tayin edilir.
- Diyalektik materyalizmi sanat sahasında tatbik etmek isteyen sanatkarlar için - bu işin sosyoloji ve felsefe cephesiyle uğraşanlar için de elbet - tabii ilimlerin hatta en son keşiflerinden haberdar olmamak tabii materyalizm ile alakadar olmamağa yakın bir eksiklik. Tabii ilimlere vakıf olmadıkça (bilmeden) diyalektik materyalist felsefeye tam vukuf kabil değildir. Diyalektik materyalist felsefeyi anlamadan ise modern mânada realist sanatkar olmak kabil değil.
  - Ana nazariye (görüş), diyalektik materyalizmin güzel sanatlar sahasına tatbiki suretiyle bizim realizmimize ulaşmak mümkün olduğu nazariyesi malumundur.
  - Biz, diyalektik materyalist realist sanatkarlar hayatın, insan ruhunun her cephesini ele almalıyız.

- Roman ve hikâyeyi, tipleri, insanları, fıkraları ve fıkracıklarıyla, diyalektik bir gözle tetkik edilip içine faal olarak kanıştırmış hayatın artistik olarak tesbiti inikâsı (saptanıp yansıtılması) üzerinde kuralım. Bunu nasıl kuracağız?... ben daha fazla nazariyeciyi (kuramcı) değilim... bence ana prensipler (ilkeler) böylece tesbit edildikten sonra teferuat iş seyirinde gerçekleşir.
- Metod en önemli şeydir. Bak sana bu mektubumda metod etrafında kısa birkaç şey söyleyeyim: 1. İnsanlar, bu arada, muharrirler (yazarlar), mücerret değil, müşahhas (somut), konkr olarak mütâaa edilmeli (düşünülmesi), incelenmeli: yani bir insan, bir muharrir, yaşadığı devir, içinde bulunduğu memleket, sınıf, zümre, muhitler göz önünde tutularak, filânca devirde, filânca memleket, filânca sınıfa mensup insan, muharrir diye inceledikten sonra, o devrin, o memleketin, o sınıfın imkânları içindeki başarılarına göre hakkında bir hüküm veremeli. Yoksa umumiyetle (genelde) değil, mücerret (soyut) değil.
- İnsan dediğin, her şeyden önce, sosyal, tarihi, konkr (somut) bir varlıktır. Eski Yunan'da insan başkaydı, Orta Çağda başka ve yirminci asrın insanı başkadır. Bu kadar da yetmez. Bütün tarih devrelerinde insan sosyal çevresinin, sosyal sınıfının da insanıdır. İşte bundan dolayıdır ki, ben, mücerret, bütün devirler ve bütün sosyal şartlar için bir ve aynı olan insandan bahseden edebiyat, felsefeyi anlamam. Çünkü bir edebiyat, böyle bir felsefe sahici, canlı, pratikteki insandan değil, elle tutulup, gözle görülmeyen, mücerret, lafzi (sözel) bir insandan vurur. Mücerret insan benim anladığım mânada, sahici insanın gölgesi bile değildir. Bize sahici insanların içini, dışını, kavgalarını, ihtiraslarını anlatan bir edebiyat lâzım.
- Realist şiir şeklinde, renk, koku, resim, mimari, musiki ve sair unsurların da bulunması lâzım değil mi? Realitede bu unsurlar mevcut değil mi? Sonra realizm yaparken basit bir formalizmle

öğreticiliği, okuyucuyu hayatta, pratikte daha müessir kılabilmek için ona yol göstericiliğidir. Bunu ise çok usta bir surette yapmak lâzım. Aksi takdirde roman 'roman' olmaz, şiir şiir olmaz sadece panfile (*risale*), yahut vaz ve nasihat olur ki bunlar da lâzım olmakla beraber şiir, roman, hikâye nev'ine (*türüne*) dahil değildir.¹¹

12.

Gel gelelim şairanelik bahsine. Bu tabirle neyi kastettiğimi anlatmıştım. Şimdi bir soruyorsun, bundan da istifade edilmeyecek mi? Bence aktif terbiyeci (*eğitici*), tesirci, realist edebiyatta bu unsurdan istifade edilemez. Çünkü, evvelâ tabir caizce (*deyim yerindeyse*) "gayri edebidir" (*edebiyata aykırıdır*), saniyen (*ikincisi*) demogojiktir, pratikte realist edebiyatın sanat çerçevesi içinde kaldığı müddetçe demogojiden sakınması lâzımdır kaanatindeyim. Demagoji bazan müessir ve hattâ lüzumlu bir silah olabilir, kullanılması lâzım gelen yerler ve şartlar vardır ve buralarda kullanılmaması belki hata ve sektelik olur. Fakat bu silahın tesiri muvakkattir, geçicidir, halbuki realist edebiyatın terbiyeci rolü devamlı, gittikçe artan, derinleşen, anlatarak, izah ederek inandıran ve pratikte bu suretle müessir olan bir roldür. Kısaca demek istiyorum ki realist edebiyat benim anladığım mânada bir ajitasyon vasıtası (*kışkırtma aracı*) değildir.¹²

13.

Kahraman ister fert, ister kitle olsun. Edebiyatta, sırf edebiyatta, güzel sanatlardaki romantizmin bu tarafını ihmal etmemeliyiz. Aynı şeyi lirizm için de söyleyebilirim. Lirizmi toptan inkâr, realitedeki bir vakıayı (*olguyu*) inkâr etmek olur ki bunun realizm ile alakası yoktur. Lirizm, dozunda, ayarında realist bir sanat için, herseyden evvel realite üzerinde bilmukabele müessir (*karşılıklı etkili*) olmak isteyen faal bir sanat için bu müessiriyeti (*etkililiği*) daha kuvvetli kılan bir unsurdur. Hülasa edersek (*özetlersek*)... romantik ceryandan (*akımdan*) ve ...lirizmden unsurlar almak. -Esasen bugün her ikisinin de realitede mevcut olduğundan- tesirci bir realist sanatı daha tam ve kâmil (*olgun*) yapar.¹³

14.

Realite çok şükür- kötüyü ihmal etmemekle, müstekreh (*tiksinc*) taraflarımızı hasıraltı etmekle beraber, iyiyi önplana geçirmemizi mümkün kıyor, yani böyle yapmakla realiteden uzaklaşmıyoruz, bilâkis (*tam tersine*) ona yaklaşıyoruz, onu en doğru aksettiriyoruz... Realite her şeye rağmen bizi iyimser, ümitli kılan bir realitedir.¹⁴

15.

İnsanlığın kanlı yahut kansız büyük felâketi ve ıstırapı dediğimiz şey, küçük şahsi felâketlerin, şahısların çektiği ıstırapların dışında değil, bunun diyalektik bir sentezidir. Ve şahsın şahsi felâketleri dışında mücerret hiçbir insanlık ıstırapı yoktur. Bu mesele bilhassa (*özellikle*) biz edebiyatçılar için üzerinde durulacak ıstırap. Başka bir bakımdan da, şahsi küçük felâketi olmayan, şahsen ıstırap çekmeyen yahut çekmediği farzolan (*varsayılan*) bir insanın beşeriyeti mustaribe namına (*acılı insanlık adına*) ıstırap çekmesi mümkün olmadığı gibi, yani böyle bir şey bugünkü dünya şartlarında olmayacağı için, canlı, etli kanlı, bir mahluk olarak bir edebiyat eserine sokulması pek uydurma olur.¹⁵

16.

Bence büyük sanat kitaplarını, sahipleri sahtelerinden ayıran hususiyet şudur: Olanı durgun, taş kesilmiş olarak değil; olanı olduğu gibi, yani doğuş, oluş ve ölüş akışında aksettirmek.

Dünü öğrenip, bugünü anlayıp, yarını sezebilme.¹⁶

17.

Mazide melce aramak kaçaklıktır, arna bir asır sonrasının dalgasına düşmek de kaçaklık. Asrımızı bütün sefalet ve büyüklüğüyle, ölen ve doğan unsurlarıyla anlarsak ve faal olarak asrımızın kavgasına "hayat" cephesinden iştirak edersek ve kendi asrımızın saadete kavuşacağına inanırsak yaşadık diyebiliriz. Şimdi şiir için, roman için hikâye için olsun bu temanın ne geniş, ne teferuatlı ve tekrarlana tekrarlana bitmeyecek imkânlar verebileceğini düşün.¹⁷

18

1) İstiyorum ki okuyucu 12.000 mısra bittikten sonra vicik vicik insan kaynaşan bir mahşerden geçmiş olsun. 2) İstiyorum ki bu insan mahşerinin konkre ifadesi okuyucuya ana hattında muayyen (*belli*) bir devirdeki, muhtelif (*çeşitli*) sınıflara mensup Türkiye insanları vastasıyla Türkiye'nin muayyen bir tarihi devredeki sosyal durumu anlatsın. Tabii donmuş bir halde değil, diyalektik seyri (*yol alışı*) ve akışıyla. 3) İstiyorum ki, ikinci plânda, Türkiye cemiyetini (*toplumunu*) çevreleyen dünya durumu - muayyen bir devrede- anlatsın. 4) İstiyorum ki nereden gelinip, nerede olunduğu, nereye gidildiği? sualine- sahamın içinde azami imkânlarla cevap verilsin. Bu dört nokta ana meseledir. Tehlike "şemacılığa" düşmektir. Şemacılıktan kurtulmak için insanları ve hadiseleri mümkün mertebe çok taraflı olarak vermeğe çalışmak lâzım.¹⁸

19

Kanım şu ki, sanatta en büyük tehlike sektelik. Böyle olduğu için, kendi görüşümü zorla kabul ettirmek istemem; bütün öbür görüşleri de kabul ederim. çünkü gerçek, ancak çelişkilerin birliği ile kavranabilir.¹⁹

20.

Sanat bahsinde sektelik en büyük düşmanımızdır. Sektelik nihilistliğin bir çeşididir. Sektör, kendi zevkinden başka her şeyi, bütün görüşleri inkâr eder. Hele şekil meselesinde sektelikğin kötülükleri sayılamayacak kadar çoktur. Kafiyeli, vezinli şiir yazılmaz diyenler de, kafiyesiz vezinsiz şiir yazılmaz diyenler kadar dar kafalıdır. Şiir öyle de yazılır, böyle de... Sanatkar, halka türküsünü dinletmek için en uygun şekilleri durup dinlenmeden, ömrünün sonuna kadar aramak zorundadır...²⁰

21.

Daha önce de söylediğim gibi, her sanatçı, özellikle de toplumcu, yani toplumcu gerçekçi sanatçı, yaşamının sonuna kadar arayış içinde olacaktır. Bu arayış sürecinde o, her somut içeriğe en uygun biçimi bulmaya; bireyselliğini koruyarak başkalarını taklit ve tekrar etmemeye çaba gösterecektir. Tek bir yasanın, gerçekliği toplumcu kafası ve gözüyle yanlışta yasanın dışında, mutlak ve değişmez hiçbir sanat kuralı ve ölçü tanımayacaktır. Daha önce uygulamada denenmiş sanat kurallarından yararlanacaktır kuşkusuz. Kendi halkının ve diğer halkların sanat geleneklerinden, kendi halkının ve diğer halkların klasiklerinin geleneklerinden de yararlanacaktır. Fakat sadece bir trampen gibi yararlanacak, ayakta pranga gibi taşımayacaktır onları.²¹

- 1- Ekber Babayev, Yaşamı ve Yapıtlarıyla Nazım Hikmet, s. 141, Cem Yayınevi, 1976, İstanbul
- 2- Nazım Hikmet, İt Ürür Kervan Yürür, s. 143, 1965, İstanbul.
- 3- Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar, s. 51/52, Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara.
4. a.g.e., s. 68.
- 5- a.g.e., s. 268
- 6- a.g.e., s. 369.
- 7- a.g.e., s. 148/49.
- 8- Nazım Hikmet, Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar, s. 45, De Yayınevi, 1968, İstanbul
- 9- Nazım Hikmet, İt Ürür Kervan Yürür, s. 73, 1965, İstanbul.
- 10- Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar, s. 25, Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara.
11. a.g.e., s. 45/46.
12. a.g.e., s. 47/48.
13. a.g.e., s. 41/42.
14. a.g.e., s. 415
15. a.g.e., s. 240.
- 16- Nazım Hikmet, İt Ürür Kervan Yürür, s. 231, 1965, İstanbul.
- 17- Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar, s. 90, Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara
- 18- a.g.e., s. 139.
- 19- C. Dobzynski, "Nazım'la Söyleşi", Yeni A Dergisi, Haziran 1974, İstanbul.
- 20- Ekber Babayev, "Nazım Hikmet Kendi Şiirini Anlatıyor", Militan Dergisi, Haziran 1975, İstanbul.
- 21- Ekber Babayev, Yaşamı ve Yapıtlarıyla Nazım Hikmet, s. 364/65, Cem Yayınevi, 1976, İstanbul.

(*biçimcilikle*), natüralizme kaçmak temayülleri (*eğilimleri*) gösterilmedi mi? Velhasıl (*kısacası*) kafiye unsurları da dahil olmak üzere diyalektikman (*diyalektik olarak*) sentetik (*bireşimsel*), aktif bir realist şiir şeklinde, ruhların mühendisi olan şairin, ahengi (*uyumu*), kokuyu, resmi filân adeta nazarı itibara (*göz önüne*) almaksızın basite kaçması, kolayı araması doğru mudur? Şekli tayin eden (*belirleyen*) muhtevadır (*içeriktir*). İyi, doğru. Fakat muhtevada renk, koku, ahenk, resim falan filân en muğlak (*belirsiz*) akışlarıyla mevcut...Kaldı ki bu muhtevayı aktif olarak, sadece fotoğraf adesesini (*merceği*) gibi değil, bu muhteva üzerinde müessir (*etkili*) olarak en uygun çerçevesinde şekillenecek (*biçimlendirecek*) üslubun ne kadar çok taraflı (*çokyönlü*) olması lâzım. Realiteyi daha yüksek, daha doğru, ona daha layık bir şekilde ifadeyi arıyorum.¹⁰

11. Bence bugün yeni realist edebiyatın en ön plânda tutulması lâzım gelen tarafı, tesirciliği,

Öğrenci dernekleri, son günlerde basında yoğun bir şekilde tartışılmaya başlandı. Bu bir yönüyle olumlu bir gelişme, çünkü güncel bir konu olan derneklerin farkına varıldığının bir belirtisi. Bu arada, zaman zaman dernekler hakkında yanlış suçlamalara ve değerlendirmelere de tanık olabiliyoruz. Böylesi yanlış değerlendirmelerden biri de 3.12.1985 tarihli Milliyet gazetesinde "Düşünenlerin Düşünceleri" köşesinde YÖK üyesi, Doçramacının yakın dostu Prof. Dr. Gürol Ataman imzasıyla yayınlandı.

Yazının başlığı oldukça ilginç: "Öğrenci Dernekleri Kurulurken Aynı Hatayı Tekrarlamayalım". İlginçlikler bu kadarla da kalmıyor. Prof. Dr. Gürol Ataman'ın değerlendirmesini kendi kaleminden aktaralım; "Ancak üniversiteleri yaşanır olmaktan çıkaran öğrenci hareketleri, öğrenci dernekleri tarafından organize edilmiş ve bu başkaldırı zamanla diğer eğitim ve kamu kuruluşlarına yayılmış ve sonunda teröre dönüşmüştür. Kabus olarak çok geride bıraktığımız o dönem tekrar etmemesi ve bunun önlemlerinin ciddi olarak alınması aydın olma iddiasını taşıyanların vatan-daşlık görevidir."¹ Yazının 1980 den sonra yaygınlaşan "terörün faturasını gençliğe çıkarma" modasına uyduğunu ve böylelikle de politik/tarihsel bir değerlendirme hatası yaptığını söylemeliyiz. Her şeyden önce demokrasiyi savunduğu savında olan bu değerli profesörün kaynağı ve biçimi ne olursa olsun terörün demokratik yaşama son verilmesinin gereksesi olmayacağını bilip savunması gerekirdi. Demokrasinin, demokratik hak ve özgürlüklerin geniş halk yığınlarınınca, keyfi engellemeler maksızın yasadsız baskılardan uzak, kullanılmasıyla korunup gelişebileceğini söylemesi gerekirdi. Bunların yerine demokrasinin gerçek sahipleri kitlelerin demokrasiye örgütlü sahip çıkışının bir aracı olan dernekleri, bu arada öğrenci derneklerini, demokratik yaşamın düşmanları olarak göstermek; demokrasinin gerçek düşmanlarını, bunalmış yılların "ikili iktidar odakları" nı gizleme en hafifinden de görmezlikten gelme çabasıdır. Bunları kavramak için günlük basını dolduran cuntalara ilişkin anılara bir göz atmak, C. Arcayürek'in kitaplarının birini okumak yeterlidir.

Altmış yıllardaki gençlik hareketleri ağırlıklı olarak demokrat ve bağımsızlıkçı çizgi izliyordu ve asıl önemlisi kendi kitlelerinin ekonomik akademik sorunlarına çözüm arayan kitle hareketlerdi. Bu kitle hareketinin ayrımlı çizgisi, siyasal görüşlerden çok aynı ekonomik ve akademik sorunları paylaşmalarıydı.

Altmışların sonlarına kadar da bu niteliklerini korudular. 1968 yılının Temmuz ayında Gümüşsuyu öğrenci yurdunu basan polisler Vedat Demircioğlu adlı genci döverek öldürdüler. Bu gencin fikirleri dışında sayın Prof. Dr. Gürol

"REKTÖR VESAYETİ İSTEĞİ ANTI-DEMOKRATİKTİR"

Cem Gönenç

madığını rahatlıkla söyleyebiliriz. 1 Mayıs 1977'de kırkı yakın insanı öldürenler öğrenci dernekleri değildi; Bahçelievler'de yedi genci, Kahramanmaraş'ta küçük bebekler dahil yüzlerce yurttaşımızı öldürenlerin de derneklerle ilgileri yoktu. Prof. Dr. Gürol Ataman'ın bu tarihsel gerçekler karşısında söyleyebilecek bir şeyi olduğunu sanmıyoruz ama bizim söyleyeceklerimiz henüz bitmedi.

Sayın Ataman yazısının devamında, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nda yüksek öğretim kurumuna tarife üniversite, fakülte, yüksek okul, enstitü gibi kuruluşların girdiğini, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'na göre ise her yüksek öğretim kurumunda bir dernek kurulabileceğinin belirtildiğini söylemektedir. Dernekler Yasası'nı hazırlayanların YÖK'nda sayılan birimlerin her birinde dernek kurulabilmesinin amaçladıkları yolunda bir yorum yapan yazar, böylesi bir durumun "...kargaşasının peşin bir zeminini yaratacağı" nı iddia etmektedir. Bu kargaşayı önleyebilmek için de her üniversite de o rektörün vesayeti altında olmak üzere (!) bir tane öğrenci derneği kurulabilmesini önermektedir. "Devletin bir kurum" olan üniversite içinde kurulacak bir derneğin üniversite yöneticilerini eleştirmesinin kamu idaresinin zaafı anlamına geleceğini ve bunun da anarşinin ilk adımı olacağını öne süren Ataman, "Yukarıda belirtilen hususlar hiçbir zaman dernek kurma hürriyetini kısıtlama şeklinde tefsir edilemez. Çünkü, öğrenciler üniversitenin adını taşımayan ve üniversite içinde faaliyet göstermeyen bir dernek kurabilirler"³ demektedir.

Belirtmek gerekir ki, öğrenci dernekleri kargaşadan yana değildir. Aslında YÖK kurulduktan sonra ellye yakın kez değiştirilen yönetmeliklerle, stadyuma çevrilen anfiplerle, YÖK'nun 44. maddesinin yanlış yorumlanması sonucu atılan kırkbin öğrenciyle vb uygulamalarla üniversitede yaşam yeterli kadar kısımlıdır. Kaldıkı kurulan derneklerin kurulma biçimlerine bakıldığında da Ataman'ın söylediği bir kargaşa yaşanmamaktadır. Öğrenciler kampüs biçiminde bütün fakülteleri aynı fiziksel mekânı paylaşan üniversitelerde bir tek öğrenci derneği kurmaya yönelmişlerdir. Fakültelemlerin değişik alanlara dağıldığı üniversitelerde ise yaşama ve çalışma koşullarının önemli ölçüde farklılaşmasının bir sonucu olarak öğrenciler her fakülte için ayrı bir

dernek kurmak zorunda kalmışlardır. Her fakülte için ayrı bir dernek kurmak Ataman'ın sandığı gibi bir kargaşa kaynağı değildir. Zaten kargaşa Ataman'ın kafasında ve bir YÖK üyesi olarak korkusundadır. Öğrenciler ise bu konudaki alternatiflerini çok net bir biçimde ortaya koymuşlardır: "Birim öğrenci dernekleri bağımsız tüzel kişiliklerini korumalı, ancak amaçlar için kendi iradeleri ile demokratik bir biçimde oluşturdukları merkezi otoriteyi bağlayıcı kabul etmemelidirler. Bu yapı ise federatif örgütlenme ile sağlanabilir. Öğrenci dernekleri için doğal ve gerekli olan örgütlenme biçimi, iler düzeyinde federasyonlaşma ve bu federasyonların ulusal çapta bir konfederasyon çatısı altında birleşmeleridir."⁴

"Üniversite" sözcüğünün anlamı "evrensel şehir"dir. Sanız isimlendirenler, üniversiteyi tüm dünyadaki bilimsel bilgilerin öğrenileceği/öğretileceği ve yaratıcı düşünceli bireylerin yetiştirileceği bir yer olarak düşünmüşlerdir. Yine sanız, kendilerini 2000 yıl kadar sonra (!) Prof. Dr. Gürol Ataman diye birinin üniversite içinde eleştiriye tahammül edemeyeceğini düşünmüşlerdir. Ataman kendisine göre var kabul ettiği kargaşayı önlemek için iki yol öneriyor. Bunlardan ilki "Rektör vesayeti" dir. Doğrudan rektöre bağlı onun emir-komutasında çalışan öğrenci dernekleridir. Bu öneri hangi demokrasi anlayışı ile mazur gösterilebilir. Ataman'ın istediği patronun yönetiminde, işçilerin haklarını arayan bir sendikadır. Zaten Ataman da böyle bir sendikanın işçilerin haklarını korumaktan çok patronun çıkarlarını koruyacağını bilerek bu öneriyi getirmektedir. Ataman'ın sözünü ettiği "yönetimin zaafa uğraması" nın önüne geçmenin en güvenilir yolu, sandığı gibi "rektör vesayeti" değildir. Öğrencilerin, öğrenci dernekleri eliyle karar alma ve uygulama sürecine katılmalarıdır. En sağlam yöntem ve demokrasinin gereği de budur. Bölüm organlarından fakülte kurullarından üniversite kurullarına kadar her birimde diğer çalışanların yanı sıra öğrencilerin yer almasını sağlamasıdır. Öğrenci temsilciliği mekanizmasının geliştirilmesidir. Bu bakımdan Ataman'ın verdiği Amerikan üniversiteleri örneği talihsiz olmuştur. Ataman'ın önerdiği ikinci yol da "üniversite adını taşımayan" ve "üniversite dışında faaliyet gösteren" sözüm ona öğrenci dernekleridir. Ataman fantazilerle yaşanan bir kişiliğe sa-

RIZA ARAT

hip olsa gerek. Ya da öğrenci örgütlenmelerine ilişkin ve Türkiye de yaşananlara ilişkin hiçbirsey bilmiyor. 1970 sonrası öğrenci örgütlenmeleri, öğrencilerin sendikal örgütlenmelerini engellemek isteyen odakların öğrencilerden gizli ve kaçınarak birim demeklerini resmen kurlmaları yanı sıra öğrenci önderlerinin bazı özel yanlışlarının da sonucu olarak üniversitelerin dışına sürülmüştü. Ataman iktidarın gücüne dayanarak yine aynı yolun başka bir biçimde denenmesini istemektedir. Ataman'ın fantazisi, fantazi olarak kalmaya mahkum. Hem öğrencilerin örgütlenme kararlılıklarını, gösterdikleri çabaları, hem de Türkiye politikasındaki güç değişimlerini bu mahkumiyeti zorunlu kıyor

Önemle eklemek gerekiyor ki öğrenci dernekleri, üniversiteyi oluşturan en geniş kesimin, öğrencilerin, temsilcileri olarak yüksek öğretimde söz sahibi olmak istemekte ve bunun "anarşi"ye yol açmak şöyle dursun, üniversitedeki yaşamı zenginleştirmediğini düşünmektedirler. Çünkü sorunları asıl yaşayanlar öğrencilerdir.

Sayın Ataman'ın ilginç hukuksal/politik yorumları yukarıdakiyle de kalmıyor: "daha şimdiden siyasi mihraklar, öğrenci derneklerinin 1980 öncesi modelleri ile şekillenmesinin çabasına girmiş bulunmaktadır. Son günlerde, üniversitelerde dernek kurulabilmesi için rektörden izin alınması gereğini getiren kanun hükümünün kaldırılması yolunda girişimler başlamış bulunmaktadır."⁵ Ataman böylece ağızındaki baklayı iyice açığa çıkarmış bulunmaktadır. Bilindiği gibi, Yüksek Öğretim Kanunu'nun Anayasa ve Dernekler Yasası'yla çelişen 59. maddesinin kaldırılması yolunda, SHP'nin ülkenin en üst yönetim organı olması gereken TBMM'deki milletvekilleri Cüneyt Canver ve arkadaşları tarafından bir yasa tasarıları hazırlanmaktadır.

Bu durumda Ataman'ın siyasi mihraklar korkusu YÖKün arkasını dayadığı siyasi gücün giderek erimesi yanı sıra demokrasiyi savunan güçlerin öğrenci derneklerinin demokrasi için önemini kavrayıp harekete geçmelerinden ve birlikteliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu korkusunu açık açık ifade etmek yerine büyüklü bir hava içinde anlatmayı tercih etmektedir.

Yazar, yazısının sonuç bölümünde "Öğrenci dernekleri demokratik rejimin kritik nitelik taşıyan sorunlarından biri olarak yeniden karşımıza çıkmış bulunmaktadır" diyor. Bizce bu cümlelerin doğrusu "Öğrenci Dernekleri demokratik rejimin vazgeçilmez nitelik taşıyan öğelerinden biri olarak yeniden karşımıza çıkmış bulunmaktadır. olmalıydı. Hele hele o kişi 'aydın olma iddiasını taşıyan' biriyse ve "Düşünenlerin Düşünceleri" başlıklı bir köşede yazıyorsa! Kuşkusuz ki "aym hatayı" kimse tekrarlamak istemez. Ama bunun yolu demokrasiyi korkmaktan değil, demokrasiyi bütün gelişkin kurumlarıyla kurmaktan geçiyor. ●

- 1- 3.12.1985 Milliyet
- 2- Harun Karadeniz, Olaylı Yıllar ve Gençlik, s. 149
- 3- 3.12.1985 Milliyet
- 4- Serdar Can, Ortak Sorunlar Birleşmeyi Gerektirir, Yarı sayı 51, s.8.
- 5- 3.12.1985 Milliyet

1904-1971 yılları arasında yaşayan fotoğraf sanatçısı Margaret Bourke-White'in fotoğraflarından oluşan "İnsancıl Görüş" adlı sergi, geçtiğimiz aylarda Ankara ve İstanbul'da açıldı.

"Beni daha da çok ilgilendiren, fotoğrafın, bence neredeyse kutsal sayılabilecek olan, tarihin bir anını yakalama işlevidir. Gerçeğin bir anını tutmak ve bunu öyle bir seçmeyle ve biçimle yakalamak ki, yakalanan durum gerçekteki durumdaki daha fazlasını anlatsın."

1945'te kendisiyle yapılan bir görüşmede bunları söyleyen Margaret Bourke-White, güzel sanatlar eğitimi gördükten sonra sanayi çağını anlatan fotoğraflarla ilgi çekti. Fotoğrafa verilen ağırlığın artmasıyla birlikte dergiler için çalışmaya başladı. Bir yandan da fotoğraf görüşlerini geliştiriyor, ilgi duyduğu konularda çalışabilmek için gerekli koşulları yaratıyordu. İnsanın durumunu anlamının önemini kavrayan, toplumsal sorunlara büyük ilgi duyan Bourke-White, bir konferansta şöyle demişti: "Bugün dünyadaki olaylar kayıtsız kalmamaya kadar ciddiye. Fotoğrafların yapabilecekleri çok fazladır, çünkü gerçek, fotoğraflarda yer almanın bir yolu bulabilmektedir. Bugün öyle olaylar oluyor, haberler arasında yaşamalarımıza etkileyen öyle gizler var ki, gerçeği göstermek fotoğrafçının işlevi olmuştur."

Margaret Bourke-White, tarihi kavramayı, gerçekleri anlamayı ve göstermeyi, bir anı seçip olarak tarihin ve yaşamın derinliğini yansıtmayı iş edinerek, Amerika, Sovyetler Birliği, Arktika, Çekoslovakya, Macaristan, Fransa, İngiltere, Romanya, Türkiye, Suriye, Çin, İtalya, Almanya, Hindistan, Güney Afrika ve Kore'ye gitti. İnsanın karşı karşıya olduğu her soruna büyük ilgi duyarak insanları, toplumsal yaşamlarını, duygularını, acılarını, savaşlarını, ölümlerini görüntüledi. 1945'te Buchenwald ölüm kampına giderek dayanma gücü, fakat yapılması da zorunlu tarihi bir görevi yerine getirdi. "Böyle bir gaddarlığın belgelenebilmesi gerektiği inancındayım. Bu yüzden negatiflerle kampın haritasını çıkarmak için kendimi zorladım."

İnsancıl İlkelerinden ödün vermeden dolu dolu bir yaşam süren Margaret Bourke-White öldüğünde, 15000 fotoğrafının, 20000 negatifinin yanı sıra, yayınlanmış ve yayınlanmamış birçok yazı da bırakmıştır.

Margaret Bourke-White

BOURKE-WHITE

FOTOĞRAFA İNSANCIL BAKIŞ

O da Arkadaşını Buldu, 1945, Eria Kampı

ülkemizde, fotoğraf çevreleri dışında pek fazla tanınmıyordu. İstanbul'dan sonra Ankara'da açılan bu sergiyle de ne ölçüde tanınacağını söyleyebilmek güç. Günümüzde insanlara hakettikleri değer pek verilmiyor. ABD'nin bütün başkanları bilinebiliyor da, sanatçıları, hele ilkel ve ileriye dönük sanatçıları ancak özel çabalarla tanılabiliyor. Reagan ABD'nin şimdiki başkanı, Bourke-White ise artık yaşamayan ünlü bir fotoğrafçı. Reagan, düşüncesine kadar giren ölümlü dünyanın üstüne örtüp uzaya yamak için insanlığın geleceğini hiçe sayıyor. Margaret Bourke-White'ın tüm yaşamını insanı sevmeye, acılarını belgelenmeye, dindirmeye yöneldi. Basında sürekli yer alan Reagan'ın tanınamak kolay mı? Ama sonuçta, fotoğrafta da, yaşamda da, kazanmanın insancıl görüş olacağına hiç kuşku yok. Yarı Reagan, insanlığın geleceğini hiçe sayarak çıkar çevrelerini koruyan herhangi bir yönetici olarak anımsanacak. Bourke-White'se, görüşleriyle insan sevgisiyle, fotoğraflarındaki anlatım ve sıcaklıkla ölümsüzleşecek.

Serginin ilk bölümünde 1930-32 arasında ve 1941'de Sovyetler Birliği'nde çekilmiş fotoğraflar yer al-

yor. Çalışan insan portrelerinde, kadını, erkeği, çocuğuyla, insanların özgünlüğü gözleniyor, yaşamlarındaki derinlik hissediliyor. Otomobil fabrikasının çocuk yuvasındaki ve köy okulundaki çocukların yüzlerindeki ışıkta, yalnızca güzel tonlar yaratılmakla kalmıyor sevgiyi ve umudu da olanca sıcaklığıyla yansıtıyor. 1936'da Amerika'nın güneyinde çektiği fotoğraflarda, Margaret Bourke-White'in toplumsal sorunlardan ne denli etkilendiği, insanlara ne denli yakın olduğu görülüyor. Yüzlerdeki ortak anlamı, acıyı, ancak onları çok iyi tanıyan birinin görebileceğine kuşku yok. Çekoslovakya'da 1938'de çekilen okul fotoğraflarında, Bourke-White'in çocukların dünyasını ve neşesini de anladığını kanıtıyor. 1946-48 arasında Hindistan'da çektiği fotoğraflar, sanatçının, insan sevgisiyle birleşen gözlem gücünün gittiği ülkeleri anlamasına yettiğini gösteriyor. Güney Afrika'da 1950'de, Kore'de 1952'de çektiği fotoğraflarda, Bourke-White'in sorunları anlamakla kalmayıp paylaşmasını, doğruyu savunduğunu da ortaya koyuyor. Güney Afrika'da madencileri numaralayanları, ölümcülesine çalıştırılanları, insanca yaşamak isteyenleri hapsedenleri hakkı gör-

mek olası mı? Ya Kore'de, "Bir Annenin KırkNinnisi"nde annenin yanında yer almamak, ana oğulun kucaklaşmasını paylaşmamak savaşta neden olanlara öfke duymamak? Bourke-White'in 1934-54 arasında çektiği Kuzey Amerika fotoğraflarında yeren, alaycı bir yaklaşım görülüyor. 1937'de çekilen bir fotoğrafta, büyük bir afişin altında insanlar, ellerinde kovalar, torbalar, kuyrukta bekliyorlar. Fotoğrafın üst kısmındaki afişte "tipik" bir Amerikan ailesi, arabalarının içinde mutlu, bir de yazı: "Dünyanın en yüksek yaşam standardı, Amerikan yolu gibi hiçbir yol yoktur.. ABD'nin zengin ve mutlu aileler yaklaşımıyla, yığınların gerçekte süren yoksulluğunun daha somut bir anlatımı olabilir mi?"

"Gerçeği göstermek fotoğrafçının işlevi olmuştur." diyor Margaret Bourke-White'in 1945 Almanya'da çektiği fotoğraflarda, yakın tarihten getirdikleri kesitlerle, çekildikleri anları olanca çarpıcılığıyla yaşamayı sürdürüyorlar. İnsankib bu acıları yaşamamalıydı. Yığınlar bu acıları yaşamadan ölebilebilirlerdi. Ama tüm bunlar yaşandı. O halde, hiç değilse yeniden yaşamamalı. Acılar geçmişleri ve gelecekleriyle nedenleri ve sonuçlarıyla fotoğraflara girmeli. Fotoğraflar insanları sürekli uyarmalı. Ve acılar artık yalnızca fotoğraflarda kalmalı. "Buchenwald'ın Yaşayan Ölüleri", tel örgünün ardında ölümsüzleşen ince yüzler, "Buchenwald, Acil Servis Hastanesi", acılı yüzler, sedye... "Schweinfurt'ta İki Küçük Çocuk", boynu bükük, elinde tuttuğu çarşafı örten acılı ana... Barakalarda sıkı sıkıya acılı yüzler, yaralı bedenler... "Ölüm Süürüyor"daki sıkı cesterlerin dehşeti... "Buchenwald'da Bir Grup Çocuk, Gelecek Ancak Güzel Olabilir", tel örgünün ardındaki çocuklar da gülümseyen umut... Margaret Bourke-White, yaşamını insanların yaşadıklarının, tarihin fotoğraflanmasına adadı. Onun fotoğraflarında yalnızca bir an değil, öncesi ve sonrası da yer alıyor. Fotoğrafları sürekli çekiyor, düşündürüyor. Konu aldığı kişileri, fotoğrafları izleyenlere tanıdıkları, yaşamlarını bildikleri kişiler izlenimi verecek kadar iyi anlıyor ve anlatıyor. Margaret Bourke-White'in fotoğraflarında yaşam süreni, çekip aldığı anları donup kalmış gücün, kendi deyişle "o sürecin dinamikliğini aktaran" anlar... Onun, her türlü zorluğa göğüs gereker görmeyi başardıkları, fotoğraflarıyla ölümsüzleşiyor... ●

DEMOKRASİ VE KATILIM ÜZERİNE

Selim Demirci

Beş yıllık bir aradan sonra ülkemizde demokratik hareketin canlanmaya başladığı görülüyor. Bu canlılığı sık sık sözü edilen "demokrasiye dönme süreci" ile açıklamaya olanak yok. Canlılık beş yıldır kendisine dayatılan biçimde yaşayan yığınların yeniden söz sahibi olabileceği, ülke yönetimini etkileyebilme istemlerinden kaynaklanıyor. Bu istemlerin en somut örneğini, çıkartılan tüm güçlüklerle karşın hızla yaygınlaşan öğrenci derneklerinde görmek mümkün.

Demokratik istemlerin artması, kitlelerde örgütlenerek demokratik hak ve özgürlüklerini savunma eğiliminin yaygınlaşması "demokrasi", "katılım", "demokratik kitle örgütleri" gibi kavramların ve bunların birbirleriyle ilişkilerini yeniden tartışma gündemine getiriyor. Bugün canlandığını gözlediğimiz demokratik hareketlenme ortamında; uzun süredir üzerinde yeterince tartışılmayan bu kavramlar çevresinde kimi yanlış eğilimlerin uç vermesi olasılığı, böyle bir tartışmayı gereklilikten öte zorunlu kılıyor.

Demokrasinin tanımlanmasına girmeden önce belirtmek gerekir ki, hiç bir zaman genel anlamda bir demokrasi, saf demokrasi olamaz. Demokrasinin yalnızca kaçınılmaz olarak birbirleriyle yer değiştiren tarihsel tipleri vardır. Köleci demokrasi, burjuva demokrasisi, sosyalist demokrasi gibi. Soyut olarak ele alındığında ise demokrasiyi; siyasal iktidarın kaynağının halkta olduğu, devlet yetkilerini kullananların halkın seçimine ve denetimine bağlı olduğu, azınlığın çoğunluğun iradesine bağımlı olduğu ve vatandaşların eşit ve özgür olduğunun kabul edildiği iktidar biçimi olarak tanımlamak olanaklıdır.

Demokratik devletin ilk biçimi, antik çağın şehir devletlerinde doğmuştur. En parlak örneği Atina sinesinde görülen bu demokrasinin başlıca özelliği dolaysız oluşu, temsil kurumlarına yer vermesidir. Atina'da yasama yetkisi 21 yaşında doldurmuş olan tüm yurttaşlardan oluşan Halk Meclisi'ne aitti. "Halk Meclisi yılın her otuzbeş, otuzaltı gününde bir toplanır; savaş ilanı, barış akdi ve iç ve dış politikanın belirlenmesi ve özellikle kanunların yapılması gibi temel egemenlik haklarını kullanırdı."¹ Biçimsel olarak bakıldığında yurttaşların hiç bir aracı olmadan kendi kendisini yönetmelerine olanak sağlanması nedeniyle ideal gibi görünen bu demokrasinin bir başka önemli özelliği yalnızca köle sahiplerine özgü oluşuydu. Yabancılar ve kölelerin halk meclisinde yeri yoktu. Doğrudan doğruya demokrasinin uygulanmasına maddi olarak olanak sağlayan da bu demokrasinin köle sahiplerine özgü azınlık demokrasisi oluşuydu. Köleler ve yabancılar yurttaş sayılmadığından yurttaş sayılanların sayısı fazla değildi. Bu da yurttaşların oluşturduğu Halk Meclisinin toplanıp karar almasını kolaylaştırıyordu. Bu nokta üzerinde fazlaca durmamızın nedeni şu: Biçimsel olarak demokratik görünen bir şey; özünde anti-demokrasinin en katıksız ifadesi ya da demokrasinin gelişmesi önünde engel olabilir. Her yerde tartışacağımız "taban demokrasisi" kavramı buna örnek olarak gösterilebilir.

Burjuva demokrasisi ise 17 ve 18. yüzyıllarda güçlenen burjuvazinin iktidarı ele geçirdikten sonra oluşturduğu devlet biçimidir. Orta çağın sonlarına doğru kentlerde oluşan burjuvazi, feodaliteye karşı

özgürlük ve eşitlik istemleriyle savaşıma başladı. Burjuva demokrasinin ilkeleri de bu savaşım süreci içerisinde oluştu. Bu ilkeler özel mülkiyet ve özel girişim özgürlüğünden oluşan iktisadi liberalizmle, genel oy hakkı, çoğulculuk ve yasa önünde eşitlikten oluşan siyasi liberalizmi içerir.

Feodaliteye karşı savaşımında tüm halk için eşitlik ve özgürlüğü savunan burjuvazi, egemen sınıf haline geldikten sonra yalnızca kendi sınıfı için özgürlüğü savunmaya başladı. Bunun en açık örneği burjuvazinin iktidarı ele geçirdiği birçok yerde genel oy hakkına koyduğu sınırlamalardır. Burjuva demokrasinin gelişmesi ve bugünkü batı demokrasisinin ilkelerinin oluşması ise işçi sınıfı ve diğer emekçi kitlelerin örgütlü savaşımının eseri. 19. yüzyılda sanayi devriminin ortaya çıkardığı işçi sınıfı, diğer emekçilerle de öncüllük ederek özgürlüklerden ve demokratik haklardan tüm halkın yararlanabilmesi için uzun yıllar savaşım vermiştir. "Batı Avrupa'nın 19. yüzyıl süresince demokratikleşme tarihine bakıldığında bunun ne denli zapsarı, bunalımlı ve mücadeleyi bir süreç olduğu çok iyi görülür. Sık sık geri dönüşlerle karşılaşırız. Oy hakkı yalnız erkeklerle veriliyor; birkaç yıl sonra geri alınıyor. Krallar ya da diktatörlüklerle oya dayalı cumhuriyetler birbirini izliyor. Ama bütün bunlar, sessiz sedasız ve kansız oluyor elbette. Ve dökülen kan da hemen her zaman emekçi halkın kanı. Ne var ki, o adsız ölümlerin amaçları eninde sonunda gerçekleşmiş; büyük mücadele sonunda birçok Batı toplumunda kitleler, geri alınmaz haklar elde etmişlerdir."²

Bugün de bir ülkedeki demokrasinin gelişkinlik düzeyi, diğer bir çok etkenle birlikte yığınların demokratik hakların korunması ve geliştirilmesi konusundaki etkinliğine bağlıdır.

Yığınların demokratik hak ve özgürlüklerin düzeyi konusundaki etkinlikleri ise örgütlülük dereceleri ve örgütlerinin güçleri ile doğru orantılıdır. Bu nedenle demokrasinin gelişmesi ve gelişmesinin savunma yığınların gündeminin ilk sırasında, hemen her zaman örgütlenme özgürlüğünün savunulması ve kapsamının genişletilmesi bulunmaktadır.

Batı demokrasisi diye adlandırılan bugünkü burjuva demokrasisi, köleci demokraside olduğu gibi dolaysız değildir. Modern burjuva demokrasisi temsildir. Bu, devlet egemenliğinin seçimle işbaşına gelen organlar aracılığıyla kullanıldığı anlamına gelir. Antik çağdaki demokrasinin doğrudan oluşu, onun burjuva demokrasisine göre daha de-

demokratik olduğu anlamına gelmez. Tersine, burjuva demokrasisi, demokratik hak ve özgürlüklerin yaygınlığı bakımından köleci demokrasiden daha demokratiktir. Zaten burjuva demokrasisinde demokratik hak ve özgürlüklerin, demokrasinin ilkel biçimine göre daha yaygın olmasının doğal sonucu olarak ortaya çıkmıştır temsil demokrasisi.

Tek başına temsili demokrasinin varlığı da bir ülkedeki demokrasinin düzeyine ilişkin fikir vermez. Halkın iradesini temsil eden organların oluşumunda uygulanan yöntem demokratikliğinin yanında ve ondan da önemlisi bu organların aldığı kararlara halk yığınlarının katılım derecesi bir ülkedeki demokrasinin düzeyini gösteren belirlerdir. Sorun burada da yine yığınların örgütlenme düzeyine ve yığın örgütlerinin etkinliğinde düğümlenmektedir. Buraya kadar söylediklerimizi özetlersek; bir ülkedeki demokrasinin düzeyini belirleyen temel etkenlerden birisi halk yığınlarının güçlü örgütlenmelere sahip olup olmadığıdır.

Demokratik hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi alanında iki tür örgütlülük söz konusudur. Nitelik bakımından birbirinden farklı ancak birbirleriyle tümüyle ilgisiz de olmayan bu örgütlenmelerden birincisi siyasi örgütlenmeler (siyasal partiler), diğeri ise demokratik kitle örgütlenmeleridir. Siyasi örgütlenmeler, toplumun tüm kesimlerini ve toplumsal yaşamın tüm yönlerini içeren programlara sahiptir. Üzerinde daha ayrıntılı duracağımız demokratik kitle örgütleri ise (sendikalar, meslek odaları gibi) yönedikleri kesimin kısmi, somut, acil ekonomik, akademik, mesleki, demokratik hak ve özgürlüklerini savunma ve temsil ettikleri kesimin yönetime katılma aracı olan demokratik örgütlenmelerdir.

Yukarıdaki tanımlamadan demokratik kitle örgütlerinin iki önemli işlevinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Örgüt mensuplarının hak ve özgürlüklerinin savunulup yeni ve daha gelişkin hak ve özgürlükler için uğraşı verilmesi ve yönetim kamelerininin alacağı kararlara temsil

edilen kitlelerin iradesinin katılmasının sağlanması.

Kitle örgütlerinin sözünü ettiği görevlerini başarıyla yerine getirebilmesinin başlıca koşulu dışarıya karşı etkin bir güç haline gelebilmesidir. Dışarıya karşı etkin bir güç olabilmek, buna olanak verecek iç işleyişin sağlanabilmesine bağlıdır. Demek istediğimiz, bir kitle örgütünün dışarıya yönelik uğraşlarıyla iç işleyişin, birbirleriyle etkileşimin içerisinde olduğudur. Bu nedenle kitle örgütlerinin faaliyetlerinin içeriye ve dışarıya yönelik görünümünün birbirinden bağımsız olarak ele alınması, yanlışlara düşülmesi sonucunu doğuracaktır. İç işleyişin,

kitle örgütünün dışarıya yönelik faaliyetlerine etkisi gözönüne alınmadan önerilen bir yöntem ilk bakışta demokratiklik bakımından idealmiş gibi görülebilir. Ancak idealmiş gibi görünen bu yöntem kitle örgütünün dışarıya karşı vereceği demokratik hak ve özgürlükler uğraşısını olumsuz yönde etkileyorsa, bu yöntemin demokratikliğinden kuşku duymalıdır.

Demokratik Kitle Örgütlerinin dışarıya karşı etkin bir güç olabilmelerinin başlıca koşullarından birisi, yaygınlığıdır. Çalışma yaptığı kesimin mensuplarından ne kadar çoğunu bünyesine alabilirse kitle örgütlerinin gücü ve etkinliği o oranda artar. Bir kere, kitle örgütünün içerisinde çalışma yaptığı kesimi ne ölçüde temsil ettiğine ilişkin itirazlar azalır. İkinci olarak da, hakların korunması amacıyla yapılacak eylemlerin etkinliği fazla olur. Bu arada kimi zaman savunulduğu görülen ve "az üye, etkin üye" biçiminde formüle edilen görüşün yanlışlığının vurgulanması gerekiyor. Bir kitle örgütündeki üyelerin etkinlik düzeyinin birbirinden çok farklı olması doğaldır. Ancak bir kitle örgütüne üye olmak bile bir etkinliktir ve hakların savunulabilmesi için örgütlenmenin gerekli olduğu bilincinin bir göstergesidir. Üyelerini etkin kılmamanın ve etkinliğini artırmamanın demokratik kitle örgütlerinin görevleri arasında olduğu da unutulmamalıdır. "Az üye, etkin üye" politikasının işin kolayına kaçmak olacağı ve kitle örgütünün içinde çalışma yürüttüğü kitlelerden tecrit olması ve temsil gücünün azalması sonucunu doğuracağı açıktır.

İLİM NE...

Kitle örgütlerinin etkinliğini artıracak ikinci unsur tabanın katılımının ve örgüt içi demokrasinin sağlanmasıdır. Bunun için, kararların oluşmasında geniş tartışma ortamının sağlanması ve aşağıdan yukarıya tüm kademelerde görevlendirilmenin seçim yoluyla yapılması gereklidir. Tabandaki her üye, istediğinde yeteneklerine uygun düşecek dernek görevini talep edebileceğinden, çoğunluğun onayını alarak bu görevi üstleneceğinden emin olmalıdır.

Yalnızca yöneticilerin seçimle göreve gelmesi kitle örgütlerinde tabanın söz ve karar sahibi olduğunu söyleyebilmek için yeterli değildir. Örgüt yönetimiyle taban arasında iletişim kanallarını oluşturacak ve yine seçimle görevlendirilecek ara kademelerin varlığı da zorunludur. Ayrıca çeşitli alanlarda etkinlikte bulunacak, yönetim kuruluna bağlı, ancak kendi etkinlik alanında yetki ve inisiyatifli olan yardımcı organlara gereksinim vardır.

Önemli kararların alınmasından önce ilgili tüm üyelerin katıldığı toplantılar yapılırak, tabanın görüşü alınmalıdır. Örgüt içi demokrasinin başka bir koşulu da, tabandan seçimle yetki alan yönetici kademeherin bu yetkilerini nasıl kullandıklarının hesabını yine tabana vermeleridir.

Örgüt içi demokrasi ve katılım kavramları tartışılırken bir noktadan gözden kaçırılmamalıdır. Demokratik kitle örgütlerinin varlık nedeni bu örgütler içerisinde demokratik ilişkilerin kurulması değildir. Demokratik kitle örgütlerinin varlık nedeni, üyelerinin hak ve özgürlüklerini savunulmasıdır. ve örgüt içi demokrasi de kitle örgütlerinin bu işlevlerini yerine getirebilmesi için zorunlu olduğu için savunulmalıdır. Yine bu nedenle de örgüt içi demokrasinin uygulanış biçimleri kitle örgütlerinin bu işlevleri dikkate alınarak saptanmalıdır. Bu noktada üzerinde önemle duruşumuzun nedeni katılım ve örgüt içi demokrasi konularında sözde yeni öneriler getiren "taban demokrasisi" savunucularının varlığıdır.

"Taban demokrasisi" savunucularının örgüt içi demokrasi ve tabanın katılımını sağlamak için önerdikleri, tüm kararların üyelerin tümünün katıldığı toplantılarda alınması yöntemi yeni keşfedilmiş bir yöntem değil. Yukarıda değindiğimiz köleci demokraside de kararlar tüm yurttaşların katıldığı toplantılarda alınıyordu. Köle sahipleri için oldukça demokratik olan bu yöntemin köleler için hiç de demokratik olmadığı çok açık. Üstelik binlerce üyesi olan kitle örgütlerinde bu yöntemin pratik olarak uygula-

namayacağı da tartışma götürmez. Zaten taban demokrasisini savunan alternatif hareket yanlıları büyük ve merkezi örgütlenmelere pek hevesli görünmüyor. Daha çok yerel ve küçük örgütlenmelerden yanalar. Aslında savunduklarına örgüt bile de memek gerekiyor. Çünkü alternatif hareket yanlıları örgütlenmiş toplulukları ve organize edilmiş hareketleri benimsemiyorlar. Nedeni de her türlü örgütülüğün anti-demokratik görülmesi.

Önerilen bir başka yöntem de örgüt yöneticilerinin sırayla göreve gelmesi. Her şeyden önce bu yöntem, görevini başarıyla yerine getiren yöneticilerin yeniden seçilmesine engel ve bu kişilerin tekrar yönetici olmasını isteyebilecek tabanın iradesine baştan konulmuş bir ipotek. Ayrıca sırf sıra geldiği için yönetici olan birinin görevlerini ne ölçüde yerine getirebileceği tartışma konusu. Bu önerinin dayandığı tek mantık iktidarda olmanın getirdiği varsayılan nimetlerin sırayla tadılması. Çünkü bu yöntemin tek başına örgüt içi demokrasiyi sağlaması olanaksız. Yöneticilerle taban arasında yukarıda değindiğimiz sağlıklı kanalların olmaması halinde yöneticilerin değişmesi pek bir anlam ifade etmiyor. Üstelik görev süresi bitiminde yeniden seçilemeyecek oluş, yöneticilik süresince keyfiliğe yol açabilir.

Demokratik kitle örgütlerini etkin kılabilecek başka bir unsur da, bu örgütlenmelerin güçlü merkezler sahip olması ve merkez otoritesinin kabul edilmesi. Başlangıçta biraz önce tartıştığımız örgüt içi demokrasi kavramı ile çelişir görünen bu husus aslında örgüt içi demokrasinin doğal bir sonucudur. Tüm üyelerin katılımının sağlandığı kararların uygulanabilmesi ve kitle örgütünün etkin bir savaşım verebilmesi, alınan kararların tüm üyelerce uyulması ve bu kararların uygulanması doğrultusunda merkezin vereceği direktiflerin eksiksiz uygulanması ile mümkündür.

"Taban demokrasisi" savunucuları kitle örgütlenmelerindeki merkezi önderlikleri de anti-demokratik bulmaktadırlar. Nedeni de merkezi önderlikleri bürokratik, kariyerçi bulmaları. Her türlü otoriteyi reddeden anarşist görüşlerin etkisi hissedilen bu düşüncenin temel nedeni, taban demokrasisi yanlılarının zaten merkezi önderliği gerekirmeyen, kendiliğinden ve gelip geçici yığın hareketlerini tek demokratik eyley biçimi olarak görmeleridir.

Yenilik iddiasıyla ileri sürülen bu parlak ve süslü önerilerle, pratikte örgütlenmeye karşı örgütsüzlük çözüm olarak gösterilmekte, toplumsal muhalefetin birleşip güçlenmesi yerine, birbirleriyle ilişkisiz küçük gruplara bölünüp, dağılıp etkisizleşmesi amaçlanmaktadır. Bu önerilerin de en çok kitlelerin örgütlenme istemleri önüne olmadık engelleri çıkararak seyirdireceğinden kuşku duyulmamalıdır.

Sonuç olarak söylemek istediğimiz şu ki, bir ülkede demokrasinin kalıcı olması ve gelişmesinin başlıca koşulu yığınların örgütülüğü ve bu örgütülüklerinin gücüdür. Demokratikleşme istemlerinin şu günlerde yaygınlaştığı ülkemizde de her şeyden önce demokrasinin güvencesini oluşturan kitle örgütlenmelerinin önündeki engellerin kaldırılması istemleri yükseltilmeli, varolan kitle örgütlenmeleri güçlendirilmelidir.

Çocuklarımızın sorunlarına sahip çıkalım...

"Bu vatan bize atalarımızdan kalmadı. Onu biz çocuklarımızdan emanet aldık."

Japon atasözü

Gençlerimize karşı taşıyamız gereken sorumluluğu ve sevgiyi belirten bu sözün içinde belki de Japon mucizesinin gizleri de saklıdır. Yurdun çocuklarımızdan emanet almak ve onlara insan onuruna yakışır bir yurt bırakmanın çabası içinde olmak ne güzel.

Ülkemizde bir genç yetiştirirken güçlükleri durmadan artmakta, faturası hızla yükselmektedir. Çocuklarımızın beslenme ve bakım giderlerinin yanı sıra eğitimleri ve eğitim giderleri hepimizin en önemli sorunu durumundadır. Yurdumuz üniversitelerinde çocuğu olan anneler-babalar bu sorunların ne denli geniş boyutlu olduğunu daha iyi bilirler.

Bu nedenle yüksek öğrenim kurumlarında çocuğu bulunan tüm annelere ve babalara seslenmek, çocuklarımızın sorunlarının çözümünde yardımcı olmaya çağırarak istiyorum:

Çocuğumuz Altan Amcanın geniş gözenekli kalburundan alta geçmemeyi başardı ve bir yüksek öğrenim kurumuna girdi. Tüm sorunları bitti mi?

Bitmedi. Şimdi yeni bir amcası varki dostlarbaşına. Doğrayıcı, kıyııcı ve baskıcı. Ona ve onun adamlarına göre öğrenci düşünmez, düşünse de söylemez. Öğrencinin kendi sorunlarıyla ilgilenmesine, okuluna ve içinde bulunduğu sosyal çevresine ilişkin bazı sorunlarla ilgilenmesine hiç gerek yok. Herşeyin en güzelini onlara rağmen YÖK'lü amcaları yapıyorlar veda yapacaklar. Bakınız nasıl yaptılar gençliksiz gençlik yılını. Onlar söylediyi, gençlik dinledi.

Halbuki biz çocuklarımızın bazı yaşam deneyimlerini okullarında edinmelerini, yarın kendilerine devredeceğimiz emaneti nasıl yöneteceklerini şimdiden öğrenmelerini istiyoruz. Üstelik biz çocuklarımızı salt bir masa adamı olsunlar diye de okutmuyoruz. İyi bir yönetici, araştırmacı, planlamacı, sorumluluklar yüklenici.. olsun diye okutuyor, dayanılmaz güçlüklerle katlanıyoruz. Bunun için de kendi sorunlarının çözümünde sözsahibi olmasını, kendi yönetimine katılmasını, bu konularda deneyim sahibi olmasını istiyoruz.

Aslında üniversite olmanın, üniversiteli olmanın gereği de budur. Biz çocuklarımızı yedi yıllık liselerin ikinci devresine değil, üniversiteye gönderdik.

Anayasamızda, cemiyetler yasasında bir engel bulunmamasına karşın, YÖK rektörlerinin üniversiteleri bir İsparta disiplini altında tutmaları anlamak güç. "Dernekleşelim, yönetimle aramızda sağlıklı diyaloglar sağlayalım, sorunlarımızın çözümünde bizlerinde tuzu biberi olsun..." diyen öğrencilere çeşitli engellemeler çıkarmalarını, girişimci öğrencilere de iyi bir gözle bakmalarını anlayamıyor ve demokratik bulmuyoruz.

Sayın yöneticiler bununla da yetinmeyip, abanın altındaki sopalarını gösteriyorlar. "12 Eylül'den önceye mi dönmek istiyorsunuz?" Kim dönmek ister o kades kavgalı, kanlı günlere. O kanlı dönemlerden hep gençlik büyük kayıplar vererek çıktı. Hatta kendinden kaynaklanmayan bazı suçların faturasını da ödeyerek. O acı günlerin olmasında taraftı yöneticilerin, kıskırtıcıların, yasaları uygulamayanların sanki hiç bir sorumluluğu yoktu.

Tüm yöneticilerin tarafsız ve adil olduğu bir ülkede gençlik suç işlememti, anarşi yaratmamıştır. Doğasının gereği gençlik, biraz başaldırıcıdır. Haksızlıklar olumsuzluklar karşısında bizlerden daha çok duyarlıdır. ama tüm bu tephilerin özünde daha güzel bir dünyaya yaşama özlemi gizlidir. Bu nedenle gençliği yıkıcı olarak değil, yapıcı olarak görmek, onların bizlerden daha ileride olmalarını içimize sindirmek gereklidir. Ve tüm öğretim üyelerimizin kendi hocalarından ileride, zamanla öğrencilerinden geride olma özverisini göstermelerini bekliyoruz.

Üniversite yönetimlerinden ve öğretim üyelerinden beklentilerimiz yanında, biz velilere de düşen görevler vardır. Mevcut yasalar çerçevesinde örgütlenmek, ÜNİVERSİTELİ ÖĞRENCİ AİLELERİ DERNEĞİ'ni en kısa zaman dilimi içinde kurarak çocuklarımızın sorunlarına sahip çıkmak, kamuoyu yaratmak ve demokratik baskı unsuru olmaktır. Onlardan aldığımız emaneti ancak bu yolla onlara yakışır biçimde kullanmış oluruz.

ŞİİRDE GELENEK

- "Gelenek" kavramından ne anladığınızı açıklar mısınız? "Şiir Geleneği'nin bu genel olgu içinde konumu ya da boyutları neler olabilir?
- Gelenek açısından Çağdaş Türk Şiiri'nin başlangıç çizgisi hangi tarihlere kadar çekilebilir? Divan ve Halk Şiirlerinin bu çizgiye yakınlıkları nelerdir?
- Çağdaş Türk Şiiri'nin varolan geleneği içinde "modern şiir hareketleri"ni (Birinci Yeni, İkinci Yeni ve bugün bir kısım şairlerce şu ya da bu oranda yürütülen kapalı ya da soyut şiiri) nasıl değerlendiriyor sunuz?
- Soruların dışında konuyla ilgili olarak eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz?

Şükran Kurdakul "Çağdaş Türk Şiiri'nin başlangıç tarihi, çağdaşlaşma bilincine bağlı hareketlerin toplumsal olayları etkilemeye başladığı evreden ayrı düşünülemez."

■ Yarattığı ilk çağrışımlarla, toplumun değişmesini isteyen, bu uğurda savaşım veren kimseleri rahatsız edici nitelikleri var gelenek kavramının.

Eski koktuğu için. Belirleyici etkileriyle, kültürel ilişkilerde durağanlık yaratma olasılığını içinde taşıdığı için.

Bu nedenle tutucu ve devrimci yaklaşımlara açık olan gelenek kavramı, eski ile yeni çatışmalarında eskinin savunma araçlarından biri durumuna gelebilir.

Özellikle bizim gibi, yüzyıllar boyunca tefeci sermayenin, endüstri devrimine karşın, egemenliğini sürdürmeyi başardığı ülkelerde tutucu, "geleneklerimize aykırıdır" diye görünmez bir yassayı somutlamaya çalışırken,

bilinmez bir zaman diliminin, özellikleri tartışılmaz duruma getirilmiş hangi toplumsal kesime yaradığı ustalıkla gizlenmeye çalışılan bilgi yada alışkanlıklarından kendi çıkarı adına yararlanmak istiyordu.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında "Dilimiz Türkçedir. Türkçemizi arapça ve farsça sözcüklerin, kuraların egemenliğinden kurtarmak gerekir." diyen yenilikçinin karşısına Osmanlı kafası bu yasakla çıkmaya çalıştı:

— Geleneklerimize aykırıdır. Kurtuluş savaşı utkusundan sonra Cumhuriyetçinin karşısına gene Osmanlı kafası aba altından aynı silah göstermeye çalıştı.

— Geleneklerimize aykırıdır. Ve tarihsel değişimin öncülleri, "çok partili yaşama geçildiği" 1946'larda işçisi, köylüsü, aydını ile kendi sınıf çıkarlarını gözetin örgütlerini yaşama geçirdikleri zaman, bu kez Cumhuriyet döneminin tutucu kafası fetvayı basmakta gecikmedi:

— Geleneklerimize aykırıdır.

Diyeceğim, her tarihsel dönemde kendi sınıf çıkarlarının belirtildiği ideolojiler doğrultusunda değişimin önünü kapamak isteyenlerin elinde kimi gelenekler durdurucu bir silah olarak kullanılmak istendi.

Toplumcu dünya görüşü ise geçmişle hesaplaşırken "yeni bir kuram, hipotez ve bilgi sistemi" üretmek için çözümlere varmaya çalışmıştır. Eskiye, tarih biliminin vazgeçilmez öğelerinden soyutlamadan bakar.

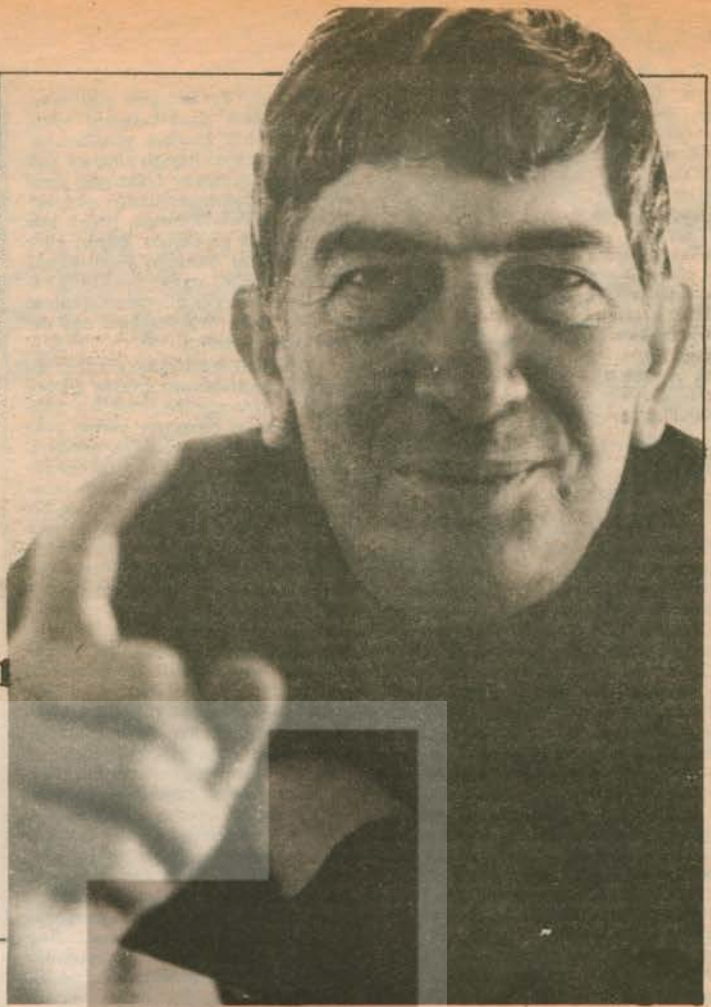
"Bellî bir zaman dilimi içinde, belli olayların nasıl ortaya çıktığı hangi ana gelişme evrelerinden geçtiği ve kendi gelişmesi açısından bugün hangi duruma geldiğini incelemek gerektiği" biçimindeki temel ilkeye bağlıdır.

Bu hesaplaşma toplumcu dünya görüşünün, egemen ideoloji karşısında geçmişe, yaşanan zamana ve geleceğe yaklaşımı belirlediği gibi, geleneksel olanda kendi gelişimiyle çatışmayan öğeleri bulup çıkarılmasına yardımcı olur.

Üretim ilişkilerinde de böyledir bu. Geniş anlamda kültür ilişkilerinde de.

Ama yaratma olayı tamamen kişisel olduğu için, sanatçının geleneksel karşısındaki tavrı kendi sanatsal yönteminin sınırlarına girer. Toplumcu gerçekçi sanat görüşüne bağlılığı bilinen bir şair, geçmiş bir dönemin tutucu nitelikteki şairlerinin yapıtlarındaki şu yada bu öğeye yaklaşabilir. Onlardan yararlanabilir. Bu tür yararlanmalara Nazım Hikmet şiirinde de raslayabiliriz.

■ Çağdaş Türk şiirinin başlangıç tarihi, çağdaşlaşma bilincine bağlı hareketlerin toplumsal olayları etkilemeye başladığı evreden ayrı

düşünülemez bence. Çağdaşlaşma bilinciyse, dış kapitalizmin gizli sömürge durumuna getirdiği bir ülkede asker-sivil okumuş orta tabakanın, durumu algılayarak, taleplerini eyleme dönüştürmesiyle gerçeklik kazanmıştır.

İlk atılım II. Meşrutiyet öncesidir. 1890'lara dayanan bu evrede düşün ve edebiyat demokratikleşme adına başlatılan savaşımı besleyen felsefi kaynakları benimsediği için iktidarla çatışkı halindedir. Bir kuram ve eylem adamının belirttiği gibi "Devrimin küçük bir parçası olan" II. Meşrutiyet hareketiyle birlikte demokratikleşme savaşımı düşün ve eylem alanının en belirleyici etkenleri durumuna gelir. Dil, tarih anlayışı, ulusal kültür, sınıfsal çıkar, eğitimde çağdaşlaşma vb. istemlerin birbirini sürükleyen dalgalı gibi toplumun daha geniş tabakalarını etkilediği bu yıllarda şiir de biçim ve içerik değişimleriyle çağdaşlaşma sürecine girmiştir.

Daha önce Tanzimatçıların divan şiirine karşı çıktıklarını biliyoruz.

"Havassa ait bir edebiyat istemiyoruz." diyebilen Namık Kemal, "Elvermedi mi Nedim ü Nef'i" dizesini yazmıştı. Ama divan şiirinin yapısal özelliklerinden kurtulamadı. Servet-i fünuncular aruz ölçüsünü, divan şiirinde bol raslanan arapça ve farsça tamlamaları kullanmalarına karşın bütün güzelliğini gerçekleştirdiler. Olgunluk dönemi ürünleriyle çağdaş şiirimizin yol açılardan biri olarak kabul edilen Tevfik Fikret "serbest mütezzat"ı geliştirdi. Yakın çevre ilişkilerinden aldığı izlenimlerle yeni duyarlıklara açılırken aruz ölçüsü ile sonnet'ler yazdı. 1910'lardan son-

ra sözcükleri de değişmişti Fikret'in Yahya Kemal'in çok kez belirttiği gibi uyakları, buluşları, dize anlayışı ile yeniydi. İnsan anlayışı ile çağdaştı. Olaylara bakışı ile yaşadığı dönemi aşırıyordu. Bu yinelemek zorunda kaldığım bilgilerden sonra sorabilirim: Aruz ölçüsünü kullandığı için Fikret'in divan şiirinin etki alanında kaldığını söyleyebilir miyiz? Değişme, divan şiir anlayışından uzaklaşmak içerik sorunu olarak görünür önce.

Namık Kemal, hürriyet, hak, hukuk, esaret, değişim vb. kavramların yer aldığı dizelerle çağına yetişmeye çalışmıştı.

Tevfik Fikret, anayasayı rafa kaldırarak, meclis diktasına dayanan bir zorbalık rejimi oluşturan İttihat ve Terakki karşısında özgürlük ve temel haklar sorunlarını işlediği için yeni çağın adamı oldu.

"Haksızlığın envânını gördük bu kaanun?"

En gamlı sefaletlere düştük. Bu mu devlet?

Devletse de, kanunsa da artık yeter olsun

Artık yeter olsun bu deni zulmü cehalet

Millet yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol

Ey hak yaşa, ey sevgili millet yaşa var ol."

İlk bakışta soyutbir başkaldırma gibi görünen bu dizelerde, ulus adına yasa koyan kurumların sınıfsal çıkarlara dayalı yönetim biçimleri eleştirilmekte, büyük çoğunluk olan "millet" yolu, hak yoluna eşdeğer tutularak benimsenmektedir. Reddedilen genel olarak "yasa" ve "devlet" değil, egemen sınıfların koyduğu yasalar ve onun yönettiği devlettir. Bu başkaldırı havası 95'e

Doğru'da hem daha kesinlik kazanmış, hem de yasalarla toplum arasındaki zıtlıklar daha açıkça ortaya konmuştur.

"Millet yaşamaz hakka tahassürle solumurken
Sussun diye vicdanına yumruklar inerse
Millet yaşamaz Meclisi müstahkâr olurken

İğfal ile tehdit ile titrer ve sinerse
Millet yaşamaz ma'şeri millet boğulurken."

dizelerinde koşullara bağlı reddetme öğeleri açıktır. Nedir bu koşullar? Devlet yönetiminde ağırlığı olan güçlerin "millet"e karşı oluşu..

Fikret, devlete ağırlığını koyan siyasi gücün (İttihat ve Terakki Fırkası) yarattığı meclis diktatoryasının, dışa göbeğinden bağlı olan sermaye çevrelerinin çıkarları uğruna demokrasiye aykırı yola düştüğünü çabuk farkederek, devrim tarihimize ilk kez ekonomik hak ve özgürlük düşüncesini somutlama başarısı göstermiştir. İlk kez ekonomik hak ve özgürlüklerden yoksun bırakılan kitlelere kağıt üzerinde tanıyan siyasal özgürlüklerin bir anlamı olmadığını görmüş ve göstermiştir. / Yüzyeyden bakılınca kötümser görünen Fikret, gelecek düşüncüsü sözcüğü olduğu zaman alabildiğine iyimserdir. Bir sığınma, kaçış ya da soyut bir bağlanmış niteliğinde değildir bu iyimserlik. Düşünceye bağlı bir gerçeklik olarak vardır. Çünkü "Fıtratta tekâmül ezeldir." ve şair yaşadığı toplumun da evrim yasalarına bağlı olarak adım adım devrim yolunda ilerleyeceğini, tarihin koyduğu yasaların aydınlığı içinde görülmektedir. "Şükran Kurdakul, Çağdaş Türk Edebiyatı, Meşrutiyet Dönemi, sf. 40-41)

Bu gerçeklere bakarak çağdaş Türk şiirinin oluşum aşamasında devrim şiiri ile bir yakınlığın sözcüğü olmadığını söyleyebiliriz.

Mehmet Emin (Yurdakul) ve Rıza Tevfik (Bölükbaşı)'ın Genç Kalemler (1911) hareketinden de önce hece ölçüsüyle "manzume"ler yazdığını biliyoruz. Rıza Tevfik'in koşmaları Bektaşî nefeslerinin taklididir.

Mehmet Emin ise, hecenin, değişik kalıplarını denerken halk şiirinden cesaret almıştır, diyebiliriz. İlk kitabı, "Türkçe Şiirler"(1899) adıyla yayınlayan şair "Sefiller", "klübe", "mukaddes hüriyet", "irgat", "rençber", "paçavralar altındaki yoksul" vb sözcük ve tamlamaları kullanarak gerçeği yansıtmaya çalışır. Yer yer kafa tutar, heca sürer, kurulu düzeni yargılar. "Zira mülkte adalet yok, hüriyet yok, hukuk yok;

Hükümette haksızlık çok, ahaliye zulum çok.

Her bucakta emir elli istipdat
Her bucakta kaplan dişli cehalet
Her bucakta ölümlü yüzülü sefalet
Her bucakta bin inilti, bin feryat..

İşte size İstanbul ki, tamamiyle eski
Bizans, O Babil

Saraylar kasaphane, mektepleri birer fesat ocağı;

Kışlalara mahpusane, meclisleri birer casus yatağı,

İş başında olanları hep zelil.

"(Vatan Telhikede)

Türkçe sözcüklerle, tabana en yakın kesimin diliyle yazmasına karşın, şiire özgü öğelerin olağanüstü duyarlılığını yaratacak sanatsal yöntemleri elde edemediği Mehmet Emin. Ama çağdaşı olan insana gören gözlerle bakıyordu. Dilinin kaynağındaki güzelliğe erişemese bile, Türkçeye inandığı, gizil

gücünün verimlerini düşündürdüğü için çağdaş şiirin yol açıcıları arasında sayılmıştır.

Toparlarsak çağdaş Türk şiirinin oluşum aşamasında, özellikle eski şiirin dil beğeni karşısında Türkçenin gücüne inanan şairler halk şiirinin yararlarına olanaklı aramışlardır. Dönemlerinin beğeni düzeyi ve kendi sanatsal güçleri oranında.

■ Çağdaş şiirimizin 1920-40 evresinde idealizm ile dialektik materyalizmden etkilendiğini söyleyebiliriz Dergah (1921-23), Hayat (1926-28) Ağaç (1936), Kültür Haftası (1936) dergilerinde özellikle Bergsoncu idealizme bağlı edebiyat adamlarının yanında şairler de toplanmıştır.

Aydınlık (1921-1925), Resimli Ay (1924-28), Yeni Edebiyat (1940), Ses, Yeni Ses (1931-1945)'te marksçı dünya görüşüne bağlı yazarların şairlerin ürünleri görünür.

Her iki akıma bağlı şairler arasında ustalar vardır. Beğeni düzeyleri sıfırın altında seyredenler vardır. Heriki akımda da Türkçenin zılgilinde saklı hazineleri bulup çıkarma sabrını gösterenler vardır. Kalıplaşmış sözcük ve tamlamalarla yetinenler vardır.

1940'dan sonra Garip, II. Yeni gibi etkileri dar bir çerçevede içinde kalan şiir hareketleri bir felsefeye dayanmadıkları için akım sayılmamalıdır. *Fecr-i Ati, Yedi Meş'ale* gibi bir araya gelmelerdir bu hareket-

ler. Girişimdir. Garip (1941)'çiler kitaplarını yayımladıktan bilemediniz üç yıl sonra değişik alanlara kaymışlardır. Demokrat Parti'nin tüm sanat dalları üzerinde geniş baskı politikası uyguladığı yıllar ortaya çıkan II. Yeni ise kaçışın ferahlığını yaratı kimi şairler üzerinde. 1960'dan sonra da kendi gitti, ismi kaldı yadigar. (1)●

1- Nuri İyem, Can Külahoğlu ile yaptığı söyleşide, 25-30 yıl sonra, "Basketandan büküm için soyut resim yaptım." diyerek toplumcu gerçekçilerin yargılarını doğrulayıcı nitelikte bir açıklamada bulundu. (Milliyet, 10 Aralık 1985)

sinema notları

ALPER FİDANER

Dul Bir Kadın

SUPER'LER YENİDEN ARAMIZDA

Geçtiğimiz yıllarda 'soluk kesen' maceralarıyla milyonları sinema salonlarına, milyarları yapımcıların kasalarına toplamayı başaran bir dizi 'kahraman' yeni sezonda ikinci, üçüncü filmleriyle filimsiz geçen yeni sinema sezonunu şenlendirdi. Geçtiğimiz yıl tek tük de olsa nitelikli film izleme fırsatı bulabilen izleyici bu yıl eski süper kahramanların yeni serüvenleriyle başbaşa kaldı. 85-86 sinema sezonunu seçkin konukları, üstün alman kırının tarihsel dekorlar için 20. yüzyıla yansımaları Conan, Reagan'ın "o gerçek bir ulusal kahramandır" dediği Vietnam savaşçısı Rambo ve karşılaştığı binbir güçlüğü tek başına kurtulmayı her zaman başaran çizgi roman kahramanı Indiana Jones yeni filmleriyle geçişlerin önünde uzun kuyruklar oluşturdu. Geçtiğimiz günlerde Türkiye'ye gelen ozan Yeğen'in, imza günü sırasında "Türkiye'deki gençleri nasıl buldunuz?" sorusuna, "Rambo'nun önünde kuyruğa giren genç insanları görmek çok izücü" diye karşılık vermişti. Yeğen'in karşılaştığı durumdan üzüntü duyuyor Kendi ülkemizin gerçekleri karşısında bizim yapmamız gereken üzüntü duymaktan öte bir şey olsa gerek.■

ANTALYA FESTİVAL'INDEN SİNEMALARA ÜÇ FİLM

Bir hayli tartışmalı bir biçimde başlayıp biten 1985 Antalya Film Festivali'nde ödül alan filmlerden üçü sinemalarda gösterime girdi: Sinan Çetin'in 14 Numara'sı, Muammer Özer'in Bir Avuç Cennet'i ve Atif Yılmaz'ın 'en iyi film' ödülü kazanan Dul Bir Kadın'.

Genç yönetmen Sinan Çetin'in 'Genelevde Yas' romanından uyarladığı ve genelev gerçeğine değinmek gibi önemli bir nitelik taşıyan 14 Numara adlı filmi, ne yazık ki kendisinden beklenenleri veremeyen çok uzak kalıyor. Çevreden, geçmiş ve gelecekteki kopuk bir genelev mekanı içinde başlayan ve biten film, gerçeğin bir deşerlendirilmesini bile yapamadan Yeşilçam kalıplarına sıkışıp kalıyor. Kimi yarımcı oyuncuların başarısızlığı ve Sinan Çetin'in sinema dilini geliştirme yolunda atmaya çalıştığı adımlar da filmi kurtarmaya yetmiyor. Özellikle de öykünün eksikliği, boşlukları filmi genel düzeyinin düşmesinde, bir Serpil Çakmaklı filmi olmasında önemli bir etken. Daha önce daha başarılı ürünler vermiş olan Sinan Çetin'in, izlediği yolu yeniden gözden geçirip, kendisini daha ileriye götürmesini is-

Rambo

temek, hakkımız olsa gerek.

Büyük ödül sahibi 'Dul Bir Kadın', Atif Yılmaz'ın sevgi-cinsellik çeşitlemelerinden yeni bir örnek. İstambul'un 'entel'leri, sanatçıları(!), antikacılar ve bol aphrodisiak'lı Bodrum bu filmi malzemesini oluşturuyor. Sorunu kadınlar, kişisiz erkekler de pasta'nın kremaları. Film boyunca, 'normal'e, 'sradan'a rastlayamamak, yalnızca Atif Yılmaz'ın ele aldığı çevrenin niteliği yüzünden olmasa gerek. Hele filmi sonunda 'erkesiz' mutluluğu yakalayan kadınlar yaklaşımın çarpıklığını ve eleştirilmeden de derece uzak olduğunu iyice gösteriyor. Bir Yudum Sevgi filminin gösterdiği başarıyı ardından, yönetmenin hem Dağınık Yatak'ta hem de Dul Bir Kadın'da bu derece yanlış yaklaşımlarla yola çıkması, Bir Yudum Sevgi'de övgüye değer payın büyük bir bölümünün senaryo yazarı Latife Tekin'e ait olduğunu gösteriyor. Her şeyi karşın Atif Yılmaz'ın sevgi-cinsel-

lik çeşitlemelerinin yeni ürünlerini bekleyip kesin kararın en sonra verilmesinin yararı olacağı ortada. Antalya Festivali filmleri içinde 'saf'lığı ile dikkat çeken Bir Avuç Cennet, diğer iki yapıma göre daha başarılı. Çalışmalarını İsveç'te sürdürdükten sonra ikinci uzun filmi Türkiye'de gerçekleştiren Muammer Özer, daha önce Parçalanma-Kardeş Kanı ile kendini izleyicilere tanıtmıştı. Köyden kente göçüp yerleşecek bir yer bulamayanca bir otobüste yaşamaya başlayan ailenin çevre ile ilişkilerini anlatıyor. Bir Avuç Cennet, Filmin temel sorununu ise Muammer Özer'in 'yabancılığı' oluşturuyor. Türkiye'den uzun süre uzak kalan yönetmenin bir süre sonra bu sorunu yenebileceğini, bu arada yeni filmlerinde acemilikle ilgili sorunlarla da başa çıkabileceğini düşünüyorum. Muammer Özer Yeşilçam'ın çok uzaklarından geliyor. Kendisini çarçık işleyişine kapımadığı sürece iyiye güzele yönelmesi hiç zor değil.■

8 3 ağustosunda bol yıldızlı bir Atina gecesi. Olimpiyat stadında ülkenin önde gelen sanatçılarından Yorgos Dalaras'ın jübile konseri var. Seksen bin kişilik stad tamamen dolu. Sanatçı, aşk şarkılarından politik şarkılara, halk türkülerinden Moustaki'ye değin geniş bir yelpazeden oluşan programın bir bölümünde, sahnenin hemen önündeki sıralardan birinde oturan onbeş-onaltı yaşlarındaki bir genç kıza doğru şöyle sesleniyor: "Şimdi sıra babanın şarkılarında". Bu sözlerin ardından stadyumdaki herkes dehşetli saygı ile dolu, yoğun bir sessizlik içinde ayağa kalkıyor. Çakmağı olanlar çakmaqlarını, kibriti olanlar kibritlerini yakıp meşale gibi havaya kaldırıyorlar. Sessizliğin sesi hükmediyor. Ve başlıyor O'nun şarkılarının ilkine Dalaras. Ama yalnız o mu başlayan? Seksen bin kişilik koro da başlıyor onunla birlikte. Birçok insanın ağladığı görülüyor. Hanı bir can dostunuzu apansızın yitirirsiniz de, kabullenemezsiniz bir türlü yokluğunu. Ne zaman anısı canlansa hüzünlenirsiniz, iki damla gözyaşı birikiverir gözlerinizde. İşte o tür gözyaşları stada dökülenler.

Stadı dolduranlar, ancak O'nun şarkılarından oluşan bölümü sona erince tekrar oturuyorlar. Ve Yunanistan'da ne zaman bir konserde O'nun, parçaları çalınıp söylene, aynı sahne yeniden yaşanıyor. O'nun, hiç güncelliğini, canlılığını, sıcaklığını yitirmeyen şarkılarını herkes hep bir ağızdan söylüyor sahnedeki sanatçıyla. O'na saygı, O'na sevgi bitmiyor, tükenmiyor. Bu sevgi, Manos Loizos sevgisi.

Herseyden önce duru ve samimi kişiliği ile kendisini halkına böylesine sevdirmeyi başarmış Manos Loizos'u 1982 sonbaharında umarsız bir hastalık sonucu, en verimli çağında yitirdik. Bu yazımızda, "Telli Telli" ve "Maskeli Balo" adlı şarkılarıyla yalnız Ege'nin batı kıyısına değil, doğu kıyısına da mal olmuş sanatçının bir yandan biraz olsun tanıtmayı, öte yandan da anısını saygıyla anmayı amaçlıyoruz.

Yeni Türkü grubunun "Akdeniz Akdeniz" adlı uzunçalarını dinleyen okurlarımız hemen anımsayacaklardır Murathan Mungan'ın sözlerini yazdığı, Manos Loizos'un bestesi olan o iki parçayı: "Telli Telli" ve "Maskeli Balo". Ancak bu anlamlı parçaları dışında, biz Türkiye insanlarına çekici gelebilecek diğer bir çalışması daha vardı Loizos'un. İçinde "Angina Pektoris", "Kerem Gibi", "En Güzel Deniz", "Yaşamaya Dair" ve Nazım'ın 1945-49 yıllarında hapisshaneden yazdığı bir dizi şiirin de bulunduğu bir uzunçalar bu. Adı, "Sevgiliye Mektuplar". Bu adı Loizos kendisi koymuş. Kaynakları ise, Loizos'un Nazım'ın 1942-46 arasında yazdığı mektuplar ve şiirlerine olan özel sevgisindenmiş. Uzunçaların kapağında şöyle yazıyor: "Loizos'un düşüncesi ve amacı bu şiirlerin çok basit, bir su şiflisine benzer müziklendirmeye sahip olmalarıydı". Gerçekten de, şarkılar dinlenildiğinde onların son derece durgun-sessiz bir ortamdan fıskırmadıklarını, adeta aktıklarını fark ediyor insan, Manos'un dokunaklı sesi, bu ırmağın yatağı oluyor. Hatta bazen, müziklerde belirli bir boşluk varmış gibi geliyor insana, belki de öyle gerçektir, çünkü parçaların orkestrasyonu yapılmamış, hepsi henüz ilk kayıtlar. Pekiyi bu plak niye böyle yayınlanmış diye bir soru akla takılabilir. Çünkü arkadaşları, Loizos'un anısına bir arma-

ğan yapmak istemişler. "Eğer ömrü yetseydi, Laute, gitar ve piyano kullanmak istiyordu", deniliyor. "Sevgiliye Mektuplar" uzunçaları, öndört şiirin müziklendirilmesini içeriyor. İlk önce dört şiiri besteleyen Loizos, başka sorumlulukları ve görevleri nedeniyle uzun süre ara verip, 1979'da çalışmasını bitirmiş. Plakta yer almayan ama bestelediği dört şiir daha bulunmakta. Çeviriler, tanınmış Yunan ozan Yannis Ritsos tarafından yapılmış.

Manos Loizos bu plağı 1982 başında Maria Faranduri ile birlikte doldurmak istemiş ama o sıralar Faranduri'nin zamanı olmadığından çalışma 82 sonuna ertelenmiş ve kayıt, Loizos'un ölümü nedeniyle hiç gerçekleşmemiş.

Burada O'nun özyaşamı üzerine de birkaç kısa bilgi vermek istiyorum:

Manos Loizos 1937 yılında İskenderiye'de (Mısır) doğdu. Arkadaşlarıyla şakalaşmaktan hoşlanan, afacan bir çocuk olan Manos'un okulda derslerle arası çoğunlukla soğuk kaldı. Öte yandan tartışmalara katılan, özellikle yazına meraklı ve utangaç bir delikanlı olarak belleklerde kalmıştır.

Onbeş yaşındayken babası kendisine bir keman hediye eder. Ne var ki, girdiği müzik okulunda keman öğretmeniyile anlaşamaz ve bu defa gitar öğrenmeye başlar. 1954 yılında gitar ve kemana yanına piyano öğrenimini de ekler ve Gounaris adlı müzisyenden basit sözlü şarkılar çalar. Bu dönemde Manos piyanoyla improvize de yapmaya başlar.

1955'de İskenderiye'de liseden mezun olan Manos, Atina'ya gelir ve ezacılik fakültesine girer. Bir yıl sonra bu bölüm hoşuna gitmediğinden bir ticaret okuluna başlar ancak bu okulu da sevmeyecektir.

1955'den 1957'e kadar müzikle fazlaca uğraşamaz. 1958'de kendisine bir piyano kiralatır ve "Rebetiko" türü ve Hacıdakis'den parçalar çalmaya başlar. Artık kendisi de beste yapmaktadır ve besteleri aşk şarkılarından çoğunlukla. Müzikle kesin ve ciddi uğraşmak istemektedir ve bu nedenle okulla bağlarını tümü koparır. Bu olay, ailesinin kendisine parasal yönden desteklemesine engel olur. Ancak babası yine de az miktarda para göndermektedir ona gizlice. Ailesinin arzusu, Manos'un bir tiyatro/sinema rejisörü veya bilim adamı olması yönündedir. Manos ise en önce müzik adamıdır ve bunun yanısıra resim de yapmaktadır.

Durumunun iyice bozulduğu, geçim sıkıntısı çektiği 1960 yılında garsonluk yapar. Bu arada Theodorakis ve Hacıdakis'ten şarkılar söylemektedir. 1962 yılında, daha sonra Theodorakis ve Leonidis'in de kullanacağı bir koro kurar ve bu koronun yönetmenliğini üstlenir. Ve ilk konserini Leonidis'le birlikte verir. Bu konser, büyük usta Theodorakis'in övücü sözlerini kazanır. Bu yıllarda kurulan "Yunan müziğinin dostları" adlı derneğin üyeleri arasında Loizos'un yanında Faranduri, Stavopulos gibi ünlü adlar da bulunmaktadır, ki bu üyelerin bazıları Lambrakis örgütünde de yer almışlardır.

1962'de sözleri İspanyol şair Lorea'ya ait olan ve kendisinin ilk eseri "Yol Türküsü"nü, ilk olarak

manos loizos'un anısına. Veli Usta

plağı doldurur. 60'lı yılların ortasından itibaren sesini iyice duyurmaya başlar. Çok az bir ücretle de olsa "Buat" denilen tavernamsı yerlerde Faranduri ve Stavopulos ile şarkı söylemektedir artık.

1965 yılında, kendisine sonraları şarkı sözleri de yazacak olan Maro Limnu ile evlenir. 1968-69 yıllarından itibaren halk arasında çok tutulacak olan bir dizi aşk şarkısı besteler. Bu arada iktidara gelen faşist albaylar cuntasına karşı Loizos "politik şarkı"lar yapmaz. Nedeni sorulduğunda, iyi bir aşk şarkısının da politik şarkı olduğu yanıtı vermektedir. Burada Loizos'un dar anlamda anlaşılın "politik şarkı" yapmamasından, onun cuntaya karşı edilgen kaldığı sonucu çıkartılmamalı. Kendisi politik savaş vermiş ve hatta demokratik girişimleri desteklediği imzalarından vb. ötürü cuntanın son günlerinde tutuklanmıştır da. Diktatörlüğün yıkılmasından sonra Dalaras'la yaptığı, özellikle kırsal kesimin sorunlarını ele aldığı sosyal içerikli plak, Yunan halkının bu yöndeki özlemlerini dile getiriyor ve plak yüzbin adet satılıyor.

Loizos 70'li yılların başında Ritsos, Elitis, Seferis'in şiirlerini bestelemeye başlar. Artık "Rebetiko" ve "Zeybekiko" türünü de bırakmış, kendi şiirlerinin müziklendirilmesini de uğraşıyordu. 1974'de bestelediği "Günaydın Güneş" adlı beste, daha sonra asıl içeriği biraz değiştirilmiş olarak PASOK'un marşı olacaktır. Loizos'un birinci evliliği fazla devam etmez, Kıbrıs'a yaptığı bir

gezide tanıştığı Dora Sicanni ile ikinci evliliğini yapar. Dora Sicanni de kendisine şarkı sözü yazar. Her iki evliliğinden birer kızı olur.

Nihayet 1982 martında Loizos, Faranduri ve Zülfü Livaneli ile buluşur. O zamanlar yaptıkları söyleşilerde Livaneli'nin şarkıları yapması, Faranduri'nin söylemesi ve Lefteris Papadopoulos'un sözleri yazması tasarlansın. Kendisi de Livaneli'yle bir plak yapmak istemektedir ancak sağlık durumu böyle bir girişime olanak veremeyecektir.

Yüksek tansiyon ve böbrek ağrıları, onu önemli ölçüde rahatsız etmesine ve doktorlarının uyarısına rağmen, gerekli önlemleri almamaktadır. Aynı yıl sağlık durumu nedeniyle yaptığı bir gezi sırasında geçirdiği ikinci beyin kanamasından kurtulamaz.

Manos Loizos'un müziği dış etkilenmelere açıktı. Bu etkilenmeyi kendisi bilerek istiyordu. Ne var ki, örneğin plak çalışmalarında diğer sanatçılara çalışmaktan, kendi stili bozular korkusuyla kaçınıyordu. Bu nedenle de olmalı, üretmiş olduğu plak sayısı fazla değildir. Toplam olarak on adet uzunçalar yapmış fakat tiyatro ve sinema için birçok müzik de hazırlamıştır.

Şarkılarında Mısır ve Yunan müziği öğelerinin sentezini görmek mümkündür. Yapıtlarının bir diğer özelliği de, onlarda melodinin vurgulanması (diğer sanatçılarda pek rastlanmayan bir olgu) ve sanatçının kendisinin otantik ve kendiliğindenci (spontan) olmasıdır.

İşkence Üzerine Bir Basın Toplantısı

Gerek İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin yayımlanmasının 37'nci yıldönümü nedeniyle, gerekse son yıllarda Türkiye'deki ceza ve tutuk-
eülerinde insanın maddi ve manevi kişiliğine yönelik küçültücü uygula-
maların varolduğuna ilişkin somut örneklerin günlük başımıza da
yansması üzerine TBMM'ce oluşturulan Ceza ve Tutukvelelerine Ziya-
ret ve İnceleme Komisyonu çalışmalarına ilişkin bir rapor hazırladı.
Rapor, ANAP, SHP ve MDP'li 7 parlamenterden oluşan komisyona
başkanlık eden ANAP İstanbul milletvekili Bülent Akarcalı tarafından
29 Kasım'da düzenlenen bir basın toplantısıyla kamuoyuna duyurul-
du.

RAPORDAKİ İDDIALAR

Komisyon üyesi parlamentelerin sivil ve askeri cezaevlerinde
Cumhuriyet Savcısı, Cezaevi Müdürü, Doktor, Öğretmen, gardiyan
gibi personel ile mahkumlarla yaptıkları görüşmeler sonucunda hazırladıkları raporda, özellikle askeri cezaevlerinde insan haklarına aykırı
davranış ve işkence uygulamalarına ilişkin yakınmaların "yalnız belir-
li siyasi görüşte olan ve kendilerini Marksist-Leninist düşünceye sahip
olarak tanımlayan anarşik ve terörist eylemlerden tutuklu bulunanlar-
dan geldiği" öne sürüldü. Komisyon raporunda, açlık grevleri ile iş-
kence iddialarının yayılmasını sağlamak, sürekli iç ve dış kamuoyu-
nuna dikkatini çekecek olaylar yaratmak ve Türkiye'de insan haklarına
uyulmadığına saygı gösterilmediğine dair delil olabilecek girişimler
gerçekleştirmek amacıyla hareket eden bazı mahkumlar olduğunu
da savundu. Ayrıca tutuklu ve hükümlülerin "mevcut demokratik
rejimi karalamak için birbirlerini yaralayarak mahkemede işkence
gördük diye ortaya çıkabildikleri" şeklindeki bir görüşe de raporda
yer verildi.

RAPORDAKİ GERÇEKLER

Ceza ve Tutukvelelerini ziyaret ve inceleme komisyonu raporunda
yer alan ve diğer savlara göre "gerçek bir nesnellik" taşıyan bilgiler
ise rakamlarla ifadesini bulanlardı. ANAP'lı Akarcalı'nın "Türkiye
deki sivil ve askeri ceza ve tutukvelelerinde insan haklarına aykırı dav-
ranışlara rastlandığına ilişkin elle tutulur, somut durumlara karşıla-
şmadığını" söyledikten sonra okuduğu rapora göre Eylül 1985 ü-
briyle,

- Sivil ve adli yargı mercilerince işkence ve kötü muamele nede-
niyle adli takibat yapılan olay sayısı 2120, görevli sayısı ise 4623.
- Bunlardan davası sonuçlanarak, işkence yaptığını kesinleşmesi
üzerine hakkında mahkumiyet kararı verilen görevli sayısı 439, dava-
ları devam eden görevli sayısı 1722.
- Sıkıyönetim mahkemelerine yansayan işkence ve kötü muamele
iddialarına ilişkin dosya sayısı 941.
- Bu dosyaların incelenmesi sonunda işkence yaptığını kesin-
leşmesi üzerine mahkum edilen görevli sayısı 105, davası devam eden
sanık sayısı 1758, olarak belirlendi.

VE BİR SÖYLEŞİ

Basın toplantısında raporun okunmasından sonra gazetecilerin
kendisine yönelttiği soruları yanıtlayan Bülent Akarcalı'nın söyledik-
leri, insan hakları ve işkence konularına resmi yaklaşım biçimini
kavrama açısından ipuçları taşıyor. Toplantıda bulunan bir gazeteci
ile Akarcalı arasında geçen ve ayrıca bir yorumu gerek brakmayacak
açıklıkta konuşmayı olduğu gibi aktarıyoruz:

- AKARCALI: "İşte, yaptığımız tüm bu incelemeler sonucunda, dev-
let desteginde işkencenin olmadığı sonucuna vardık."
GAZETECİ: "Ama Sayın Akarcalı, cezaevlerinde çalışan ve işkence
yaptığı belirlenenler devlet hizmetinde çalışan görevliler değil mi?"
AKARCALI: "Bunlar münferit olaylardır. Biz işkence uygulamasına
ilişkin somut bir durumla karşılaşmadık."
GAZETECİ: "Efendim, çok ciddi, geniş bir rapor hazırlamışsınız. Bu
rapora göre, işkence yaptığı kesinleşmiş olup mahkum edilen görevli
sayısı (105 artı 439) yani 544. Bu yeterince somut bir durum değil
mi?"
AKARCALI: "Şimdi bu beş yıllık bir toplamdır. Yani fazla sayılmaz
Ayrıca diğer ülkelerle kıyaslandığında Türkiye'deki siyasi tutuklu
sayısı da fazla değildir. 50 milyonluk bir ülkede toplam 70 bin siyasi
tutuklu büyük sayılmaz."
GAZETECİ: "Sayın Akarcalı, kişi başına düşen milli gelir mi hesaplı-
yorsunuz?"
AKARCALI: "....."
GAZETECİ: "Efendim, sonuçta sizden tek bir şey öğrenmek istiyor-
rum. Türkiye'de işkence var mıdır, yok mudur?"
AKARCALI: "Türkiye'de normal şartlarda gözlenen sertlikler dışın-
da bir işkence olayı yoktur."
GAZETECİ: "Normal şartlarda gözlenen sertlikler demekle neyi kas-
tediyorsunuz?"
AKARCALI: "Bakın, Akdeniz insanının olaylara tepkisi başkadır, İs-
kandinav ülkelerinde yaşayanların tepkisi başka. Örneğin, İskandinav
ülkelerinde birinde iki otomobil çarpışsın, sürücüler inip birbirleri-
ne kartvizitlerini verirler. Ama bizde sürücüler çıkıp dövüşür. Olay
bundan ibarettir."

İnsan Hakları Paneli "Nereye Gidiyoruz?"

10 Aralık'ta Ankara Sanat Tiyatrosu'nda
(AST) Mülkiyeliler Birliği'nce düzenlenen
"İnsan Hakları" konulu bir panel yapıldı. Panel-
de salonun tamamen dolu olduğu, pek çok kişi-
nin de konuşmaları ayakta izlediği görüldü. Din-
leyicilerin hemen hemen tamamı gençlerden ve
özellikle de öğrencilerden oluşuyordu. Mülkiye-
liler Birliği genel başkanı Prof. Dr. Cevat Geray'
ın günün anlamı üzerine yaptığı kısa bir konuşma
ile açılan panel, A.U. SBF eski öğretim üyelerin-
den Prof. Dr. Cahit Talas tarafından yönetiliyor-
du. Talas'ın yanı sıra panele konuşmacı olarak,
Doç. Dr. Yalçın Küçük, Cumhuriyet gazetesinden
Erbil Tuşalp, Prof. Dr. Bahri Savcı ve Doç. Dr.
Haluk Gerger'den başka, konuk olarak Aziz Nesin
in de katılması dinleyiciler için sevindirici bir
sürpriz oldu.

Etkin duyurulur yapılamamasına karşın, genç-
lerin bu tür toplantılara böylesine ilgi göstermesi-
nin, küçümsenemeyecek bir gelişim olduğunu
söyleyen Cahit Talas, ilk sözü yine SBF'nin 1402
lik öğretim üyelerinden Prof. Dr. Bahri Savcı'ya
verdi. Bahri Savcı, insan haklarının genel kuram-
sal çerçevesi üzerinde durarak bunların demokra-
tik geleceği oluşumunda yadsınmayacak önem-
de olduğunu belirtti. İnsanın devlet için değil,
devletin insan için varolduğunu ve onun toplumd-
an soyut bir baskı kurumu olarak nitelendirile-
meyeceğini söyledi. Ülkemizin insan hakları açıs-
ından hiç de iç açıcı bir yerde olmadığını söz-
 ederek konuşmasını sürdüren Savcı, özellikle ül-
kesi için tehlikeli olan iki duruma dikkat çekti;
Birincisi, Türkiye'de insan haklarının sürekli çit-
nenmesinin neredeyse bir gelenek haline geldiği, di-
ğeri de, insan hakları dendiğinde yalnızca "İşken-
ce" sorununun anlaşılmasına gerektiği, bu soru-
nun insan haklarının küçük bir parçasını oluştur-
duğunu, Bahri Savcı'dan sonra söz alan Erbil
Tuşalp, İnsan Hakları Bildirisi'nin otuzüçü yaşın-
da olduğunu, ama bu bildiriye imza koyan Tür-
kiye'ün bugünkü alını ak bir biçimde kutlamaya
ne derece hakkı olduğunu tartışılması gerektiği-
ni belirtti, artık basında sık sık çıkan işkence
haberlerine "neredeyse kaşarlandığımız" söyledi.

E. Tuşalp'ın verdiği örneklerden özellikle iki-
si, doğrusu biz dinleyenlere de ilginç (!) geldi.
İlki, bir süre önce Ankara'da tutuklanan yaşlı bir
babayla iki oğlunun, götürüldükleri yerde anadan
doğma soyularak, birbirleriyle cinsel ilişkide bu-
lunmaya zorlanmaları, diğeri de, yanından hiç ek-
sik etmediği ve bir süre aç bırakarak sorgudaki sa-
niklar üzerinde "oyuşturduğu" horozları olan bir
komsere ilişkin olaydı.

Daha sonra konuşan Doç. Dr. Yalçın Küçük
ise, insan oğlunun nedense kendisine ve yaşamının
düzenlenmesine ilişkin etkinliklere ya da konum-
ların oluşturulmasına hep büyük savaşların yk-
kimlarında sonra giriştiğini söyledi. Küçük, tek
bir insan bile haklarından ödün verilmemesi ge-
rektiğini, çünkü onun nicel olarak yalnızlığı bir
yana, nitel olarak toplumun bir simgesi olduğun-
u da belirtti.

Son olarak söz alan Aziz Nesin ise, dinleyiciler-
i oldukça güldüren nükteli bir konuşma yaptı.
A. Nesin, cumhuriyet döneminin en ağır baskı
çinlerinin yaşadığını ve insan haklarının hiçe
alınarak çiğnendiğini söyledi. Bulgaristan'daki
Türkler'e baskı uygulanmasını uluslararası plat-
formlarda sert bir dille eleştiren Türkiye'nin, ken-
di ülkesinde insan hakları konusunda neler yaptı-
ğının sorulması gerektiğini belirten Nesin, bu kon-
udaki temel sorunun devlet-birey çatışması ol-
duğunu vurguladı.

Panel sürenin sınırlılığı nedeniyle, soru-yanıt
bölümüne geçilemeden sona erdi.

• nihat yıldız

FERİHA DOĞAN'A...

TBMM BAŞKANLIĞINA
İŞKENCEYE İLİŞKİN
SORU ÖNERGESİ
VERİLDİ...

Ankara/ SHP Denizli Millet-
vekili Halil İbrahim Şahin, 5
Aralık 1985 tarihinde
TBMM Başkanlığı'na işken-
ce konulu üç ayrı soru öne-
gesi verdi. Milli Savunma
Bakanı Zeki Yavuztürk, İç-
işleri Bakanı Yıldırım Akbulut
ve Adalet Bakanı Nejat
Eldem tarafından yazılı ola-
rak yanıtlanmak üzere veril-
en soru önergelerinde, Dev-
let Güvenlik Mahkemesi Sav-
cı Yardımcısı Hakim Yüzbaşı
Ülkü Coşkun'un haklarında
yasadışı TKP örgütüne üye
olmak suçundan hazırlık
soruşturması yapılan Dr.
Salih Bora Mutlu ve Yüksel
Durmuş ile Abdul Nahit Ba-
lalan, Yusuf Karakuş ve Ay-
han Aksoy'a işkence yaptığı
ve yaptırdığı hususlarını içe-
riyor. Soru önergelerinde,
DGM Savcı Yardımcısı Ha-
kim Yüzbaşı Ülkü Coşkun'
un zanlılar dövdüğü, hakaret
ettiği, emniyete geri gönde-
rip tekrar işkence yaptırdığı,
adı geçen kişilerin ayrıca
Ankara Emniyet Müdürlü-
ğünde polisçe kıyasıya dövül-
dükleri, ceryana tabi tutul-
dukları, üzerlerine basınçlı
soğuk su sıkıldığı, kollardan
denize atıldıkları, hücrede
tutuldukları, beton zemin
üzerinde günlerce yatırıl-
dıkları ve küfür edildikleri
yolundaki şikayet dilekçe-
leri anımsattıkları Önerelerde
Milli Savunma Bakanı Ya-
vuztürk ile Adalet Bakanı
Eldem'e DGM Savcı Yar-
dımcısı Hakim Yüzbaşı Coş-
kun hakkında bir işlem ya-
pılıp yapılmadığı, işkenceye
tabi tutulan vatandaşların
suçları sorulurken, İçişleri
Bakanı Akbulut'tan da iş-
kenceyi yapan polis memur-
larının halen görevlerinde
olup olmadıkları zanlıların
suçları ve kaç gün gözetim
altında tutulduklarına iliş-
kin bilgi isteniyor.

şiir penceresi

Pencereyi Kaparken...

Yaklaşık on ay süreyle bu köşede açtığımız "Pencere" den şiire ilişkin görüşlerimizi dile getirdik.

Yüzlere insanın şiir yazdığı, şiir üzerine çok sözün edildiği bir dönemden geçmekteyiz. Buna karşılık aynı dönemde başka önemli özelliği şiirin yazıldığı ya da uğraşıldığı oranda ciddiye alınmadığı olmalı. Pencereyi açarkenki amacımız, işte böyle bir dönemde, o "şiir yazan yüzlere insandan birileri" olarak, her türlü kesin ve keskin iddiadan arınmış yazılarla bildiklerimizi söylemekti ve söyledik de. Zaman zaman yeniden açmak üzere bu köşeyi kapatıyoruz. Özellikle şiirin güncel ve pratik sorunlarına ilişkin söylenmesi gereken sözümüz olduğunda bu köşeden yine söyleyeceğiz.

Evet şiir penceresini zaman zaman yine açacağız. Çünkü ülkemizde her zaman bir 'şiir olayı' varolagelmiştir. Nâzım Hikmet'e 1940'lara gitmeye gerek yok. 'İkinci Yeni', '60-70 Dönemi Şiiri', '80 Öncesi Slogancı Şiiri', 'Dincilerin Yazdığı Şiir' vb. deyimler bile şiirin sürekli gündemde olduğunu, bir kurum olarak yaşadığını göstermeye yetiyor. Bazı dönemlerde kötü, hatta çok kötü şiirlerin yazılıp kendilerine yer açmalarına, bunun sonucunda da yukarıda sözünü ettiğimiz 'ciddiye alınmama' ve hatta 'şiirin saygı görmemesi' gibi olumsuzluklara tanık olabiliriz. Ancak yazılan şiirlerin bir çoğunun toplumcuların 'özlediği/beklediği' şiir olmasının suçu hiç bir zaman toplumcu şiire, sanata yüklenmemeli, bu suçlu aranyorsa koşullar irdelenmelidir. Ortaya çıkan ürünler çok yetkin olmasa da, ülkede şiiri düşünen, kafa yoran insanlar varsa ve biz bu insanlar inançlı toplumcular ise, şiir vardır, var olacaktır bu ülkede.

Biz, döneminde yazılan şiiri yağlamak için biraz daha beklemek gerektiğine inanıyoruz. Her şeyin altüst olduğu, yıllardır oluşturulan değerlerin yokedilmeye çalışıldığı bir dönemden geçtik, geçiyoruz. Çürüyen bir çok yanı var toplumun. Şiirimiz de bundan payını almaktadır. Ama şundan hiç kimsenin şüphesi olmasın, bugün şiir yazan yüzlere insan içerisinden bu işi götürenler olacak ve şiir kurumu yine yaşacaktır. İşte bu insanlar çürüyen toplumun yeşeren yanlarından biri olarak yarına yüz ayağıyla ulaşacaklar. Kimse onlara 'siz ne yaptınız' diye soramayacak. Bir demokrat olabilmenin bile çok zora vardığı bir dönemin belki adları hiç duyulmayacak kahramanları olacaktır. Ama ülkede şiir olayını her koşulda yaşatan insanlar olarak anılacaklar. Belki yazdıkları meyanlarda, grev yerlerinde, toplantılarda okunmadı. Ama bu şiir çoktan demir parmaklıklar ardındaki insanlar arasında, örtülü perdeler ardında yarınu konuşanlar arasında okundu. Ya da tek bir insan kendi şiirini mırıldanarak korudu insanlığını. Dergi arşivlerinde kaldı bir çok şiir, ki bunların hepsi sıradan şiirler değildi, yalnızca sayfalar yetiniyordu. Bu arada dergi sayfalarında, kitaplarda yer alan şiirler oldu. Bunlar mutlaka güzel günlere varmanın araçlarından biri olacaktır. Eğer yığınlar tarafından okunamıyorsa bunun suçlusu yalnız şair olmalıdır. Yığınlar oluştuğu zaman şiir de orada onurlu yerini alacaktır.

Çok şiir yazılsın, okunsun, ama bunlardan daha da önemli ülkemiz tarihinde şiir her zaman olumlu ya da olumsuz yanlarıyla varolabildiği için, ona saygı duyulsun.

YARIN

okuma notları...

Hatay Dumlupınar

"İDOOLOJİK"

"İDOOLOJİK"

Hatay Dumlupınar
Karikatür, Yarı Yayınları
Ekim 1985, 54 s.

"İdoolojik", bir zamanların ve görünen o ki, tüm zamanların en ihtirastı sözcüğü oluyor. Kulaklarımız yalana alıştıktan sonra, bir kuşku kivilimti merakımızı ateşliyor. Gerçekten, "İdoolojik" diye birşey var mı? Merak araştırmaya koşturur insan beynini. Sözcükler, kavramlar da kitaplar karıştırılarak araştırılır. İlk sözcüklere bakmak gerekiyor. Kelime İ harfi ile başladığına göre, sözlüğün İ harfine ayrılmış bölümünü açmalı. İa da olmaz, İb'de olmaz, İc'de olmaz, İd'de olmaz evet İd. Bu sayfada tüm özenimizle sözlüğe gömmeliyiz. Sözcükleri hızla gözden geçiriyoruz. İdea, ideal, idealite, idealizm, ideleştirme, ideoloji, ideola. İd'ye ayrılmış kısım bitti. Acaba sözlük mü yetersiz? Birkaç sözlüğe daha bakıyoruz, bir iki kelime dışında aradığımız kelime idolojik yok İdeoloji, dilimizi eşek arısı sokmadyla, idoooloji diye okunabilir. Bir olasılıktır. Olsa olsa bu deyiş bir dil bozulmasının sonucudur. Ama acaba, ideolojinin açınımlı idooolojinin anlamını verebilir mi?

Bir deneyelim; "İdeoloji: Siyasal, hukuksal, dinsel, etik, estetik, felsefi, görüşler ve fikirler sistemi"dir deniyor. İdeoloji, üst yapının bir parçası olup, son çözümlemelerde ekonomik ilişkileri anlatır", deniyor. "Ama ideoloji birebir ekonomik ilişkilerin anlatımı değildir", deniyor. "Kendi iç kuralları gereği, ekonomiden görefi bir bağımsızlığa sahiptir" deniyor. Demekki yaşam her noktada çözümlenmek zorundadır. Yaşama ilişkin, insanı ruhsal ve fikrîsel olarak geliştiren fikrîsel, düşünsel süreçleri oluşturmak gerekmektedir. Demek ki,

ideoloji kavramının içeriği bir okuma yanışının aşagılanması ile boşaltılamaz. Komik ve güldürücü olan bu noktada başlıyor. Rambo bir film oluyor. Gazetelere bakılırsa; babası Silvester Stallone'ye, oğlum sende beyin yok, hiç olmazsa kaslarını geliştir, demiş. Amerikalı bilim adamlarından birisi, Rambo'nun beyni bir şempazenin beyninden daha ufaktır demiş. İşte bu Rambo, felsefi, etik, estetik, politik ve hatta hukuksal önyargılardan anndırılmış bir şey. Yıllardır, idooolojik olduğu için yasak kapsamında tutulan, Ölümsüz-Z, önyargılı bir film. İdoolojinin ideolojik boyutu bu noktada gizli.

Hatay, albümünde bu gizemi deşiyor. Toplumumuzun en şefkatli dönemini yaşıyor. Şefkatin içeriği belli. Anıların yazanlar, genç insanlara nasıl bir gelecek hazırladıklarını ifşaat ediyorlar. Terör dokuyan tezgahlar, coplar, bir türlü bulunamayan, aç farelerin peynir bulmalarını anımsatan, o malum odak. İşte Hatay, yeniden kurguladığı yaşamı çizgilerine yedirmiş. Güneşi arkasına almış, kara gözüllü adamlar, hokkabazlar, Lejyon' şapkası altında birlik, beraberlik ve beka için toplandırlmış insanlar, yaşananların unutulmaması içindir. Genç bir çizer, kuşaklar arası birikime de çizgileriyle sahip çıkmaya aday. Düşünceyle, gülmece'nin birleşimindeki elite göz kırpan yaklaşımları kırmış. Bir şefkat döneminin insanı buran yanını, düşünce-gülmece uyumuyla vermiş. Soluğunun ve çizgisinin güçlü olmasını dileriz. □

□ TANER GÜREL

TİKSİNTİ ÇAĞI

Uğur Kökden
Denemeler, de Yayınevi
Ekim 1985, 152 sf.

Herhangi bir kitabın başarısını belirleyen ölçütler kişiden kişiye değişebilir. Ancak, yine de genelde kabul edilebilir ortak ölçütler sözkonusudur. Nasil? Herhangi bir "karikatür" çizimiyle, buluşuyla, çok işlenmiş bir konuyu yeniden izlenir kılabiliyorsa, bir kitap da yazımıyla, konuyu anlatis biçimiyle, az çok bilinen şeylerin okuyucuya daha çarpıcı, daha kalıcı biçimde ulaşmasını sağlayabilir. İşte bu da, bir kitabın başarısını ortaya koyan önemli ölçütlerden biridir. Hele birde işlenen konu ya da konular İnsanlık Tarihinin en çalkantılı dönemlerine aitse, bu daha da önem kazanır.

Giriş yerine yazılmış olan "Birkaç Söz" bölümünden bir alıntı, yukarıdaki görüşlerimizi açıklama için yararlı olabilir:

"... Tiksinti çağının odak noktası Berlin. 1970 Ağustosunda Berlin'deydim. Bir nazi cinayet merkezinin orta yerinde ve tek başıma. O güzel Ağustos sabahı, bilmiyorum nasıl bir nedenle, Plötzensee'ye doğru yola çıkmıştım? Şimdi, üstünden yıllar ve olaylar geçince, zaman durulunca, bu "neden" in ne olduğunu kestirebiliyorum. Oraya beni çeken güçlü ve karşı konulmaz bir önsızıydı. Bir yıl sonra, Türkiye'ye tüm ağırlığı ve karanlığıyla çökecek olan "gece"nin habercisi bir duygu.

İki yıl sonra tekrar Plötzensee'yi düşündüm. Yaşadıklarımı kavramaya çalıştım. Duyduğum tiksintiyi çözümlemek kolay değildi. İçinde bulunduğum cezalandırma yaşları 20 ile 25 arasında üç genç koparılp alınmış, sonra şafaktan önce idam edilmişti. Koşullardan koşullara yankı uyanırdan son haykırış, şimdi bile kulaklarımı bırakacağına benzemiyor.

Birli ve Ankara. Birbirinden binlerce km. uzakta iki merkez. Uzak ama biri öbürünün zaman içinde uzantısı belki..."

Kitaplarda, televizyonda, sinemalarda zaman zaman duyduğumuz kimi adlar vardır. Bizim için bir takım yüzeysel anlamlar, çoğu zaman da bazı tarihler ve sayısal bilgiler olma dışında bize pek birşey ifade etmeyen adlar. Kimi olaylar da vardır, boşverebildiğimiz, umursamadığımız, bana dokunmasın da sonrası önemli değil diyebildiğimiz...

İşte Tiksinti Çağı bu boşlukları dolduran, hem de insanın beynine kazıya kazıya dolduran bir kitap. Bu da Kökden'in olayları anlatırken kullandığı yöntemden ileri geliyor. Masa başında kitaplar karıştırarak değil, olayların yaşandığı yerlerde kaleme alınmış, o anın yoğun duygularıyla, dikkatli bir gözleme dayanarak yazılmış olmasının kaynaklanıyor. Ve hepsinden önemlisi, Guernica'dan Hiroşima'ya, Auschwitz'den Plötzensee'ye, Barcelona kıyılarından Ege'ye Kazdağ'ına kadar her yerde insan onurunu, haklı olduğuna inancı, faşizme karşı işkence ve ölüm pahasına da olsa zaferini insana yüreğinde hissettirmesiyle Tiksinti Çağı okunması gereken bir kitap diyoruz.

□ HAKAN EKEN

Üniversite...
YÖK...

AÜBYYO Öğrencileri Dernek Kurmak İçin Başvurdular

AÜ Basın Yayın Yüksek Okulu öğrencileri dernek kurmak için Ankara Valiliği'ne başvurular.

BYYO öğrencileri elde yaptıkları başvurunun önce Çankaya Kaymaklığı'ndan ardından Ankara Valiliği'nden geri çevrilmesi üzerine posta yoluyla tekrar valiliğe başvurular.

BYYO öğrencileri bu konuda "öğrenci derneklerini demokratik katılımın gerçekleşmesi açısından zorunlu görüyoruz. Dernekler aracılığıyla öğrencilerin kendi sorunlarına daha kalıcı ve etkin bir biçimde çözümler getirileceği inancındayız. Bu nedenle anayasaca tanınan dernek kurma hakkını kullanmak için başvurduk" diyorlar.

Valiliğe gittiler ve başvuruları kabul edilmedi. Öğrenciler belgeleri ve yanlarında bir avukatla birlikte "Bölgemizin en büyük Mülki Amiri" olan kaymakamlıklara başvurmayı yeğlediler. Kaymakamlık görevlisi kendilerine gelen tebliğ gereği belgeleri kabul etmek istemediyse de Avukatların ısrarı üzerine "Valiliğe sevk etmek üzere" almak zorunda kaldı. Başvurularından yaklaşık bir hafta sonra her iki derneğin Geçici Yönetim Kurulu başkanlarına Vali Yardımcısı Cengiz Bulut imzalı yazılar geldi. DTCF Öğrenci Derneği kurucularına bazı belgelerin ekmiş olduğu bildirilmiş ve yanısıra her iki derneğin kurucu başkan üyeleriyle bağlı oldukları Rektörlükten izin belgenizin noksan olduğu görülmüş ve bu nedenle derneğin kuruluşu yapılmamıştır. Noksan belgeleri tamamlayarak Rektörlükten izin belgesini alıp, Valiliğimize ibraz ettiğiniz takdirde kuruluşunuz yapılacaktır," deniliyordu.

DTCF öğrencileri bu durum karşısında "Gençlik, uzun süre sessizlik döneminin ardından kendi sorunlarına sahip çıkmanın gerekliliğine, bunun da ancak birliktelikle olabileceğini kavramış bulunuyor. Çok yönlü engellemelere ve varolan koşulların bütün olumsuzluklarına karşın bu birliktelik gün geçtikçe daha güçleniyor.

DTCF öğrencileri engelli yolun ve çıkış noktalarının bilincinde olarak çalışmalarını başarmaya kararlıdır." diyorlar.

AÜ SBF öğrencileri ise başvuruları konusunda şunları söylüyorlar:

"Bizler sorunlarımızın çözümü için öğrenci derneğimizi kurmanın gerekliliğine inanıyoruz. Öğrencinin katılımı olmayan bir üniversite, kendi çıkarlarını örgütlenerek koruyup, geliştirmeyen demokratik bir toplum düşünemiyoruz.

En doğal haklarımızı kullanırken bile karşılaştığımız keyfi engellemeler demokrasi adına kaygı vericidir. Haklarımızı sonuna kadar savunarak, yasal dayanağı olmayan tüm uygulamaları yasal haklarımızı kullanarak boşa çıkarmak amacındayız.

Başta ailelerimiz olmak üzere, demokrasiye inanan tüm kişi ve kurumların sorunlarımızı duyarlı olmalarını umuyoruz." □

İHFÖD "Çalışmalarımızın ana hedefini katılım ilkesi oluşturuyor"

(İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği)

Yarın □ Dernek kurma çalışmalarından kısaca söz eder misiniz?

İHFÖD ■ Dernek kurma konusunda ilk karşılaştığımız sorun, öğrenci arkadaşlarımızın öğrenci derneğinin gerekliliğine inanmalarına karşın yasal olmayan engellemelerle karşılaşacakları gerekçesiyle dernek kurucusu olmak istememeleriydi. Bir diğer sorun ise, Dernekler Yasası'nın 4, 10 ve 16. maddeleri ile kapalı olarak yürürlükten kaldırılan YÖK'ün 59. maddesinin son fıkrasındaki "öğrencilerin herhangi bir derneğe üye olmak için rektörlükten izin alınması gerektiği" hükmünü dekanlığın, kaymakamlığın ve öğrenci arkadaşlarımızın önümüzde getirmeleriydi.

Bunların yanısıra "erdemli yaşlanmaktan" her fırsatta bizi 12 Eylül'e deli dolu gençliğin getirdiğini hatırlatılmaları da olayın tuzu biberi oldu. 12 Eylül öncesi olaylardan gençlik sorumlu değildir, meclisi çalıştırmayan, gümrük kapılarını sonuna kadar açan gençler değildir.

□ Başvurunuzu yaptıktan sonra ne gibi tepkilerle karşılaştınız?

■ İlk tepkiler arkadaşlarımızdan geldi: Tebrikler! Daha sonra rektörlük YÖK'ün 59. maddesine göre, izin almamız gerektiğini belirtti. Bizce böyle bir izne gerek yok.

Bazı yazarlarımız ve demokrat olduğunu söyleyen "bilim adamları" da basında yazılılarıyla ve demeçleriyle dernek kurulmasına karşı çıktıklarını belirttiler ve bu kurumların ve kuruluşların bazı ideolojilerin etkisi altında olduğunu söyleyerek kamuoyunu olumsuz yönde etkilemeye çalıştılar.

□ Neden dernek?

■ Çalışmalarımızın ana hedefini "Katılım" ilkesi oluşturuyor. Bu ilke doğrultusunda ilk olarak öğrenci arkadaşlarımızın dernek aracılığıyla birlikte davranmalarını sağlama çalışacağız. Derneğimizde oluşturacağımız demokratik yapı bu ilkenin yaşama geçmesini sağlayacak.

Bütün yüksek öğrenim gençliğinin ortak sorunları karşısında ortak tavır almamızın gerekliliğine inanıyoruz.

Gençliğin sorunlarını yine en iyi gençler bilir. O halde bu sorunların çözümünde gençlere söz hakkı verilmesi gerektiği ortadadır.

Dikkat... Bu Bir Bildiridir...

9 Eylül Üniversitesi Müh. Mim. Fak.
Öğrenci Derneği Açılışa Bekliyoruz.
DEMMOD

Saat : 12.15

Tarih : 21-11-1985

Dokuz Eylül Üniversitesi Müh. Mim. Fakültesi Öğrenci Derneği'nin açılışı için kurucuların davetiye bastırmaları 'izinsiz davetiye bastırarak iddiasıyla ifadelerinin alınmasına yol açtı.

Olay kısaca şöyle gelişti: Kurucular açılış için dekanlarına davetiye vermeye gittiklerinde, Dekan Vekili Eran Nakona onları gayet nazik bir şekilde karşıladı. Önce açılış ertelenmesini ince bir şekilde öneren, hatta bu durumda çayların kendi tarafından ısmarlanacağını belirten Nakoma, kurucuların direnmesi üzerine davetiyeler için suç duyurusunda bulduklarını söyledi.

Aşağı yukarı aynı sıralarda dernek merkezindeki kurucu üye alınarak dernekler masasına götürüldü. Ama bu sefer konu başka idi. Rektörlük izninin olmadığı gerekçesiyle dernek dosyası kendisine geri verilerek isteniyordu. Kurucu bunun ya-

sadışı olduğunu söyleyerek kabul etmeyince Emniyet amirinin karşısına çıkarıldı ve dosyasını gönül rızasıyla geri almaya 'ikna edildi."

Tüm bunlardan sonra son aşama gündeme gelmişti. Aynı gün öğle saatlerinde kurucular tekrar emniyete çağrıldılar ve açılış davetiyelerinin Dernekler Yasası'nın 44. maddesinde sözü geçen "izinsiz bildiri dağıtma" suçunun kapsamına girdiği gerekçesiyle 3 saat boyunca ifadeleri alındı.

Böylece operasyon başarıyla tamamlanmış oluyordu. Hem dosya geriye verilmiş, böylece önemli bir yükten kurtulmuş, hem de kurucuların gözü iyice korkutulmuştu.

Bu konuda hukukçuların yorumu ise "Davetiyenin bildiri sayılması görülmüş şey değil" şeklindeydi.

İşte "büdiri" sayılan davetiyeye:

GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

OCAK, 11. SAYI ÇIKTI

1986 Dünya Barış Yılı'na girerken Özel ekonomisinin ikinci yılında Stizlemeli personel uygulaması. İsyerlerinde sendikaların kaldırılmasına doğru İdman cezaları kaldırılmadılar Sıkıyönetimden olaganüstü hal uygulanmasına Silah sanayi kimlerin elinde

İç ve dış politika yorumları, içi hareketi ve sendikâl gelişmeler üstüne değerlendirmeler, haberler...

GÜN'Ü OKUYUN, OKUTUN

150 lira

Yazışma ve uç büyük kent dışından abone olmak isteyenler için (3 aylık 1000 lira) adresi: 856. Sk. Na Han, No: 3/502 Kocak, İzmit • İstanbul Bürosü: Molla Fenari sk. Nadir Han, Kat 5, Çarşıoğlu, İstanbul.

EÜ'deki Dilekçe Davası Öğrenciler Lehine Sonuçlandı

GEÇTİĞİMİZ günlerde sonuçlanan bir dava ile YÖK'ün emrindeki üniversitelerin yasadışı uygulamaları bir kez daha mahkeme tutanaklarına geçti:

1983-84 öğrenim yılı başında tek dersten bir üst sınıfa borçlu geçmek hakkının verilmesi için, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinde yüzü aşkın öğrenci dilekçeyle dekanlığa başvurmuşlar, bunlardan 57 öğrenci hakkında disiplin soruşturması açılmıştı. Ayrıca, "huzur bozucu davranışlarda bulundukları" gerekçesi ile dekanlık olayı Bornova Savcılığı'na da götürmüştü. Daha sonra, Bornova Sulh Ceza Mahkemesi'nde öğrenciler beraat ettiler.

Açılan disiplin soruşturması sonucu 57 öğrenci, çoğunluğu 'bir hafta okuldan uzaklaştırma' olmak üzere çeşitli cezalar aldı. Ceza Aralık ayı içinde uygulandı. Bunun üzerine 11 öğrenci "Fakülte Yönetim Kurulu kararının iptali, işlendiye cezazın sicilden silinmesi" istemiyeli 25.1.84 tarihinde İzmir 1. İdare Mahkemesi'nde dava açtılar.

1. İdare Mahkemesi 28.11.'84 gün ve 1984/081 no'lu kararıyla dava öğrenciler lehine sonuçlandı. Karar metninde: "...dilekçe hakkının diğer öğrencilerle birlikte kullanılmaması üniversitenin huzur ve sükununu bozucu bir eylem olarak nitelendirilemeyeceği; durumun basına yansıtılmasının dekanlığı doğrudan ilgilendirmediği, çoğulcu demokraside basın görevlerinden birinin de kamuoyu oluşturarak güçlü idareye karşı güçsüz olan kişilerin istemlerinin yerine getirilmesine yardımcı olmak olduğu; dilekçenin bir yayın olarak kabul edilemeyeceği vs" belirtiyordu.

EÜ Rektörlüğü karar karşısında "yılmadı" ve temyize başvurdu. Rektörlük İdare Mahkemesinin bu kararının "aşırı iyiniyet ve acıma hislerine dayalı olduğunu" belirtiyordu. Üniversite yönetimi Danıştay'dan da bir sonuç alamadı. Danıştay 8. Dairesi 2.4.'85 gün ve 1985/354 no'lu kararıyla "temyiz isteminin reddi ve anılan kararın onanmasına" karar verdi.

Okul yönetimi ise Danıştay kararını da temyizetti. Rektörlük, 'son kez' 2.10.'85 tarihinde Danıştay 8. Dairesi'ne "yasal dayanağı olmayan düzeltme isteminin reddi" kararı ile yine davayı kaybettiler.

Öğrencilerin YÖK'ü dönem içinde okul yönetimi aleyhine açtıkları ilk dava olan 'dilekçe davası', böylece iki yıl aşkın bir süre içinde üçüncü kez ama artık bir kez daha temyiz edilemeyecek biçimde öğrenciler lehine sonuçlandı. Artık temyiz için başvuracak bir kurum kalmadığı için EÜ Rektörlüğü verilen disiplin cezalarını silmek durumunda.

ETÖD'E ÜYELİK İÇİN ÖĞRENCİ BELGESİ VERİLMİYOR

EGE Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Derneği'ne üye olmak için öğrenci belgesi almak üzere öğrenci işleri'ne başvuran öğrencilere istedikleri belgeler verilmiyor. Başvuran öğrencilere sözlü olarak "öğrenci derneğinin tüzel kişiliğinin olmadığı, dolayısıyla var olmadığı ve derneği üye olmak için başvuran öğrencilere öğrenci belgesi verilmemesi için yukarıdan emir geldiği" anlatılıyor. Öğrencilerin öğrenci derneğine üye olma hakları böylece ilksadında engellenmiş oluyor. İşin hukuksal açıdan tartışılması gereken bir yönü de dekanlığın verdiği öğrenci belgelerinde hangi makama iltilağının yazılı olması gereği.

Dekanlığın Sorgulama Yetkisi Var mı?

Hukuk Fakültesi Öğrenci İşleri'ndeki uygulamalar son günlerde öğrenciler için çetresiz olumsuzlukları içeriyor. YÖK'le birlikte yapılan dekan değişikliklerinden sonra Hukuk Fakültesi Öğrenci İşleri'nin işleyişi, önceki "laçka" bulunduğu gerekçesiyle değiştirildi. Eski uygulama ile öğrenciler öğrenci işleriyle ilgili sorunlarını çok kısa bir sürede çözümlenebiliyor-

lardı. Öğrenci durum belgesi almak yarım saat, elden takip edildiğinde 15 dakika, notunu öğrenmek ise en çok 5 dakika sürüyordu. Şimdi ise "iç disiplin" adı altında yapılan uygulamalarla Öğrenci İşleri ile herhangi bir sorunu çözmek en az bir ay sürüyor. Eğer öğrenci durum belgesinin "nereye verileceği" bölümüne "dernek üyeliği için" yazılmışsa bu süre daha fazla uzuyor. Üstelik artık öğrenci işleri ile ilgili sorunlarda dilekçesiz başvurular kabul edilmiyor.

Yaklaşık iki ay önce öğrenci derneğinin ve öğrencilerin ortak istemi olarak, bu bürokratik işlemlerin kaldırılması için yüze yakın dilekçe dekanlığa verildi. Asıl rahatsızlık, bu verilen dilekçelere karşı yapılan uygulamalardan sonra başladı. Dilekçe veren öğrenciler arasında her sınıftan yaklaşık beşer öğrenci dekan yardımcısı tarafından bir tür sorgulamaya tabi tutuldu. Öğrencilere "Dilekçeyi kimler imzalattı, kimler hazırladı, niye imzaladınız, hangi memurdan şikayetçisiniz, bu gün tanık olarak gelenler, yarın tanık olarak gelirsiniz" gibi sözlerden sonra, önceden hazırlanmış yanıtlar tutanak şeklinde imzalandı.

Öğrenciler, yasadışı bir hakkı kullanmaları karşısında, dekanlığın böylece yasal olmayan uygulamalara hakkı olmadığını belirtiyorlar.

CUMHURİYET SAVCILILIĞI ODTÜ-ÖD'ÜN FESHİ İÇİN DAVA AÇTI

18 KASIM tarihinde ODTÜ Rektörlüğü, ODTÜ-ÖD kurucularına üyelikleri reddettiğini bildirdi. Reddetme gerekçesi olarak ODTÜ-ÖD tüzüğü'nün 3. maddesinin (özetle "ODTÜ-ÖD dernekler yasasında belirtilen amaçlar doğrultusunda öğrencilerin eğitimsel, sosyal, kültürel sorunların, beslenme, dinlenme ihtiyaçlarının giderilmesi yönünde ve bunlar kapsamında ilgili kuruluşlar düzeyinde ODTÜ öğrencilerinin temsil edilmesi için faaliyetlerini yürütür.") dernekler yasasının öğrenci derneklerinin amaç ve faaliyetlerine ilişkin 38. maddesine ki aynı zamanda özetle "2. maddesidir... aykırı düşüğü iddia ediyor. Rektörlük bunun arkasından 9 Ekim 1985 tarihli "özerk ve demokratik üniversite harçlarının kaldırılması ve öğrenci affı" istemini dile getiren basın açıklamasını politik istem olarak yorumlamaya çalıştı. Basın açıklamasının verilmiş biçiminden (ulusuzluktan) dolayı dernek yöneticileri hakkında açılan davayı, içerikten dolayı açılmış bir dava gibi göstererek, ODTÜ - ÖD'ün po-

litik amaçlarla kuruluş bir dernek olduğu havasını oluşturmaya çalışıyor. Üyelere gönderilen üyelik başvurusunun reddedilişine ilişkin yanıtta özellikle bu vurgulanarak, öğrencilerin masum dernek görüntüsü altında politik amaçlara alet edildiği görüntüsü yaratmaya çalışıldı.

Rektörlüğün kurucu üyeleri reddetmesi üzerine ODTÜ-ÖD kurucuları, rektörlük aleyhine Bölge İdare Mahkemesi'ne gerekçesiz iptali ve yürütmeyi durdurma istemiyeli 23 Aralık 1985'te dava açtılar.

Öteyandan Cumhuriyet Savcılığı tarafından, Rektörlükten izin alınmadığı gerekçesiyle derneğin feshi için Asliye Hukuk Mahkemesi'ne dava açılmıştır. 23 Aralık'ta ilk duruşması yapılan davada Rektörlüğün izin vermemeye gerekçesinin Rektörlükten istenmesine karar verilmiş ve ikinci duruşma 10 Şubat 1986'ya ertelenmiştir. Bunun bu engellere karşı ODTÜ-ÖD'ün tüzel kişiliği ve etkinlikleri olağan biçimde sürüyor. □

YARIN YAYINLARI

YENİ ÇIKTI

ÖĞRENCİ KIYIMI

GİLİÇLİLERİ YOK EDİLEN ONBİN ÜÇÜK ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİNİN ÖKÜSÜ
SELİM DEMİRCİ

250 lira

Yaşadığımız günler içinde yaklaşık 40 bin üniversite öğrencisinin okullarıyla ilişkisi kesiliyor. YÖK acımasız bir hızar gibi çalışıyor. Sudan gerekçelerle öğrenim hakkının yokedilmesi karşısında nasıl susulabilir?

Onbinlerce gencin geleceğinin yok sayılmasına karşı çıkabilmek için, ilkin sorunun iyi kavranması gerekiyor. Bu kitapta, "atılmalar"ın nedenleri, yasadışılığı, sonuçları ve karşı çıkılması için neler yapılabileceği araştırılıyor.

Öğrenci Kıyımı, akademik bir sorunun siyasal bir soruna dönüşmesinin öyküsü içinde, üniversite öğrencileri, aileleri ve araştırmacılar için kaynak bir kitap olarak hazırlandı.

Gelecekleri yokedilen
40 bin üniversite öğrencisi var.
Bu kitap 40 bin kişinin elinde olmalı!

Hatay Dumlupınar

"IDOOLOJİK"

400 lira

"Bana kalırsa, dilerim soluğu uzun olsun, Hatay Dumlupınar işte yeryüzünün pek yabancısı olmadığı bu "düşünce"nin adını çizilemeye çalışıyor bu kitapta. 'IDOOLOJİK'

Gülerken düşündürüyor... Görülüyor ki, hikâyesi, "inşaatta girmek yasak ve tehlikeli" panosundan omuz farkıyla öndedir; düşünmek yasak, gülmek tehlikelidir..."

Varlık Özmenek

Yarın Yayınları'nı Cumhuriyet Kitap Kulübü, Yarın Abone Kulübü ve aşağıdaki yazışma adresinden isteyebilirsiniz. Kitapçılara ödeme gönderilir. Yazışma adresi: P.K.: 1058, 34437 Sirkeci-İstanbul

**GÜ BASIN
YAYIN YÜKSEK
OKULU ÖĞRENCİ
DERNEĞİ ANKARA
İDARE MAHKEMESİNE
BAŞVURDU**

GAZİ Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Öğrenci Derneği, kuruluş amacıyla verilen evrakın Ankara Valiliği tarafından kabul edilmemesi yoluyla oluşturulan "olumsuz işlem" hakkında yürütmenin durdurulması ve Öğrenci Derneği'nin kurulabilmesi için GU Rektörlüğü'nün iznine gerek olmadığına karar verilmesi istemiyle Ankara İdare Mahkemesi'ne başvurdu. 20 Aralık 1985 tarihli başvuru, 2908 sayılı Dernekler Yasası'nın 9. maddesi gereği derneklerin tüzel kişilik kazanmasının "izne değil, bildiriye bağlı" olduğu ve Ankara Valiliği'nin kuruluş belgelerinin yazılı gerekçe belirtmeye gerek görmeden almayı reddetmesinin "yasal dayanağı olmayan" bir eylem olması nedeniyle yürütmenin öncelikle durdurulması ve sonra tümden iptali istendi. Davacı dernek kurucu adayları adına başvuru yapan Avukat Şuhca Yavuz yürütmenin durdurulması isteminin gerekçesini "Yasadan doğan bir hakkın kullanımı davalı idarece engellenmektedir. Müvekkilimin dernek kurma hakkı idarenin takdirine bırakılmamıştır. (...) Bu eylemle yasal bir hakkın kullanımı engelleniyor. (...) Gecikerek davanın sonuçlanması halinde belki de birçok müvekkilim mezun olup davanın sonucundan yararlanamayacaktır" şeklinde açıkladı. □

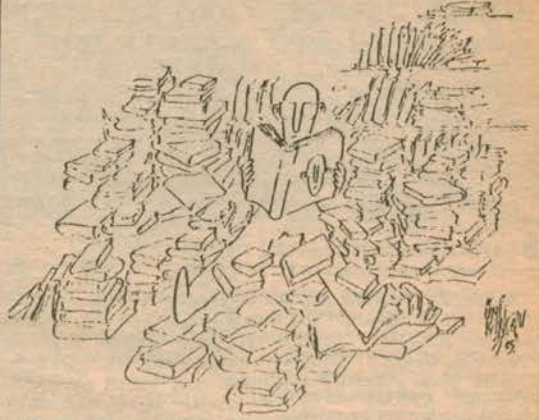
**Kül tür...
Sanat...**

**Sovyetler'de
"Türk-Arap
İlişkileri"
Konulu Bir Kitap
Yayımlandı**

MOSKOVA/Sovyetler Birliği'nin büyük yayınevlerinden "Nauka", "Türk-Arap İlişkileri ve Orta Doğu Uluslararası İlişkiler Sistemindeki Yeri" adlı bir kitap yayımladı. Kitabın yazarı, SSCB Bilimler Akademisi Doğu Bilimleri Enstitüsü çalışanı Inessa İvanova, İkinci Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar Türkiye ile Arap devletleri arasındaki ilişkilerin geçirdiği aşamaları inceliyor. Kitapta Orta Doğu sorununun çözümüyle ilgili olarak Türkiye'nin izlediği politikanın incelenmesi de geniş yer veriliyor. İvanova'nın Türk-Arap ilişkilerinin son durumuna ilişkin yargısı ise şöyle özetleniyor: "80'li yılların başında Türk-Arap ilişkileri bölgesel durumun gelişmesinde, tehlikeli anlarında Türkiye'nin siyasal desteğine bel bağlayan bir dizi Arap devlet adamının çok önemsedikleri bir unsur oldu. Anlaşılan, Ortadoğu'daki uluslararası ilişkiler sisteminde Türk-Arap bağlarının rolünü artırma eğilimi, oldukça istikrarlı ve ileride daha da gelişecek bir eğilimdir." □

**İkinci Havana
Plastik Sanatlar
Bienali
Barış Yılı'nın
Son Aylarında
Yapılacak**

HAVANA/Üçüncü Dünya ülkeleri arasında kültürel işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla taşınan, Havana Plastik Sanatlar Bienalinin ikincisi 1986 Kasım ve Aralık aylarında yapılacak. Afrika, Asya, Latin Amerika ve Karayip ülkelerinden ressam ve heykeltıraşların 1982-1986 yılları arasında gerçekleştirdikleri yapıtlarla katılabilecekleri bienalde "en başarılı" görülen on yapıta da 2 biner dolar ödül verilecek. İlki 1984 yılında yapılan Havana Plastik Sanatlar Bienali'nin ikincisinde, gelişmekte olan ülkelerde sanatın sorunlarına ilişkin bir uluslararası seminer ile geniş bir Küba plastik sanatlar sergisi de yeralacak. Küba Kültür Bakanı Armando Hart'ın açıklamasına göre, Uluslararası Barış Yılı'nda yapılacak bu ikinci bienalin en büyük hedeflerinden birini "dünyada barış sevgisi, barış ülküsü ve barış mücadelesinin geliştirilmesi" oluşturacak. □

**Ümit
Kartoğlunun
Kart
Karikatürleri**

Karikatürçü Ümit Kartoğlu kart karikatürlerini "Çizgi Mizgi, Kitap Mitap" adıyla yayımladı. Albüm toplam 10 kart karikatürden oluşuyor. PK 178 23002 Elazığ adresinden 500 liralık posta pulu karşılığı istenebilir. □

**YARIN
YAYINLARI**

**Metin Özek
"Nükleer Savaşa
Karşı Fizikçiler
Birliği"nin
Onur Üyesi Oldu**

Barış Derneği davasında tutuklu sanık olarak yargılanan ve halen Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan Prof. Metin Özek, "Nükleer Savaşın Önlenmesi için Uluslararası Tabipler Birliği" (IPPNW) örgütünün onur üyeliğine seçildi. Prof. Özek böylece bu yılki Nobel Barış Ödülü'nün sahibi IPPNW'nun ilk Türk üyesi oldu. Örgütün Genel Sekreteri Dr. Till Baston, Metin Özek'e (cezaevine) gönderdiği mektupta "Birliğimiz Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmeden önce, 1 Haziran 1985 günü genel kurul toplantısında sizi oybirliği ile onur üyeliğine seçmiş bulunmaktayız. Bu konuyu o zaman size bildiren mektubum anlaşılabilir elinize geçmedi. O yüzden, bu yazmakta olduğum mektubu size ulaştırabilmeleri için, bizim Dışişleri Bakanlığı'na emanet ediyorum. Sizce cesaret ve dayanma gücü dilerim. Sizinle aynı şeyleri duyup paylaştığımızdan emin olunuz," diyor. □

"Divan şiiri sever mi, oturup Beethoven dinler mi bilmem, ama Şükri Erbaş neyin şiir olduğunu neyin beslediği daha başka, hiç bilmediğimiz kaynaklar vardır. Şükri Erbaş bir kere şiir kuracağına diye bulanlıkların, yarı anlaşılır yarı anlaşılmasız düşümler arkasına sığınmıyor. Şiirsel bir derinlik içinde açık açık söylüyor sözünü. Dilerim daha iyi şiirler yazar."

Afşar Timuçin

"Yazılan her bir şiirin nesnesi günlük yaşamdır, günlük yaşamı sırtlamış götüren memurlar, çocuklar, ev kadınlardır. Biliyorum, Şükri Erbaş bu insanların şiirlerinin yazılmakla bitmeyeceğini düşünüp hiçbir şiirini bitirmek istemiyor. Olsa olsa yeni bir şiire başlamak için bitiriyor onları, 'bitirmek zorunda kalıyor'."

A. Çağrı Çınar

Fiyatı: 400 lira. Posta pulu karşılığı, aşağıdaki yazışma adresinden isteyebilirsiniz. Cumhuriyet Kitap Kulübü ve Yarın Abone Kulübü üyeleri kulüplerden edinebilirler. Yazışma adresi: P.K.1056, 34437 Şirkeci-İstanbul.

ADA

**YUNAN FOLK VE POP
MÜZİK KOLLEKSİYONU**

- NANA NOUSKOURI
- VICKY LE ANDROS
- MELINA MERCOURI
- MIKIS THEODORAKIS
- MARLA FARANDOURI
- MANOS HADJIDAKIS
- PEDROS PANDOS
- IRENE PAFAS

**AMERİKAN FOLK VE
COUNTRY MÜZİK
KOLLEKSİYONUNDAN
SEÇMELER**

- JOHN CASH
- PETE SEEGER
- JAMES TAYLOR
- NEIL YONG
- DON WILLIAMS
- JOAN BAEZ
- DONOVAN
- EMMYLOU HARRIS
- BOB DYLAN
- LEONARD COHEN
- JOHN DENVER
- BELAMY BROTHERS
- PAUL SIMON

- Orijinal Plaklar
- Müzik Kitapları
- Süreli Yayınlar
- Hediyeelik Eşya
- İthal boş kaset çeşitleri

**DAĞITIMINI YAPTIĞIMIZ
KASETLER**

- EZGİNİN GUNLUĞU
- MOZAIK
- GRUP ÇAĞRI (Çıkacak)

**KOLLEKSİYONUMUZUN
DİĞER ÇEŞİTLERİNDEN
SEÇMELER**

- GEORGES MOUSTAKI
- VICTOR JARA
- INTI ILLIMANI
- FACIO SANTILLAN
- PACO FENA
- CHICK COREA
- IVAN REBROFF
- EDITH PIAF
- BOB MARLEY
- PACO DE LUCIA
- RAVI SHANKAR

ADA YAYIN ve MÜZİK PAZARLAMA Tel : 31 50 63 ANKARA Zafer Çarşısı No:27, Yenışehir

● FOTOĞRAF NOTLARI / Rıza Arat

■ Gençlik Yılı'nda ülkemizde gerçekleştirilen fotoğraf etkinliklerinin sayısının oldukça fazla olduğu söylenebilir. İzmir'de Efe-Der'in düzenlediği ve sorunlarla karşılaştıran "Yaşamda Gençlik" yarışması, Siirt Sönsöz Gazetesi öncülüğünde yerel gazeteler tarafından düzenlenen "Gençlik" yarışması, AFSAD - Kent-Koop işbirliğiyle düzenlenen gençlik sergisi, Devlet Tiyatroları Gençlik Tiyatrosu'nun kuruluşu nedeniyle açılan ve AFSAD üyelerinin fotoğraflarından oluşan "Türkiye'de Gençlik" sergisi ve "Gençlik" konusunda düzenlenen AFSAD 3. Ulusal Fotoğraf Sergisi... Ancak yapılan tüm etkinliklere karşın eksik kalan, "Türkiye'de Gençlik" adını gerçekten hak edecek bir serginin açılmamasıydı. Düzenlenen sergilerde başarılı fotoğraflar yer aldı, gençliği ilgilendiren kimi sorunlar da başarıyla işlendi. Ama Türkiye'deki gençliği konu alacak sergilerden beklenebilecek kimi özellikler görülemedi. Toplum yaşamının, gençliğin duygu ve özlemlerinin kavranması, herbirinin tek tek fotoğraflarda somut bir anlatım bulması, bunların toplumun genelde gençliğin sorunlarını yansıtmaması... Üstelik anlatılanların kuru söylemlerle sunulmaması, fotoğrafların herbirinde özgün bir yaklaşım, yeni bir bakış açısı, çok yönlü ve güçlü bir anlatım olması... Kuşkusuz bu yaklaşımlarla ortaya çıkan bir serginin günümüz koşullarında ne ölçüde sergilenebileceği, ne denli ilgi göreceği de ayrı bir konudur. Yine de, fotoğrafta genç isimlerin başarılarının hızla çoğaldığı koşullarda, genç fotoğraflar bu konuda öz ve biçim olarak daha başarılı ürünler verebilirlerdi.

■ 18 Kasım - 7 Aralık 1985 arasında Ankara Türk-İngiliz Kültür Derneği'nde açılan, 23 Aralık 1985 - 5 Ocak 1986 arasında İstanbul'da, 17 Ocak - 31 Ocak 1986 arasında da Adana'da açılacak olan AFSAD 3. Ulusal Fotoğraf Sergisi, Gençlik Yılı'nda bu konuda yapılan fotoğraf etkinlikleri arasında en başarılı ürünü oluşturuyordu. Eğer belgesel yoğunluğu da yeterince güçlü olsa, gençlik yaşamı ve sorunlarıyla ilgili yeterli bir çalışmayı yansıtsaydı, 1985'de gençlik yaşamının etkili ve güzel bir anlatımını ortaya çıkarabilirdi. Ama somut kesitlere pek yer verilmemesi, fotoğraflarda ve sergide teknik başarıların konuya uygunluğunu önünde tutulması, konunun tam olarak işlenmemesine yol açıyordu. Kuşkusuz, bundan sonra beklenecek olan, sergideki fotoğrafların teknik başarısının anlatım başarısıyla birleşmesidir.

■ Fotoğraf sanatını ve sanatçıların içinde buldukları koşullardan ve dönemlerden ayrıarak değerlendirmek doğru olamaz. Fotoğrafların kimin yanında oldukları, dünyaya ve fotoğrafa bakış açıları etkilemiş, hatta belirlemiştir. II. Dünya Savaşı'nda Goebbels'in fotoğrafları üstün ırkın başarılarını belgelemeye çalışırken, dünyanın pek çok ülkesinden fotoğraflar, savaşın acılarını belgeleyerek insanları uyarmaya, aynı çılgınlığın hiç değilse yeniden yaşanmamasını sağlamaya çalışıyorlardı. Ya insandan yana olmak, ya da insana karşı olmak... 5-12 Kasım 1985 arasında, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Salonu'nda, Şili Büyükelçiliği'nin Ankara'daki üniversite öğrencilerine yönelik "Çocuklarıyla Türkiye" sergisi açıldı. Sergideki fotoğraflarda yer alan çocuklar kuşkusuz nerede, kimin yanında olduklarını bilemezlerdi. 28 Kasım - 13 Aralık 1985 arasında da Margaret Bourke-White'in fotoğrafları Türk-Amerikan Derneği'nde sergilendi. Sergide Bourke-White'in objektifinden Alman toplama kamplarından görüntüler de yer alıyordu. Bourke-White nerede, kimin için çekeceğini biliyordu.

■ İFSAK'ın düzenlediği I. İstanbul Fotoğraf Günleri, Aralık ayında gerçekleştirildi. Yaygın sergi ve gösterilerin yanı sıra, fotoğrafta son on yılın tartışıldığı toplantılar yapıldı. I. İstanbul Fotoğraf Günleri, yalnızca fotoğraf etkinliklerinin gerçekleştirildiği bir olay olarak kalmayıp sanatın yaygınlaşması, daha geniş kitlelere ulaşması, tartışılması ve daha yakın bağlar kurarak gelişmesi yolunda yapılabilecek çalışmalar için olumlu bir örnek oluşturuyor. Bu denli geniş bir etkinliğin yalnızca gönüllü ve özveriye dayalı yürütülen çalışmalara dayanarak yapılması, gerçekten övgüye değer bir çaba. □

Konya'da Gençlik Şöleni Düzenlendi...

6 Aralık 1985'te düzenlenen Gençlik Şöleni'nin Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü'nce düzenlendiği ve pek çok sanatçının katılacağı açıklanmıştı. Soran gençlere bir gençlik eğlencisi olduğu söyleniyordu. Geceye ilişkin izlenimler ise olayın bir gençlik şöleni olmadığını anlatıcacak açıklıkta:

Osmanlı tarihinden, atalarından, törelerden ve Cuma gününün kutsallığından sözeden bir konuşma ile açılan gecede, daha sonra konulan yasaklar belirtildi: Oynamak, sigara içmek, dikkati çekecek kadar kız-erkek samimi otumak, eğlence boyunca taşkınlık yapmak gibi davranışlar yasaktı. Yasaklara uymayanların "özel görevleriyle cezalandırılacağı" duyuruldu.

Eğlenceye konuk olarak Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Başkanı Ali Koç Katıldı. Ali Koç, sahayı dolayarak sağ eliyle gençleri selamladı. Gençler de aynı biçimde Ali Koç'u sağ eliyle selamladılar. Ardından MÇP Başkanı için övgü dolu bir konuşma yapıldı.

Sunucu, arada Necip Fazıl Kısakürek'ten şiirler okurken, dinleyiciler Allah sözcüğünün geçtiği yerlerde aynı biçimde karşılık vererek ona katıldılar. Eski Türk İlerlerinden geldiği söylenen bir ozan Türkistan şivesiyle türküler söyledi. Ali Şenoan sağ eliyle Hitler selamı vererek sahneye geldi ve Genç Osman, Plevne ve Çırpıncı Karadeniz türkülerini söyledi. Aşık Reyhani adlı ozanın söylediği hemen her dizisinde "Başbuğ Türkeş" sözü geçen şiirler "Türkeşi başa geçiren biz değil miydik, ona başbuğ diyen bir değildiydik, Erbakan'a peygamber diyen biz değil miydik..." biçiminde sürüyordu.

Hüsen Azeroğlu, Azerbeycan yöresinden şarkılar söylerken de "Bozkurt Hüşeng" sloganları atıldı.

Gece sağ eller havada, Genç Osman şarkısı söylenerek ve "Ünümüzde nice cumalar var, yine buluşacağız Gönültaşlar" dilekleriyle sona erdi. □

CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ FOTOGRAFÇILIK KULÜBÜ'NÜN ÇALIŞMALARINA GÖSTERİLEN İLGİ ARTIYOR

1985-86 dönemi çalışmalarına başlayan İO CTF Fotoğrafçılık Kulübü, üye kayıtlarının oldukça yüksek bir düzeyde ulaştığı bu dönemde, çalışmalarını teknik ve estetik boyutlarda daha da geliştirmeyi amaç-

lıyor. Kulübün ilk sergisi, İFSAK I. İstanbul Fotoğraf Günleri çerçevesinde ve 17-30 Aralık tarihleri arasında açıldı. Bunun yanı sıra, Mart ve Haziran aylarında açılacak sergilerle, kulübün bu dönemki çalışmalarını da sergileyecek. Ümer Ünal, Hasan Yeşil-kayalı, Tamer Coşkun, Nur Özbayrak ve Gökhan Kırbas'tan oluşan kurul üyelerince yönetilen CTF Fotoğrafçılık Kulübü'nün, artan üye sayısının yanı sıra, çalışmalarıyla ilgilenen geniş bir izleyici kitlesi de var. □

BİLİM VE SANAT

1986 ULUSLARARASI BARIŞ YILINDA TÜRKİYE AYDINLARINDAN DÜNYA BARIŞ GÜÇLERİNE ARMAĞAN

Sadun Aren, Aziz Çalışlar, Demirtaş Ceyhan, Bilgesu Erenus, Hüsnü Göksel, Gencyay Gürsoy, Haluk Gerger, Hasan Esat Işık, Alpaslan Işıklı, Yalçın Küçük, Aziz Nesin, Yılmaz Onay, M. Tali Öngören, Tahsin Saraç, Bahri Savcı, Kemal Sülker, Cahit Talas, İlhan Tekeli, Taner Timur, Vedat Türkalı, Gündüz Vassaf, Fehmi Yavuz, Oğuz Aral, Nezih Danyal, Ferruh Doğan, Hatay Dumlupınar, Kamil Masaracı, Tan Oral, Behiç Pek, Girgir Çizerleri

900 lira

Enflasyondurdurulamıyor. Başbakan Özal, 'ne yapalım, ilk kez hükümetimiz ücretleri enflasyondan yukarıda tutuyor, enflasyon da düşünmüyor' diyor. Ücretlerle 1963 rakamlarının altında.

İhan Selçuk'un önsözünü yazdığı ve Sadun Aren, Gürel Tüzün, Sinan Sönmez, Oğuz Oyan, Alpaslan Işıklı, Yakup Kepenek, Aziz Konukman, Namık Özcan'ın ekonomik düzenimizi anlattıkları kitap, "İSBİTİREN EKONOMİ"nin tüm yönlerini işliyor, eleştiriyor, önerileri sıralıyor.

Bilim ve Sanat Kitaplarını posta pulu karşılığında Sümer Sokak 36/1-A Kızılay, Ankara adresinden isteyebilirsiniz. Birden çok isteklerde ücretini 125261(Ank.)no'lu posta çekime yatırmanız ve aynı adresten posta çekiminin fotokopisiyle birlikte istekte bulunmanız yeterlidir.

Kitaplar, Cumhuriyet Kitap Kulübünden ve Yarın Abone Kulübünden de üyelerince sağlanabilir. Türkiye Dağıtım: Etkin Dağıtım.

Şükran Kurdakul'un Şiir Kitapları
ÖLÜMSÜZLERLE
Yeni şiirler, 1985-250.-TL.
ÖKSELERİN YÖRESİNDE
1984-200.-TL.

BİR YÜREKTEN BİR YAŞAMDAN
1982 Nevsat Üstün Şiir Odulu
2. Basım, 250.-TL.

Bütün kitapçılarda tek istekler için pul gönderilir.
GENEL DAĞITIM: YADA İZLEM YAYINEVİ
Piyerloti Cad. Saka İsham 13-10
Çemberlitaş/İSTANBUL

KİTAPLARI

Reagan'a Halef Aranıyor...

NEW YORK/Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Ronald Reagan Beyaz Saraydaki beşinci yılını doldurmaya hazırlanırken, üyesi bulunduğu Cumhuriyetçi Parti de 1980'den bu yana uygulanan ekonomik ve siyasal politikayı sürdüreceği yeni bir başkan adayı bulmaya çalışıyor. Amerikan basınına yansıdığı biçiminde, 1988 Başkanlık Seçimleri'ne Cumhuriyetçi Parti adına katılma şansı en yüksek olan adaylar, Başkan Yardımcısı George Bush ile Kongre üyelerinden Jack Kemp. Eski bir futbol oyuncusu, "Reaganomics" adıyla anılan ekonomik kararların mimarlarından biri ve "Yeni Sağ" siyasal akımının öncülerinden olan Kemp, Aralık ayı içinde seçim kampanyasına mali kaynak sağlamak amacıyla düzenlenen toplantılarda muhafazakar seçmenlerin büyük ilgisini gördü. Kemp'in Reagan'ın savunma harcamalarını arttırmasına yönelik kararlarını, "Yıldız Savaşları" diye bilinen stratejik savunma girişimini tümüyle desteklediği ve "daha çok silahlanmış bir Amerika daha güçlüdür" sloganını benimsemiş olduğu belirtirken, Amerikan kamuoyu 50 yıldaki bu yeni başkan adayını kırtaj ve doğum kontrol yöntemleri ile aile planlaması kliniklerine karşı açtığı kampanya ile de tanıyor. Ancak Newsweek dergisinin bildirdiğine göre, Kemp'in 1988 seçimine katılabileceği şansını koruyabilmesi için "geçmişte eşcinsel ilişkilerde bulunduğu ilişki olarak hakkında çıkan söylentilerin asılsız olduğunu kanıtlaması gerekiyor." □

Ku Klux Klan'ın Noel Gösterisi

GOMMERCE/GEORGIA/ Amerika Birleşik Devletleri'nde siyah halka karşı öldürme, işkence, yaralama gibi suçları da kapsayan eylemlerini sürdüren ırkçı Ku Klux Klan örgütü Noel nedeniyle ilke çapında gösterilerini yoğunlaştırdı. Georgia eyaletinin Commerce kentinde etkinlik gösteren Ku Klux Klan'ın Görünmez Şövalyeleri Grubu'nun "Yüce Titan"ı olarak tanınan ırkçı beyaz eylemci Danny Carver'in kent belediyesine bu konuda ilettiği talep, Amerikan basınında değişik yansımalar buldu. Carver, belediyeden, her yıl yinelenen geleneksel Noel geçidine Ku Klux Klan'cuların da kendi pankart ve afişleriyle katılması için özel izin istemişti. Klan liderlerinin açıklamasına göre, taşınacak afişlerde "Klan'dan iyi noeller" ve çok bilinen bir Noel şarkısının adı olan "Beyaz bir Noel diliyorum" sözleri yerlenecekti. Basında yer alan haberlere göre, Carver'in başvurusunda "olumsuz bir yön" görmeyen kent belediyesi geçide Klan'cuların katılmasına izin verdi. Ancak haberin duyulması üzerine, Commerce sokaklarında ırkçılık karşıtı gösteriler düzenlenen beyaz ve siyah kent halkının, Belediye'yi yoğun biçimde protesto etmeleri üzerine yeni bir karar açıklandı. Ku Klux Klan'ın geçide katılması engellenmediği için, Commerce'de yıllardır yapılan Noel Geçidi, bu yıl iptal edilecekti.

GAC'da Sendikal Birlik Güçleniyor

JOHANNESBURG/İrkçı beyaz azınlığın yönetimindeki Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yeni kurulan Güney Afrika Sendikalar Kongresi (COSATU)'nun lideri Elijah Barayi, Durban kentindeki bir rugby stadını dolduran onbin siyah işçiyi şöyle sesleniyordu: "İngiltere ve ABD ırkçı yönetime ekonomik yardımı keserse, siyahların aç kalacağını savunuyor. Biz ise, COSATU olarak diyoruz ki, bu ülkede siyahlar ilk beyaz sömürgecinin topraklarımıza ayak bastığı 1652 yılından beri açlar." GAC'de siyah ve siyahlarla

beyazların ortak üye olabildikleri 36 sendikayı bir konfederasyon altında birleştiren COSATU, çoğunluğunu siyahların oluşturduğu toplam 500 bin işçinin örgütlü birliğini sağlayarak, bir anda, ırkçı Botha yönetiminin "en büyük kaygılarından biri" durumuna geldi. Aralık ayı içinde Durban'da yapılan miting, COSATU'nun Botha yönetiminden ilk somut talebinin dilmesi açısından da önem taşımaktaydı. Kongre'nin lideri Barayi, ırkçı azınlık yönetimi tarafından uygulanan ve siyah halkın bir kenten bir ker e gidebilmesi için yanlarında paso taşımalarını zorunlu kılan yasanın kaldırılmasını isteyerek, "eğer bu yasa altı ay içinde kaldırılmazsa, hepimiz pasolarımızı yakacağız, bu siyasal düzen değişmezse, vergilerimizi, kiralarmızı ödemeye son vereceğiz" dedi.

Siyasal gözlemciler, COSATU'nun bu uyarısının Pretoria Yönetimi üzerinde "etkili olmasının beklendiğini" belirtiyorlar. COSATU'ya bağlı 230 bin üyeli siyah Madenciçileri Ulusal Sendikası'nın madencilerde siyah ve beyazlara "eşit haklar" tanınmaması halinde greve gidileceği şeklindeki uyarısı ise "siyah işçilerin ülke ekonomisinde oynadıkları rolü örgütlü biçimde savunmaları halinde etkili bir baskı gücü oluşturabildiklerini" göstermesi açısından önem taşıyor. □

Dünya'dan...

Arjantin Demokrasisi Cuntacıları Cezalandırdı...

BUENOS AIRES/Latin Amerika ülkelerinden Arjantin'de 24 Mart 1976'dan başlayarak sekiz yıl süreyle işbaşında kalan üç askerî yönetimde görev alan generallerin yargılanmaları sone erdi. 1983 yılında işbaşına gelen ortasol Cumhurbaşkanı Raul Alfonsin'in özel isteğiyle sivil mahkemelerde yürütülen dava sonucunda, Arjantin'de ilk cuntayı kuran ve 66 cinayet, 93 işkence, 306 kaçırmaya, 26 hırsızlık olayından suçlu bulunan Jorge Videla ile eski Deniz Kuvvetleri Komutanı, 3 cinayet, 69 kaçırmaya, 12 işkence, 7 hırsızlık eyleminden sorumlu Amiral Amelio Massera ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı. İkinci cuntanın lideri Roberta Viola 17 yıl hapse mahkum edilirken, Üçüncü cuntanın lideri Leopoldo Galtieri ve üç kuvvet komutanı da beraat ettirildi.

Arjantin'de "demokrasiye geçiş sürecinin başarıya ulaştığının çarpıcı bir göstergesi" olarak nitelenen bu davanın sonuçlarının aynı zamanda, Alfonsin yönetiminin "insan haklarına verdiği önemi, siyasal iradesini ve ölüm cezasına karşı tutumunu" da sergilediği belirtiliyor. Askerî yönetim döneminde, çocukları öldürülen, işkence gören ve kaçıran annelerin kurduğu "Mayıs Abla Anneleri" örgütü başkanı Hebe Bonofini'nin "verilen cezaların suçlara karşılık gelmediği ve çekilen acıları unutturamayacak kadar hafif" olduğu yolundaki açıklamasına karşın, dünya basını verilen cezaları, "Arjantin'de sivil yönetimin cuntacılarla karşı itimkarı harıyla değil, adalet duygusuyla kayıpların verildiğini" göstermesi açısından övgüyle karşıladı. Londra'da yayımlanan Financial Times bu habere ilişkin yorumunda, "bu dava, yargılamaları ve hakları askeri rejimler tarafından istisna edilen haklar için ufak bir somut adım oluşturabilir" görüşüne yer verdi. □

ABD'de Yoksul Halk Kışı Soğuk'ta Geçiriyor

NEW YORK/Amerika Birleşik Devletleri'nde 1986 yılına girilirken gidecek evi, kalacak yeri olmadığı için kış aylarını sokakta geçirecek olanların sayısı resmi rakamlara göre 300 bin, yapılan özel araştırma ve sayımlara göre ise 10 milyon olarak belirleniyor. New York'ta yayımlanan Newsweek dergisinde yer alan, haberde, "yeni yönetimin yaptığı araştırmaların evsizlik sorununu büyük ekonomik kriz yıllarından bu yana ilk kez böyle ciddi bir boyutta ulaştığını gösterdiği" belirtildi. ABD

Konut ve Kentsel Gelişme Bakanlığı'nın verdiği rakamlar çerçevesinde, devlet ve özel kuruluşlar tarafından evsizler için hazırlanan ücretsiz yatak sayısının 91 bin olduğunu kaydeden Newsweek'e göre, "en iyimser" bir yaklaşımla ABD'de her üç evsizden ancak birine yatacak yer sağlanabiliyor. ABD Sağlık ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mc Clain Maddow ise 1986 bütçesinde evsizlere yardım için herhangi bir ödenek ayrılmadığını, yürürlükteki konut yardım fonunun da 1 Ocak itibarıyla geçerliliğini yitirdiğini ifade ediyor. □

BİLİM ve SANAT

OCAK (61) SAYISI ÇIKTI

- DÜNYA BARIŞ YILINI KARŞILARKEN
Mahmut Dikerdem
- 1986 BARIŞ YILI EKİ-1
- CÜNEYT ARCA YÜREK / CÜNEYT
CANVER 85'İ DEĞERLENDİRİYOR

• Aziz Nesin,
A. Güven Gürkan,
M. İlhan Erdost,
Teoman Erol
İlhan Selçuk,

1986

YAZILARIYLA: Serol Teber-Mehmet Ünal, Tufan Aydın, Sinan Sönmez, Oğuz Oyan, Tunç Tayanc, Akın Birdal, Aziz Konukman, M.Tali Öngören, Jülide Gülizar, Zeki Erkut, Halı Topuz, Barış Ruken, Öner Yağcı, M.Kemal Göze, Şükran Kurdakul, Kerem Kurtgözü, Vecihi Timurçoğlu, Ramazan Ekinci, Afşar Timaçın, Gürhan Uçkan, Bülent Kahraman, Bülent Alaner.

ÇİZGİLERİYLE: Ferruh Doğan, Nezihe Danyal, Emin Bebek, Hakan Eken

BİLİM ve SANAT AYDINLIĞIMIZ

Bilim ve Sanat'a abone olun, dostlarınızla abone yapın

- Abone : Yıllık 2200,6 Ayık 1200 TL.
- Adres : Nispetiye Sok. 36/1-A Kızılay ANKARA Tel: 301166
- Dağıtım : Etilim Merkezi-Nispetiye C.6/9/3-4
Cagaloğlu İSTANBUL Tel: 5276011

Varlık

Ocak 1986 Sayısında

ETKİNLİK VE EDİLGİNLİK AÇISINDAN 1985

VARLIK ABONE KAMPANYASI

Varlık, ulaşım ve dağıtım zorluklarını göz önünde bulundurarak okurlarına abone kolaylıkları sağlıyor.

1. Ocak ve şubat aylarında Varlık'a bir yıllık abone olanlar kampanya indiriminden yararlanıp bir yıllık abone karşılığı 2800 TL yerine 2500 TL ödeyecekler.
2. Ocak ve şubat aylarında Varlık'a bir yıllık abone olanlara kampanya armağanı olarak Varlık Yayınları arasından seçilmiş 1000 TL tutarında kitap paketi ücretsiz gönderilecek.

Ayrıca

3. Varlık aboneleri Varlık Yayınları arasından seçecekleri kitapları alırken % 30 indirimden yararlanacaklar.

Varlık'a abone olmak için posta çeki hesap no: 199822'ye tutarı yatırıp bir mektupla bildirmeleri yeterlidir.

VARLIK ABONE KAMPANYASINDAN YARARLANINI...

VARLIK ABONE KAMPANYASINI DUYURUNU!...

Not: Varlık Yayınları'ndan seçecekleri kitapları alırken % 30 abone indirimini uygulaması yalnız ocak ve şubat süresince olmayıp abone için sağlanan sürekli bir kolaylıktır. Abonelik sürdükçe yararlanılır.

Güvenilir, güçlü kuruluş

ETKİN DAĞITIM

İstanbul, Ankara, İzmir, Adana'da yaygın kitapçı ve bayii dağıtımıyla 35 il, 52 ilçe çevresindeki kitapçı dağıtımıyla, süreli yayınlar dağıtımında ülke düzeyinde tek isim

DAĞITIMINI YAPTIĞIMIZ DERGİLER:

Antika	Halk Kültürü
Bilgi İşlem	İmece
Bilgisayar	Mikroprogram
Bilim ve Sanat	Müzik Ansiklopedisi
Bilişim	Sanat Rehberi
Briç	Stüdyo İmge
Broy	Su
Bukef	Varlık
Eğitimde Bilgisayar	Video - Haber
Fenerbahçe Spor	Video - Magazin
Folklor	Yapıt
Fotograf	Yarın
Gün	Günümüzde Kitaplar

Merkez (İstanbul) : Nuruosmaniye Cad. Yavuz Apt. No:9
Kat: 3-4 Cağaloğlu (527 60 11)
Şube (Ankara) : İnkılap Sk. Örnek Han No: 8/88 - Kızılay
Şube (İzmir) : 847. sk. Büyükbeyler İşhanı No: 8/310 Konak
Posta çeki hesap no: 198463

5. YIL ABONE KAMPANYASI

YARIN

5

5. Yıl Abone
Kampyamız tüm
canlılığıyla sürüyor.
İki ay boyunca
temsilciliklerimiz ve
bürolarımızın kapıları
her gün yeni insanlar
tarafından

çalındı. Dergimizi tanımaya, abone olmaya gelen, arkadaşlarını abone olmaya getiren okurlarımız kampanyamıza canlılık kattılar. Kampanyamızı mektuplarıyla, bürolarımıza gelerek ve abone olarak, abone bularak coşkuyla içtenlikle destekleyen okurlarımıza teşekkür ediyoruz.

Yarın basım ve dağıtım tekellerinin dışında varlığını sürdürmeye kararlı. Bunda da en büyük güvencesi özverili, dost okuru.

Bu güvenceyle 5. yılımızda da Yarın'a yeni okurlar, yeni aboneler bulmak, Yarın'ı ulaşamadığı yeni yerlere ulaştırmak için görev başına diyoruz!

KAMPANYA SÜRESİNCE ABONE ÜCRETİNİ ARTIRMİYORUZ!

Abone olmak isteyen okurlarımız 1 Şubat'a kadar yurtiçi yıllık 2400, altı aylık 1200 lirayı (KDV Dahil), yurtdışı yıllık 30 DM, altı aylık 16 DM'li 164860 nolu posta çeki hesabına yatırıp, bir mektupla alındı kuponu ile birlikte isteklerini bildirdiklerinde abone kayıtları yapılacaktır.

1 Şubat'tan başlayarak abone koşulları: Yurtiçi yıllık 3000 lira, altı aylık 1500 lira (KDV Dahil), yurtdışı yıllık 30 DM, altı aylık 16 DM. (1 Şubat'tan sonraki başvurularda havale yatırma tarihine bakılacaktır.)

YARIN ABONELERİ İÇİN YARIN KİTAP KULÜBÜ

Yarın Kitap Kulübü Yarın abonelerine yüzde 25 indirimle kitap sağlamayı sürdürüyor.

Kitap Kulübümüzden kitaplarını edinebileceğiniz yayınevleri: Ayko, Bilim ve Sanat, Birey ve Toplum, Çevren, Dayanışma, De, Değişim, 4 Eylül, Gündem, Hacan, Hil, Kalem, Kerem, Kuzey, Maya, Onur, Sosyal, Süreç, Teori, Yarın, Yurt.

ÖNCEKİ SAYILAR

Okurlarımız 25. ve 48. sayılarımız dışında kalan tüm eksik sayılarını tamamlayabilirler. Tüm sayılarımızı yüzde 25 indirimle edinebilirsiniz

YARIN CİLTLERİ

Bez kapaklı ciltlerimiz: 1. cilt....1800 lira (1-6. sayılar) 2. cilt....3000 lira (7-18 sayılar) 3. cilt (25 sayımız tükendiği için yapamıyoruz.) 4. cilt.....3000 lira (31-42, sayılar)

YARIN AFİŞLERİ

1. Hamur kağıda ofset baskı ve 5 renkli hazırlanmış Yarın Afişleri 100 lira

YARIN ANAHTARLIKLARI Yarın anahtarlıkları 300 lira (Abonelerimize 240 lira)

TÜM İSTEKLERİNİZ İÇİN

Tüm isteklerinizi "Yarın PK 723 Kızılay - Ankara" adresinize bildirmenizi ve ederlerini 164860 nolu posta çeki hesabına yatırmanızı bekliyoruz.

YARIN gençlik yılı sergisi

"Kasım ayı içinde Ankara'da açılan "Yarın Gençlik Yılı Sergisi" 10 Ocak'tan itibaren İstanbul Moda Kültür Merkezi'nde."

Fotografilar: ALPER FIDANER
AHMET ÖZLU

1985 Uluslararası Gençlik Yılı'nın son günleri yaşanırken YARIN, okuyucularıyla bir kez daha bir araya gelmenin coşkusunu, mutluluğunu taşıyordu. Geçtiğimiz yıl Yarın'ın 4. yaşı nedeniyle düzenlenen ilk Yarın sergisi, beklenenin çok üstünde bir ilgiyle karşılanmış, binlerce dost Yarın okuru dergileriyle yüz yüze tanışma olanağı bulmuştu. 1985'in önemli niteliği Yarın'ı bir "Gençlik Yılı Sergisi" düzenlemeye yöneltti. Unutturulmaya, amaçlarından saptırılmaya çalışılan Uluslararası Gençlik Yılı, Yarın tarafından sürekli gündemde tutulmuş, bir yıl boyunca dergi sayfalarının önemli bir bölümü bu olayın çeşitli boyutlarıyla incelenmesine ayrılmıştı. Ancak, tüm yönleriyle bir gençlik dergisi olmak amacıyla yola çıkan Yarın'ın Gençlik Yılı etkinliklerinin dergi sayfalarıyla sınırlı kalmaması gerekliliği ortadaydı. *Yarın Gençlik Yılı Sergisi* Türkiye'de çok sınırlı kalan Gençlik Yılı Kutlamaları içinde gözardı edilemeyecek bir yer tutuyordu.

Yarın Gençlik Yılı Sergisi, 9 Kasım da Ankara Dost Sanat Ortamı'nda, büyük bir çoğunluğu gençlerin

oluşturduğu yüzlerce Yarın okurunun, Yarın'ın pek çok gazeteci, yazar, sanatçı dostunun katılımıyla açıldı. Kısa bir süre içinde kaynaşan konukların tümü böylesi etkinliklerin önemi ve gerekliliği üzerinde birleşiyorlardı.

Gençlik Yılı Sergisi, tümü haftalarca süren çalışmalarla tek tek elde hazırlanmış panolardan oluşuyordu. Bir süreklilik içinde sergi salonunun duvarlarını kaplayan panolarda 1985 yılı boyunca yayınlanan Yarın dergilerinden yüzlerce sayfa düzeni, fotoğraf, karikatür, desen, büyütülmüş dergi kapakları, afişler özel bölümler içinde yer alıyordu. Sergi, *Toplumcu Dünya Şiiri* bölümüyle başlıyordu. Yarın'ın ilk sayısından bu yana 3. sayfasını ayırdığı toplumcu dünya şiirinin küçük bir bölümü burada özel bir düzenleme ile izleyicilere sunuluyordu. Panolar boyunca *Yasalarda ve Uygulamada Öğrenci Dernekleri*, *Özerk Demokratik Üniversite*, *60-70 Dönemi Gençlik Liderleri Tartışıyor*, *Sevgi ve*

Cinsellik, *Halkın Müziği Sınır Tanımaz* gibi başlıklar taşıyan bölümler sergiyi izleyenlerin uzun uzun incelemelerine, tartışmalarına yol açıyordu. Serginin açık kaldığı günler boyunca panoların önü hiç boş kalmadı. Kuşkusuz, serginin en büyük ilgiyi toplayan bölümü, beş renkli bir gökkuşağının süslediği *12. Dünya Gençlik Festivali* panosu oldu. Festival için hazırlanan pek çok özgün afiş, Türkiye'den festivali izlemeye giden tek gazeteci olan arkadaşımız Fısun Öztürk'ün çektiği fotoğraflar festivali olabildiğince canlı bir biçimde yansıtmayı amaçlıyordu. Festivalin rozetleri, flamaları, küçük heykelticikleri ve çeşitli hediyelik eşyaları da izleyicilere sunuluyordu. Sergiyi izlemeye gelen bir çok okuyucumuz bu festival anılarını edinmemenin üzüntüsünü duydular. Serginin açık bulunduğu günler boyunca Yarın Yayınları, Yarın ciltleri ve eski sayılar, Gençlik Yılı Sergisi için özel olarak bastırılan kartpostal ve afişler de okurlarımızın yakınlığıyla karşılaşıyordu. Birkaç ay önce yepyeni bir etkinlik olarak sunulan

Yarın Abone Kulübü Kasetleri de sergide yer aldı. Victor Jara, Quilapayun, Atahualpa Yupanqui, Inti-Ilumani, Paul Robenson, Pete Seeger, Isabel Parra ve Woody Guthrie'nin Türkiye'de ilk kez yayımlanan kasetleri, Serginin "Halkın Müziği Sınır Tanımaz" bölümü ile birlikte bir bütünlük oluşturuyordu. Dünyadaki çeşitli toplumcu müzik akımlarının örneklerinden oluşan kaset dağarcığının daha genişlemesi, başka sanatçıların da kasetlerinin yayınlanması genel bir istek olarak ortaya çıktı.

İzleyicilerin bir bölümü, ilk sayısından buyana Yarın'ı sürekli izliyordu. Kimisi birkaç sayı önce dergiyle tanışmış, kimisi ise ilk kez karşılaşıyordu. Ancak sergiyi gezen binlerce kişinin ortak bir görüşü vardı: Bu tür etkinliklerin sürekli ve daha yaygın gerçekleştirilmesi.

Yarın Gençlik Yılı Sergisi, daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşabilmek amacıyla önümüzdeki günlerde İstanbul'da açılacak. Başka illerde, başka sergilerle, etkinliklerle birlikte olmak en büyük dileğimiz.

YARIN abone kulübü

1. VICTOR JARA, Şili halkının özgürlük ve yaşam kavgasını dile getiren bir sanatçı. 1973 yılında Pinochet cuntasının askerlerine Şili Stadyumunda katledilen Jara'nın bu kasetini **Manifiesto** albümünden hazırladık.

2. QUILAPAYUN, Şili'de "Yeni Şili Müzik Hareketi" ile birlikte, 1965 yılında kurulmuş, vokal ağırlıklı müzik yapan bir topluluk. 1973 sonrası Avrupa'da verdikleri konserlerle Şili halkının kavgasını tüm dünyaya duyurmuşlardır.

ATAHUALPA
YUPANQUI

3. ATAHUALPA YUPANQUI, kimilerine "Dünyanın en büyük ozanı" diye nitelendirilen Arjantinli sanatçı.

4. INTI-ILLIMANI'de Quilapayun gibi "Yeni Şili Müzik Hareketi" ile kurulmuş bir topluluk. Parçalarını genellikle Şili'li büyük sanatçı **Violeta Parra** ve **Victor Jara**'dan seçiyorlar. İnti-illimani'nin bu kasetini, **Chile** ve **Palimpsesto** albümlerinden hazırladık.

5. PAUL ROBESON, dünyada ünlü Amerikalı zenci şarkıcı. Dünya Barış Konseyi, Uluslararası Barış Nisanını ilk alacak

YARIN ABONE KULÜBÜ KASETLERİ

Okurlarımız anımsayacaklardır, bundan tam 6 ay önceki **Halkın Müziği Sınır Tanımaz** üst başlıklı müzik yazılarının yer aldığı 47. sayımızda duyurmuş-tuk, Yarın Abone Kulübü Kasetlerini. Ve bu etkinliğimizi de, "evrensel boyutlarda eserler yaratmış, sanatını halkınığiderek tüm insanlığın ortak idealleri için kullanıp, savaşımın bir aracı haline getirmiş sanatçıların bilinmesinin, dinlenmesinin bir gereklilikten öte bir zorunluluk olduğu" gerekçesi ile açıklamıştık.

İşte o günden buyana, 6 ay geride kaldı. Ve Yarın Abone Kulübü Kasetleri bizim de ilk başta ummadığımız bir ilgi ile karşılandı. İlk sayıda duyurusunu yaptığımız halde, bulunmasında çeşitli güçlüklerle karşılaştığımız için veremediğimiz kimi kasetlerimizi de **Vigiletli** örneğinde olduğu gibi) oluşturmayı başardık. Bundan

sonraki aylarda da yeni sanatçıların, yeni toplulukların kasetlerini vermeyi sürdürüceğiz.

Tüm bunların ardından, okurlarımız için bir de kötü haberimiz var: Kaset fiyatlarında aylar önce **Zam** yapılmasına karşın, fiyatlarını değiştirmediklerimiz kasetlerimize bu kez zam yapmak zorunda kaldık. Ama zama karşın, kasetlerimizin fiyatlarının (özellikle abonelerimiz için) çok olmadığını umuyoruz.

İSTEME KOŞULLARI: Kasetleri mizi, ödemesi gönderemiyoruz. Okurlarımız bir kaset için 1100, abonelerimiz 900 Lirayı posta çeki hesabımıza (Yarın, 164860) yatırdıklarının gösterir alındı kuponunu dergimize gönderdiklerinde kasetleri adreslerine postalanacaktır. (Posta masrafların kulübümüzce karşılanmaktadır.)

paul robeson

adaylarını listesini yayınladığında adları **Nâzım Hikmet**'le yanyandıydı. İrkçılar kendisini ilinç etmek istediklerinde Nâzım dünyanın öbür ucundan ona şöyle sesleniyordu:

"Ümitten korkuyorlar Robson, Ümitten... Korkuyorlar, kartal kanatlı kanaryam Türkülerimizden korkuyorlar."

6. PETE SEEGER, ünlü Amerikalı folk müzik sanatçısı. Yine

PETE SEEGER

kendisi gibi çok ünlü **Woody Guthrie** ile **Almanac Singers** adlı toplulukta çalıştı. Grevlerde, alanlarda, fabrikalarda konserler verdi.

7. ISABEL PARRA, yapıtlarında özgürlüğü ve barışı savunmuş Şilili sanatçı. Latin Amerikalı birçokları gibi o da ülkesindeki diktatörlük nedeniyle sürgünde yaşamak zorunda kalmıştır.

ISABEL PARRA

8. WOODY GUTHRIE, 1912 ile 1967 yılları arasında yaşamış ve Amerikan toplumunun yeni tarihini seslendirmiş, çağımızın en büyük halk ozanlarından biri. Amerikan işçisine, tarım emekçisine elinde gitar olarak gitmiş, defalarca tutuklandı ve dayak yediği halde onurlu bir yaşama olan özlemini dile getirmekten kaçınmamış-

WOODY GUTHRIE

tır. Aşığıya sanatçının, 47. sayımızda **Günay Gönay**'in çevirisi ile yayınladığımız **Bilmek İstiyorum** adlı şarkısının bir dörtlüğünü alıyoruz: "Bizi hapisanelerde görünen sizlersiniz, Hastaneleriniz, tımarhaneleriniz tiklim tiklim Polisleriniz neden vuruyor sendikali işçileri? Açık konuşun beyler, bilmek istiyorum."

victor jara

9. VICTOR JARA (2), okurlarımızca büyük ilgi gören sanatçının ikinci kasetini **Canto Libre** ve **Poblacion** albümlerinden hazırladık.

YARIN